

Egri csillagok

I. FELVONÁS

1. jelenet

*A darabban részt vevő gyerekek fehér ruhában, pendelyben, eljárnak a színpad előteré-
ben, és énekelnek.*

*Ezerötvszötvenkettő őszére
Jön a török mint a sáska, Egerre,
a nagy macska rá a kicsiny egérre,
feni fogát veszettül a szegényre.*

*Feketéllik tőlük most a föld s az ég,
Elegendő lesz-e itt a vitézség,
Eger vára, kereszténység záloga,
rajtad isten szeme vagy az ostora!*

*A várfokról Dobó István alánéz,
háta mögött kétezernyi jó vitéz,
tekintete túlsiklik a dombokon,
elmereng az eljövendő harcokon.*

*Ferdinándtól elkelve a segítség,
egy királynak pár ezer fő semmiség,
mégsem küldi a felmentő seregét,
Eger népe, védd magad, vagy elvesztél!*

*Főnt a várban sűrög asszony és férfi,
készül a nagy ütközetre mindenki,
gyermeket biztos helyre elrejtik,
janicsárnak őket el nem vihetik.*

*Megdördülnek mint az egek, az ágyúk,
nem egy ágyú, de mindjárt vagy hatszázhusz,
töri a sok vad golyó a falakat,
Eger vára, te belőled mi marad?*

Zalán Tibor regényátiratát a Nemzeti Színház mutatta be 2018. március 19-én, Vidnyánszky Attila rendezésében; a társrendező és a koreográfus Zsuráfszky Zoltán volt. A darab telt házzal megy.

*Kinek szíve helyén van, az nem fél most,
féljen aki a hazára rontást hoz,
a török már éjjel-nappal falat bont,
de csak követ, és nem magyar szívet ront.*

*Szűk cellában bírre vár a gyerekhad,
édesanyánk, édesapánk odavagy,
véded a várt, véded magyar hazánkat,
fent trónoló Boldogasszony anyánkat.*

2. jelenet

A színpad egyik szélén kevés fény ébred. A fény előterében egy cigányasszony ül, dobot perget. Mögötte, rácsok mögött, cellamélyben, az elaggott, leromlott, elhanyagoltan megszakállasodott, bilincsekben magát vonszoló Dobó

CIGÁNYASSZONY Vörös és fekete madarakat látok... Szállanak egymás után...

Tíz... Tizenöt... tizenhét... tizennyolc...

DOBÓ Ezek az éveim.

CIGÁNYASSZONY A tizennyolcadik madárral egy angyal repül. Leszáll hozzád, és veled marad. Kendőt rak a homlokodra. A neve Sára.

DOBÓ Sára... Az lesz az asszonyom...

CIGÁNYASSZONY A tizenkilencedik madár vörös. Sötét, villámos felhőt hoz magával. A földön három nagy oszlop eldől...

DOBÓ Buda? Temesvár? Fehérvár?

CIGÁNYASSZONY A negyedik is lángol már, de te fenntartod azt, noha kezdedre, fejedre záporként hull a tűz.

DOBÓ Szolnok? Eger?

CIGÁNYASSZONY A huszadik madár aranyszínű. A nap sugaraiba van öltözködve. A fején korona. A korona egy gyémántja az öledbe hull.

DOBÓ Ez jót jelent?

CIGÁNYASSZONY Aztán megint vörös és fekete madarak szállanak egymás után. De sötétség következik... Nem látok többé semmit... Lánccsörgést hallok, Dobó István... A te sóhajtásodat...

DOBÓ Eszerint börtönben halok meg...

A sarok elsötétül, hasonló gyenge fény gyúl a színpad másik oldalán. A rácsok mögött tönkremenne, elhanyagolt hajjal, szakállal, nehéz bilincsekben járkál Török Bálint. Egy török perdül eléje, papagájtarka ruhában. Az öklét rázza, szeméből nem könny ömlik, hanem vér...

PAPAGÁJ Hát verjen meg Allah, te rohadt szívű gyaur! Bilincsben öszülj meg, kevély Török Bálint! Özvegyed, árvád legyen, mielőtt meghalnál! Tanítson meg Allah háromszor úgy sírni, mint

ahogy én sírok, váljék vérré minden könnyed, mielőtt a pokolra löknék a lelkedet.

TÖRÖK BÁLINT Bár minden gaz török itt volna láncon, a császártokkal együtt, rablógyilkos zsványok...

Ez a sarok is elsötétül, gyenge fény gyúl a színpad másik oldalán. A rácsok mögött tönkremenne, elhanyagolt hajjal, szakállal, nehéz bilincsekben járkal Bornemissza Gergely. A cigányasszony perdül eléje, veszettül veri a dobját...

CIGÁNYASSZONY Galamb kísér az egész életben. Kezedből is tüzes kerek indulnak... A galamb aztán maga marad, és búsan keres egész életén át... (*Bornemissza megborzong.*) Két csillag száll fel az égre. Egyik a börtönből. Másik a tengerparton... Ragyognak örökké.

Leborul a földre. Fiatal férfi érkezik. Sokáig nézi Bornemisszát.

MATYI Hej, szegény Gergely úrfi, majd megtudja egyszer tekegyelmed, hogy hol van az a Keresztes. Majd mikor szép szakállas ember lesz kegyelmed, majd mikor nagyságos úr lesz te-kegyelmed, ott ejt majd törbe a gonosz török, ott verik majd a vasat kezére-lábára. S le nem oldja azt a vasat csak a halál...

BORNEMISSZA Már a pokol sincs olyan messze, mint a te Keresztesed volt, Matyi...

A szín elsötétül.

3. jelenet

Fényes nappal a várkapu előtt. Érkeznek a népek a várba. Meczsey fogadja őket, derűs, nyugodt, de szigorú ember. Honnan, kérdezi az érkezőket, majd mikor felelnek neki, akkor még rákérdez, hányan. Az emberek számokat mondanak, és várják a bebocsátást.

MEKCSEY Na, csak gyertek, elkel itt majd az ember. De lesz ám zenebona, arra készüljete fel! Nem is olyan sokára. A török nem harcol zene nélkül!

PARASZT1 Majd elvesszük a kedvüket a nótázástól.

MEKCSEY Hiszen azért jöttök, nem, hogy elvegyétek? Jól beszélsz, azért vagyunk itt, hogy elvegyük a török kedvét attól, hogy Eger várára is kitzuzze a félholdas lobogóját.

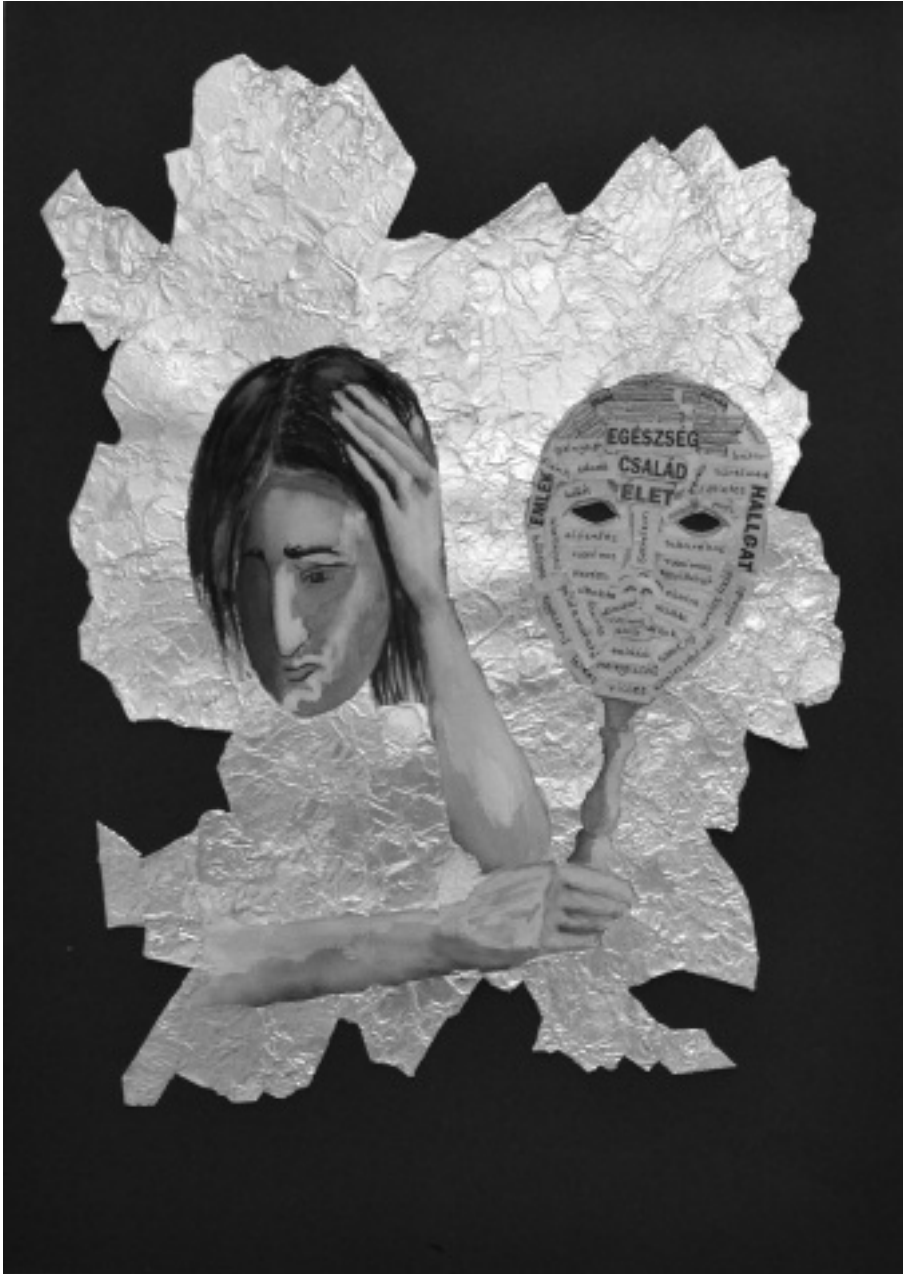
PARASZT2 Féloldalas hold az csak, kapitány uram, majd ügyelünk rá, hogy ne legyen belőle telihold!

Aradi Sára: (Laszló Noémi: Kirakat)

Czigány Dorottya Jázmin: (Havasi Attila: Húsz év múlva)

Szepesi Krisztina: (Rakovszky Zsuzsa: Másnaposan)

MEKCSEY Elég azoknak a fél is, fiam! Na, menjeteK csak befelé, keressetek magatoknak helyet, meg válasszatok a fegyverek közül. Az ám, a fegyverforgatáshoz értetek-e?

PARASZT1 Érteni nem értünk, de a szóból meglehetősen. Majd megtanítanak itt bennünket fegyverrel bánni, mire a török ideér.

MEKCSEY Látom, helyén van a szívetek, emberek. Belőletek kellene még sok, sok-sok, nagyon sok – mert a törökök nem pár százan jönnek ráánk.

PARASZT2 Aztán majd csak kevesen sántikálnak vissza a nagy Sztambulba, abban biztos lehet a kapitány úr.

MEKCSEY A kapitány nem én vagyok, bennem csak az alkapitányt tisztelheted.

PARASZT2 Az is jó. Ha a helyettese ilyen derék ember, akkor a kapitány se lehet hitvány valaki.

MEKCSEY Na, a hízelgésből mára elég lesz ennyi. A végén még elbízom magamat.

Dobó érkezik, kipihent, derűs az arca.

DOBÓ Na, ha a kapitányt akarod látni, hát az meg itt van előtted.

A paraszt le akar térdelni, de Dobó megakadályozza.

DOBÓ Erről aztán gyorsan leszokni, emberek! Térdelni mostantól csak Isten előtt kell térdelnetek! Aki ide belép, az a vár katonája, innentől kezdve méltósággal viseljétek magatokat! Na, mire vártok, menjeteK már! Majd beljebb összeír benneteket a számtartó öreg.

A parasztok vidáman, egymással tréfálkozva, kíváncsian beszédelegnek a vár belső udvarába.

DOBÓ Sokan jöttek, István?

MEKCSEY Jönnek ezek megállás nélkül. Csak győzzük felírni őket.

DOBÓ Hát csak jöjjenek is. Akkor is kevesen lennénk, ha be nem férnének, és kiduzzadna tőlük a vár fala. Mi most nem ismerjük azt a szót, hogy elég!

MEKCSEY Ejnye, kapitány, miféle beszéd ez?

DOBÓ Nem jó beszéd, szerencsére csak te hallod. De te úgyis tudod, amit én... Legfeljebb, ha a királyi csapatok... Az a baj, hogy ez a Ferdinánd mindig csak szájjal adja a segítséget. Így veszett el Lippa és Temesvár az idén. Szolnok is, ki tudja, meddig állja a

sarat. Bizony, hogy nekünk kell kikétszerkettőzi, hogy egy magyar hogy bírhat el száz törökkel.

MEKCSEY Elbír az még többel is... mert hát a hazáját védi... a királyát védi... nem...?

DOBÓ Menj, pihenj le, fölvaltalak!

MEKCSEY Az a baj, hogy gyerekekkel is jönnek.

DOBÓ Nem zavarhatjuk el őket... a gyerekeket... hova legyenek apjuk, anyjuk nélkül... ha azok meg itt vannak a várban.

MEKCSEY És a rokonok? Az asszonyok? A feleségek?

DOBÓ Jönnek azok is befelé, a rokonok, az asszonyok, a feleségek. Aki hozza, hát hozza a gyereket. Elférnek itt, elég nagy a vár.

MEKCSEY És ha kezdődik az ostrom?

DOBÓ Akkor majd bezárjuk a kis bitangokat egy biztonságos cellába, ahol nem éri őket sem az ágyú, sem a golyó, főleg nem a...

MEKCSEY És ha... mindegy, még nem esküdtünk föl... mondhatom?

DOBÓ Mondhatod. Még nem esküdtünk föl.

MEKCSEY És ha rosszul fordul a kocka... és ha Eger... elesik?

DOBÓ Akkor elviszik őket janicsárnak... nagyobb bajuk nem eshet... és azt mi már úgysem látjuk, István, ha... De most már eredj innen, mert még olyat találsz mondani másodjára, amiért komolyan megharagszom, eskü ide, eskü oda...

MEKCSEY Megyek is, megyek.

Mekcsey tiszteleg, és elmegy. Dobó a várakozók felé fordul. Még az előző beszélgetés van benne, mert egy gyerekes családhoz fordul.

DOBÓ Magukat mi hír hozta... khm... gyerekestül?

SZITA Hát, alighanem a' hír, hogy jön a török Eger felé.

DOBÓ Na, ha felé, akkor ide is ér. A gyereket is hozni akarják?

BORCSA Hozni hát. Hova tegyük? Várjuk meg, hogy a török elvigye janicsárnak?

DOBÓ Nem volt kire hagyniuk?

SZITA Ha mindketten itt vagyunk, akkor neki is itt a helye. Harcolni még nem elég erős, de valami hasznát csak vesszük majd neki ostrom idején. Vízhordónak talán jó lesz, merthogy elég nagy számár...

DOBÓ Meglehet. Hogy hívják magukat? Honnan jöttek?

SZITA Csak innen, Abonyból. Szita Dénes vagyok, csizmadia, ez meg Bedó Borcsa, a feleségem. Főz, mos, takarít, ami köll.

BORCSA Az vagyok. Ami köll.

DOBÓ Látom, fölvtágták a nyelvét, de egy asszony ettől asszony. Hát te, fiam? Hány éves vagy?

FERKÓ Szita Ferkó, szolgálatára. Tizennégy... leszek... ha megérem.
 DOBÓ Na, ezt már szeretem! Hogy ilyen katonás legényt hoztak nekem. Menjenek, keressenek maguknak szerszámot, az aszszony főzőkanalat, Szita uram kardot, te meg Ferkó... te meg faragj magadnak valamiből kardot, hogy te se maradj fegyvertelen ebben a várban.

FERKÓ De hiszen megfogom én az igazi kardot is, kapitány uram!
 DOBÓ Azt lássam én meg, hogy te a nagyok kardját fogdosod! Lesz arra még időd bőven az életben. Azt mondtam, faragj magadnak! S a tisztartónak, aki fölír benneteket, mondd, hogy mutassa meg a szállásodat! A gyerekeknek külön szállást rendezek be.

FERKÓ Én már nem vagyok gyerek!
 DOBÓ Tudod, Ferkó fiam, én itt azért vagyok kapitány, hogy én mondjam meg azt is, hogy ki a gyerek, és ki nem az. Különben hogy lesz tekintélyem a katonáim előtt, ha a nyakunkon a török? Mars befelé, és nincs feleselés!

A család elmegy. Dobó fogadja, kérdegeti az érkezőket, és elirányítja őket a megfelelő helyre. Bornemissza Gergely érkezik, katonákkal.

BORNEMISSZA Kapitány uram, jelentkezem várvédőnek, kétszázötven gyalogossal, és ezzel a drága vénemberrel, akinek keze-lába fából van, de úgy fog ő harcolni, akár egy oroszlán!

DOBÓ *(fölsimeri.)* Cecey uram! Hát maga is betért hozzánk egy kis török vérré? Mit sem öregedett, csak a haja lett őszebb, meg hát, a termete megzökkent... egy keveset. *(Összeölelkeznek.)* Hanem, ez a fiatal férfi, ez nekem olyan nagyon ismerős... Ne mondd, magam kell rájöjjenek... Te alighanem... de az nem lehet...

CECEY Hát, a vejem ez a fiatalember, akinek a kapitány uram, amikor még nem volt kapitány, egy kis bársonytokban kardot adott, valahol a Mecsek völgyében...

DOBÓ *(megöleli Bornemisszát, csak azután szólítja meg.)* Gergő fiam, de megemberesedtél, alig ismertem rád... persze, rád ismertem, csak nem akartam hinni a szememnek...

BORNEMISSZA Pedig én lennék, csak higgyen a szemének, Dobó uram!
 DOBÓ Régen is láttalak, de nagyon megjegyyeztelek magamnak... te, te lótolvaj...!*(Nevetnek.)*

4. jelenet (emlék 1/1)

Cecey háza egy kis mecseki faluban. A tornác előtt üldögél Cecey és Bálint pap. Épp a napi veszekedésükben merülnek el.

PAP Nem értesz te semmit, bolond vénember!

CECEY Bálint! Te pap! Te teljesen meggárgyultál. A végén beállsz Jánoshoz zászlótartónak.

PAP Te meg vénségedre német nevet veszel fel!

CECEY Te meg beállsz hóhérnak!

PAP Te meg németnek!

CECEY Te hóhér!

PAP Te németbérenc!

CECEY Te sintér!

PAP Te hazaáruló!

Dobó jön ki a házból, próbálja csitítani őket.

DOBÓ Béküljenek már kegyelmetek! Igaz, nem nagyon szólhatok bele, hiszen csak most jöttem, még alig ismernek, vendégnek hallgass a neve, de nem volna-e jobb, ha a törökkel vesznének össze?

CECEY Nem érted te ezt, öcsém! Ennek a papnak a fél nyelvét vágatta le Szapolyai, nekem meg a jobb kezemet. Hát nem bolond, hogy még a fél nyelvével most is Szapolyait védi?

PAP Inkább magyar ura legyen a magyarnak, mint német, nem, öcsém?

CECEY De már beszéljünk rólad! Mióta hadakozol, Bodó... vagy mi... Dobó fiam?

DOBÓ Én, édes bátyám, gyermekkorom óta hadban vagyok.

CECEY Így van ez már derék magyar embereknél, mióta világ a világ. Azt hiszed tán, öcsém, hogy táncolásban sántult le mind a két lábam? Hát, én Kinizsivel kezdtem, bezony ám! Mátyás király a nevemen szólított, így, hogy Ceceykém... Aztán végeztem a hősök hőseivel, Dózsával... Osz, mégis, mi szél hozott erre?

DOBÓ Az áruló Mórét ugrattuk ki a várából. Ferdinánd és János közös hadával... Sziklavár, nehéz dolgunk volt. Aláaknáztuk. Ő bent biztatta a várvédőket a kitartásra. Maga meg kötélén leereszkedett éjjel a hátsó falon, és ellillant. Azt mondják, erre tart, Pécs felé, a nyomorult. Még a gyerekeit is otthagya áldozatul.

PAP A gyerekeit, otthagya, az átkozott?

CECEY Meghaltak szegények?

DOBÓ Nem, dehogy. A szép két barna fiút János királyhoz vitték, pártfogásba.

CECEY Az ám, hadd dicsekedjem el neked, fiam, hogy vénségemre mivel ajándékozott meg engem az Isten! Magda! Hol van Vicuska?

MAGDA Nem láttam. Ebéd után a kertben játszott a Bornemissza-gyerekkel.

CECEY Akkor szaladjatok, és keressétek meg!

DOBÓ Fia nincs, bátyám?

CECEY Fiam az nincs. Nagy bánatomra. Dejszen, ha lenne, öcsém, még a kezem is kinőne, mint a ráké!

Magda jön vissza, kétségbeesve

MAGDA Nincsenek a kertben!

CECEY Akkor keressétek, a szentségit...

PAP Nana!

CECEY A szentségit magának is, nehogy már prédikálni kezdjen itt nekem, mert a fakezem töröm szét a fején! Mindenki keresse a gyerekeket! (*Lázás keresés kezdődik. Magda is felugrik, de szinte egyhelyben sántikálva keres.*) Azzal a Bornemissza-gyerekkel látták utoljára! Komisz kis kölyök, a szeme se áll jól.

A ház népe tovább futkározik, a keresés sokáig eltart... Magda jön.

MAGDA Megvannak.

CECEY No, hála istennek. Hol vannak, ha megvannak...

MAGDA Hát... a ruhájuk van meg... (*Nyújtja Cecey felé a kezében tartott kis ruhácskákat.*) A patak partján találták őket. Ott vannak a meztelen kis lányomaik is a homokban... Fürdőztek talán...

CECEY (*felvonyít.*) És belefulladtak a vízbe? Azt mondod, hogy valahol belefulladtak a vízbe? Hát így vigyáztál a lányomra? (*Ütésre emeli a kezét.*)

5. jelenet(emlék 1/2)

Török tábor valahol a mecseki erdőben. Tábornőtűz, a tűz körül törökök ülnek, néhányan részegen, egymásba kapaszkodva táncolnak, mások magyar nőket nyomorgatnak a bokros oldalában. A rabok komoran, távolabb üldögélnek kis csoportban. Gergő és Vica egy-egy szál gatyácskában kuporog egy fa tövében.

VICUSKA Utytunk, Dergő.

GERGŐ Úsztunk, Vicuska. De most várjon! Körülnézek.

VICUSKA Dergő, Dergő, hadd megyek veled!

GERGŐ   Vicuska, most nem... Én is jövök mindjárt. Addig ücsörögjön
itt szépen.
VICUSKA   Ücsörölögök...

*Gergő nesztelenül elsurran a homályban. Vicuska pityereg. Egy asszony veszi
pártfogásába.*

MARGIT   Na, ne sírjál már, szép kis gyermek. Margit vagyok... neked
Margit néni. Hová való vagy, kis szentem?
VICUSKA   A faluba.
MARGIT   Mi faluba?
VICUSKA   Itt az erdőbe' faluba.
MARGIT   Mi neve van neki?
VICUSKA   Aztat nem tudom.

Egy fiatal férfi csúszik melléjük.

GÁSPÁR   Áldjon meg az isten, Margit, hogy te még ilyenkor is minden-
kihez jó vagy. Az én sebem is bekötözted a lábamon.
MARGIT   Éjjelre meg teszünk rá útilaput, Gáspár.
A cigány is közelebb húzódik hozzájuk.
CIGÁNY   Hij, de ihes vagyok! Három lovat megennék egymágám nyer-
sen, meg hozzás két oldal salonnát!

Izmos, középkorú férfi lép hozzájuk.

SZAKÁCS   Lesz vacsora, semmit se félj! Már csinálom.
CIGÁNY   Áhá, te vágy a sákács!
SZAKÁCS   Olyasmi. Majd lesz gondom rátok.
CIGÁNY   Sárközi. Így hínak, hogy Sárközi, el ne feledd, amikor a mara-
dékot szétosztod közöttünk!
SZAKÁCS   Olyat főzök, hogy a törökök úgy nyalják utána a szájukat,
mint a kutyák.
CIGÁNY   Kutyák azok maguk is, bibas kutyák! Bárcsak én is nyallhat-
nám már a sájamat! Menek pikulázni nekik, hadd kerekedje-
nek mind többen táncra...
GÁSPÁR   Addig se bennünket vernek...
MARGIT   Hallgasson, Gáspár, viselje békével, amit az úr kimért magára.
Nézd csak, kislány, rongyokból kötöttem neked bubát! Ez lesz
a... hogy is hívnak?
VICUSKA   Vicuska...

MARGIT A Vicuska babája. Lehet öltöztetni, vetkőztetni, táncoltatni a pikula-szóra, ringatni, altatgatni...

A kislány megnyugszik. A tűz mellett megélnékül a beszélgetés. Egy sebhelyes arcú rab tart szóval egy félszemű törököt.

MÓRÉ Ne legyen M... de inkább ne a nevem, ha nem mondok igazat.

GERGŐ *(ott ólálkodik körülöttük.)* Ez olyan cigányforma. Vagy inkább olyan, mintha hóhér lenne! Hogy a fene essen bele!

FÉLSZEMŰ Éljen Magyarország! Hogy ihasson a török addig, amíg meg nem hal!

MÓRÉ Ez mire volt jó?

FÉLSZEMŰ Hogy eltereljem magunkról a figyelmet. Azt higgyék, már részeg vagyok. Mondjad tovább!

MÓRÉ Nála van Dózsa kincse, bizonyosan tudom.

FÉLSZEMŰ Miféle kincsek? Csak nem holmi rezek?

MÓRÉ Aranykelyhek, kupák, láncok, de nem rabláncok... olyanok, amilyenek a nagyon gazdag uraknak lenni szoktak. Hat nagy vasládában tartja őket.

FÉLSZEMŰ Itt az erdő alján? Kincsek?

MÓRÉ Itt lehet elrejtteni őket a legjobban.

FÉLSZEMŰ Fegyvere van?

MÓRÉ Téli van velük pallás, pince... Nincs, aki használja őket. Csak szolgálai vannak az öreg fakezűnek. De már ő sem hadakozik. Valaha Dózsa kincstartója volt.

GERGŐ Ezek Cecey uramról beszélnek. Ki akarják rabolni.

MÓRÉ Most kell lecsapni rá, amikor nem is számítana támadásra.

Hogy ne tudjon segítséget hívni.

FÉLSZEMŰ Kevesen vagyunk.

MÓRÉ Minek ehhez sok ember? Néhány rongyos szolgát meg a fakezű-falábú öreget kell levágni. Nem kunszt. Sok ember – sokfelé osztozkodás.

FÉLSZEMŰ Ha igazat beszélsz, elbocsátalak a rabságból, sőt, meg is jutalmazlak. Ha nem igaz, amit mondasz, Cecey kapujára akasztalak föl. Most megyek aludni, már mindenki elpilled lassan...

MÓRÉ Nagyuram, ha kereslek, mi néven kereshetlek?

FÉLSZEMŰ Keresd Jumurdzsákot, ezen a néven ismernek... *ezek.*

GERGŐ Meg akarják támadni Cecey uramat. Meg is akarják ölni.

Figyelmeztetnem kell...

Visszasurran Vicuskához.

VICUSKA   Derdő, félttem, hogy elmentél.
 GERGŐ   Sose féljen, Vicuska! Ne aludjon el, mindjárt indulunk...
 VICUSKA   Hova medünk, Derdő?
 GERGŐ   Megszökünk, Vicuska, de ahhoz csöndben kell lennie!
 VICUSKA   És a Szürke? Avval mi lesz?
 GERGŐ   Visszük azt is. Össze van kötve valami török lóval. Visszük azt is.
 VICUSKA   Vittyük azt is. Hogy vittyük?
 GERGŐ   Ellopjuk... Az aszab, aki örködik ránk, már alszik. A lovaknál is horkolnak az örök. Részegek mind, hála a jó mecseki bornak! Induljunk! De ki ne nyissa a száját, meg ne ijedjen senkitől, Vicuska, míg a lovakhoz nem érünk.
 VICUSKA   Ki nem nyitom, meg senem ijedgetek.
 GERGŐ   A Szürkére csak maga ül föl, megértette? Én az erdő széléig kivezetem a két lovat, aztán irány Cecey uram háza!

6. jelenet *(emlék 1/3)*

A Cecey-házban fáklyák égnek, senki sem alszik, a nők rimázkodnak, a férfiak keresnek tovább, egy csapat épp most tér vissza a patakról.

SZOLGA   Cecey uram, átkutattuk végig a patakot, nincsenek benne.
 CECEY   Nincs Isten!
 PAP   De van!
 CECEY   De ha van, sincs!
 PAP   De ha nincs, is van! Isten adja, Isten is veszi el!
 CECEY   Az eszedet, bolond pap! De nem az én kislányomat.
 SZOLGA   Megengedi, hogy mondjak valamit?
 CECEY   Beszélj!
 SZOLGA   Nem a vízbe veszték azok, hanem... a török vitte el őket.
 CECEY   Ezt meg honnan veszed?
 SZOLGA   A keresők a patak partján töröknek a lába nyomát látták meg egy vakondtúráson.
 CECEY   Vakondtúráson török lábnyomot? Oszd honnan tudták, hogy török az a lábnyom a vakondtúráson?
 SZOLGA *(megőrizve a nyugalalmát.)* Magyar ember nem hord sarkatlan csizmát.
 CECEY   Hátha bocskornyom volt!
 SZOLGA   Lehetett volna, de azon viszont nincs sarkanyú!
 CECEY   Igazad lehet. Borzasztó! De akkor mit cselekedjünk? Az Isten...
 PAP   Ne káromolja már az Urat, vén bolond! Tegyen úgy, mint én. És hallgasson!

CECEY Inkább haltak volna meg, mint hogy török fogságba estek!
Lefekszem, nincs már nekem nappalom többé! Lehet, hogy
föl sem kelek!

PAP Ember, elvette az eszét a fájdalom!

Bemegy a házba.

TÁVOLRÓL

HANGOK Emberek, emberek, megjöttek! Nyissák ki a kapukat!

PAP Kik jöttek meg?

SZOLGA (*futva érkezik.*) A gyerekek jöttek meg!

PAP A gyerekek? Hogyan?

SZOLGA A szürkén meg egy idegen török lovon. Egymáshoz vannak
kötve.

PAP A gyerekek?

SZOLGA A lovak!

A pap rohan a ház felé.

PAP Ne aludj, Péter, ne aludj, mert igenis van Isten! Kelj fel, mert
van Isten!

CECEY Hagyd már el ezt az istenes történetet! Mi van?

PAP Megjöttek a gyerekek!

CECEY Nem értem.

PAP Péter, hát nem érted? Megjöttek a gyerekek, Vicuska és Ger-
gely van a kapuban, egymáshoz kötözve.

CECEY Hát mégiscsak van Isten! De ki kötötte össze őket?

Rohannak a kapu felé.

7. jelenet (*emlék 1/4*)

Cecey házában a pitvara, jár a nép a két kisgyerek csodájára, aki megszökött a török fogságból.

CECEY Mától fogva az én fiam ez a Gergő gyerek!

DOBÓ Bátyám, elvinném én ezt a mától a maga gyerekét felföldre.
Vitézt nevelek belőle. Szeretnél-e vitéz lenni, kisfiam?

GERGŐ Nagyon szeretnék.

DOBÓ Lovad már van. Kardot meg szerzünk a töröktől.

GERGŐ Hát az enyim a ló?

DOBÓ Ki másé lenne, ha te szerezted.

GERGŐ Akkor az arany is, ami a nyeregben van elrejtve? Láttam, amikor oda tette a török, akié a kis ló volt.
DOBÓ Ha ott van, akkor az is a tiéd.

Egy nyeret hoznak, rázzák, csörög, megoldják a csapját, ömlik belőle a rablott arany.

CECEY Hijnye, annyi pénz ez, hogy te fogadhatsz apádnak, fiam!
GERGŐ Anyámnak szánom a pénzt.
CECEY No, én se gondoltam magamnak megtartani. (*Gergő anyjához fordul.*) Asszony, szedd össze az aranyat, mind egy szálig! A fiad szerezte... a tiétek...

PAP Isten adta a fiadnak.
CECEY Azért köllött hozzá a gyerek bátorsága is...
GERGŐ Aztán, jól eltegye édesanyám az aranyakat, mert nemsokára ide jönnek a törökök.

DOBÓ Ide? A törökök?
GERGŐ Hallottam, ahogy a cigány-hóhétképű a félszemű töröknek azt mondta, hogy ide jöjjenek, és vegyék el Cecey uram-apám kincseit.

CECEY Az én kincseimet? Megőrült az a cigány-hóhétképű? Miféle kincseimet?

GERGŐ Hát, ami a padláson van, meg a pincében, meg a hat vasládában.

DOBÓ Hogy nézett ki az a cigány-hóhétképű ember?

GERGŐ Hát, olyan csúnya volt. A szájától a füléig egy vörös barázda húzódott.

DOBÓ Móré László, az áruló! Meg akar szökni a zsvány, de előbb ránk vezet a törököt. Hány embere van, Cecey bátyám?

CECEY Negyven... de majdnem mind öreg.

DOBÓ Az nem baj. Csak fegyver legyen a kezükben. Meg itt vagyunk mink is.

CECEY Ne inkább fussunk...? Fussunk, de hova?

DOBÓ Marad mindenki! Kaput be, zsákot mögé!

CECEY Gergely anyja nincs itt... szegény asszony hazament, hogy el-ássa az aranyat...

DOBÓ Nincs idő várni. Azt mondtam, kaput be! Annyi rés maradjon, hogy egy ember be tudjon fézni rajta. Kettő már ne.

TÁVOLI HANG Jönnék!

DOBÓ Jönnék. Elöl a félszemű janicsár. Megismerlek, Jumurdzsák...
Hát ez a török becsület! Tegnap még együtt harcoltál azokkal, akiket most kirabolni próbálsz? Rabló vagy, mint melletted az a cigány-hóhér képű haramia, a Móré László.

JUMURDZSÁK (*kintről*) Adjátok meg magatokat, vagy adjátok ki az aranyakat!
DOBÓ Nesze neked arany! (*Elsüti a puskáját. A többiek követik a példáját. Kintről vad lövöldözés a válasz. Dobó átkiabálja a hangzavart.*) Ott fut az aranyatok, ostoba törökök, csak érétek utol Móré Lászlót. Lám, hogy iszkol a féрге! Meleg az ő talpának ilyenkor ez a föld! Utána, törökök, vágjatok elé, mert megszökik az aranyatokkal! (*Távolodó kiabálás, lódobogás, aztán csend.*) Na, ezek az ostobák mind elmentek Móré László után, bátyám, már nem érdekli őket a kend hat vasláda aranya! (*A legényekhez.*) Hozzátok be az udvarra a törökök közül azokat, akik még élnek!

A katonák kimennek, kis idő múlva visszatérnek a sebesült Jumurdzsákkal és egy másik törökkel.

DOBÓ No, Jumurdzsák, veled volt Allah, meg a páncél a szíved fölött. Csak behorpasztotta a golyóm a vasat, nem ért el a szívedig a küldeményem. De most jössz velünk, elvezetsz minket az erdőbe, ahol fogva tartjátok a falusiakat. Kötözzétek föl egy lóra! Gergő fiam, te is pattanj a lovadra, jössz velem – kardért megyünk, a törökhöz.

GERGŐ Oda... nekem?

DOBÓ Neked bizony. De csak ha nem félsz.

GERGŐ Nem félek.

DOBÓ Az az első, hogy ne féljen a legény! Ezt jól jegyezd meg, kisfiam!

GERGŐ Anyámtól, ha elbúcsúzhatnám!

CECEY Magda! Szaladjatok el a gyerek anyjáért!

Magda elfut.

CECEY A legkövérébb tinómat vágjátok le! A legfinomabb boromat hozzátok föl a pincéből. Mire megjöttök az erdőből, kész a lakoma! No, hol van már az az asszony, mennének a katonák.

Magda futva érkezik, Cecey füléhez hajol, és súg neki valamit. Cecey Gergőhöz fordul.

CECEY Anyád most nem ér rá idejönni, kisfiam. Menj be a házba, és kérjél a feleségetmtől útravalóul valamit a tarisznyádba!

Gergő bemegy a házba.

CECEY (*Dobóhoz.*) Meg van halva a gyerek anyja. Ráakadtak a gyújtogatók, és megölték.
DOBÓ Az aranyakat elvitték?
MAGDA Aligha. A szoba sarkában fekszik, arccal a földre borulva. Oda áshatta az aranyakat. Nincs nyoma török kutatásnak, dúlásnak.
CECEY Nézzetek az arany után, aztán hozzátok ide nekem. Amíg a gyerek föl nem nő, én leszek a gyámja, megőrzöm a vagyonát.

Gergely kijön a házból.

DOBÓ No, kis szolgálom, indulhatunk-e az erdőbe a törökre?
GERGELY Indulhatunk hát. Az a fő, hogy ne féljen a legény!

8. jelenet(*emlék 1/5*)

Rabok a tisztáson. Néhány aszab őrzi őket. Lódobogás hallatszik, az aszabok felugráltnak, firkésznek az erdő felé, majd Dobó tűnik föl, oldalán Gergő, mögötte magyar vitézek. A törökök szétszaladnak, a magyarok ujjongásban törnek ki.

GÁBOR PAP Áldja meg az Isten kegyelmeit! A legjobbak jöttek.
(*Kezet nyújt.*) Somogyi Gábor a becsületes nevem.
DOBÓ Dobó István vagyok. Mi történt az arcával... a testével... ha nem sértem meg e kérdéssel?
GÁBOR PAP A törökök forró vízzel locsogattak, hogy valljam meg, hová rejtettem kicsiny templomom kincseit. Mintha nekem lettek volna kincseim!(*Meglátja a katonákkal körülvetett fogoly Jummurdszákot.*) Ez a bitang adta ki a parancsot, ez a félszemű anyagyilkos!
DOBÓ Sajnálom. Ez már nem sok forró vizet fog locsolni a magyar papokra.
GÁBOR PAP Hálásak vagyunk azért, amit értünk tett, Dobó kapitány.
DOBÓ Ahogy én nem vagyok kapitány, úgy nem nagytiszteletű úr maga sem, atyám.
GÁBOR PAP Igaz is. Maga nekem Dobó uram lesz, ha meg nem sértem, ezentúl, ha még találkozunk, én meg magának Gábor pap.
DOBÓ Ki itt a legrégebb fogoly?
KOCSIS GÁSPÁR Én volnék. Kocsis Gáspár, szolgálatjára.
DOBÓ Tudod-e, hogy az ezeken a szekereken fölhalmozott holmi honnan való, kiktől rabolták el?
KOCSIS GÁSPÁR Raboltak ezek, ahonnan csak tudtak. Meg nem mondom én, melyik ruha kire való, melyik kard kinek a vérétől rozsdás.
DOBÓ Jummurdszák! Hol raboltátok össze ezt a rengeteg holmit?

JUMURDZSÁK Ahová Allah elsegített bennünket. Ami a hitetleneké, mondja Allah, az a miénk is. Ahol találtuk, ott vettük el.
DOBÓ Akkor szétrakunk mindent, és szétoztom közöttetek.

A rabok hálálkodnak, megpróbálják Dobó kezét megragadni, van, aki megcsókolná, amit a katona nem enged meg.

DOBÓ Ne nekem hálálkodjatok, hanem ennek a kisfiúnak! Ő mentett meg benneteket, és még nem is csak titeket!

A rabok körbefogják Gergőt, ölelik, csókolják, feldobálják a levegőbe. Dobó derűs arccal nézi az örömködést. Majd lehajol, és egy kis meggyszínű bársony hüvelyben pihenő kardot emel fel a rablott holmi közül.

DOBÓ Bornemissza Gergely, lépj ide hozzám! Fogd ezt a kardot, mostantól a tiéd. Légy hű vitéze a hazának, jámbor szolgálja Istennek. Áldás és szerencse legyen a fegyvereden.

Átadja a kardot Gergőnek, és homlokon csókolja a gyermeket. Majd int, hogy kezdődhet a zsákmány szétoztása.

SÁRKÖZI (*Jumurdzsákhoz furakszik, egy nádból font török pajzsot tart az egyik kezében, a másikon egy hosszú dárdát. Azzal piszkálja a török orrát.*) Na, te Gyomorzsák, hogy vagy te most így, bibas terek?

DOBÓ Ne hetvenkedjél, te cigány, hagyd a foglyot! Hová való vagy?

SÁRKÖZI Csókolom a kezét-lábát, mindenét, mindenüvé vagyok én való, ahol muzsikáltak.

DOBÓ Puskát javítani, azt tudsz-e?

SÁRKÖZI Hogy én tudok-e? A legrosszabb puskát is úgy megreparálom, jobb lesz, mint újkorában volt.

DOBÓ Akkor indulj Szigetvárra, Török Bálint úr udvarába, mondd, hogy én küldtelek, akad majd munkád elég.

SÁRKÖZI A devla legyen a kapitány úrral megsakítás nélkül! Astán, ha szabadkérdesz, vak ló nem akad-e a zsákmány között?

DOBÓ Minek neked a vak ló... hogy is hívnak?

SÁRKÖZI Sárközi, instálom, Sárközi. Hogy minek a vak ló nekem?

Merthogy elostázkor mindig a csigánynak adják a vak lovat, ha meg vak ló nincs, akkor a csigány nem kap semmit.

DOBÓ Emberek! Ennek a derék Sárközinek engedjétek meg, hogy maga válassza ki a legjobb lovat az igáslovak közül. Nekünk azokból egy sem kell, katona nem ül ilyen állatra. (*Vitézeihez.*) Mindenki a lovakhoz, indulunk. Te, Gergő, kis szolgálam, ve-

lünk tartasz, míg az elhelyezésedről gondoskodni nem tudok. Azt hiszem, Török Bálint udvarában lesz neked a legjobb helyed.

GERGŐ Török Bálint udvarában?
DOBÓ Látom, nagyon csillog a szemed. Hát, csak csillogjon is. Ott majd kapsz olyan kiképzést, hogy sem a német, sem a török nem áll meg előtted.

Elindulnak az erdő felé. Gábor pap utánuk szól.

GÁBOR PAP Ezzel a rablógyilkos haramiával, ezzel a Jumurdzsákkal, mi legyen?
DOBÓ Verjétek agyon, vagy akasszátok föl! A tiétek.

Amint a katonák eltűnnek, a foglyok Jumurdzsáknak esnek, ráncigálják, ütik is, rugdossák, míg végül Gábor pap védelmezi meg.

GÁBOR PAP Azonnal hagyjátok abba, testvéreim! Foglyot bántalmazni nem túl nagy dicsőség, s főleg nem bátorság!

KOCSIS GÁSPÁR A lábamat nyomorékká törette a vassal! Az dicsőség? Haljon meg!

MARGIT Megölte az apámat, elhajtotta a tehenünket, feldúlta a házunkat. Az dicsőség? Kötélre vele!

TÖBBEN Ne kötéllel, akkor hamar vége lesz! ... Rakjunk tüzet előbb a talpa alá, hadd lássuk, hogy táncol a török! ... Égessük el máglyán az átkozottat!

SÁRKÖZI Megdegles, török! Tulajdon kezsemmel kaparom ki a semedet!

Gábor pap széttereli a gyilkolásra készülő embereket. Középre áll.

GÁBOR PAP Emberek, akasztással ne múlassuk az időt, újabb török horda csaphat le ránk, és látva az akasztott törököt, valamennyiünket felkoncolnak. *(Nagy csönd támad.)* Tudjátok, mit tett velem ez az átkozott. Testem tetőtől talpig főtt hús, élő fájdalom vagyok. Melyikteknek van több joga, hogy e fölött az ember fölött ítélkezzék?

MARGIT Láttuk, mit tett a nagytiszteletű úrral ez a lelketlen gazember. Tegyen maga igazságot fölötte!

GÁBOR PAP Meglesz. Ti menjétek a vitézek nyomában, amíg csak lehet, addig vagytok biztonságban. Aztán szanaszét szakadjatok, és

járatlan, rossz utakon haladjatok a célotok felé! Isten vezessen haza benneteket!

Aldásra terjeszti ki a kezét, aki elmegy, némán meghajol előtte.

SÁRKÖZI Na, gyere má', te beste Beske!
GÁSPÁR Aztán jól meggyötörje, mielőtt elküldi a pokolba!
EGY ASSZONY A tüzet se sajnálja tőle, hadd ismerje meg, milyen, amikor ég az ember húsa... a magáé főtt...
GÁBOR PAP Bízátok rám a gazembert, azt kapja, amit megérdemel.

Elmennek valamennyien. Gábor pap marad a tisztáson Jumurdzsákkal.

GÁBOR PAP No, Jumurdzsák, velem lehetsz őszinte... félsz-e?
JUMURDZSÁK Allah országába nem térhetek meg hazugsággal... félek! Félek, bosszúálló rettenetes pap!

9. jelenet

Tovább folytatódik a beszélgetés Dobó, Bornemissza és Cecey között. Az emberek meg csak jönnek, jönnek, Dobó hol a beszélgetőtársaira figyel, hol pedig az érkezőkre. Bornemissza viszi a szót.

BORNEMISSZA Valami dandárféle jött velünk szembe a siroki vár alatt. Nézem őket, nincs zászlajuk. Közelebb érnek, látom, nincs közöttük vezér, sehol sem látok tollas süveget. Állót intek nekik. Ti kassaiak vagytok, kérdezem. De egyik sem felel. Zavarban vannak. Hallgatnak erre is. Honnan jöttök, ha nem Kassáról? Hallgatnak. Talán a néma barátok katonái vagytok, förmedek rájuk. Na, erre az egyik nagyállú csak megszólal. Mink valóban kassaiak vagyunk, azt mondja, és éppen onnan jövünk, ahová a tekintetes hadnagy uram megyen. Csak tán nem Egerből, lepődöm meg. Onnan. De jobb, ha a tekintetes úr sem fárad el odáig, hanem most visszafordul. Miért? Mi a baj, faggatom. Csak a bolond kecske ugrik neki a késnek. Ezt meg hogy gondolja, adom az értetlent. Tetszik tudni, mi vége lett Temesvárnak. Tudom, felelem. Akkor azt is tetszik tudni, hogy Losonczit levágták, a népét felkoncolták. Mondom, hogy tudom. Hát azt tetszik-e tudni, bátorodik föl erre a nagyállú, hogy kétszázezer a török? Azt is tudom, mondom, igrkezvén megőrizni a hidegvéremet. Akkor azt is tetszik tudni, hogy annak a Dobónak ezer katonája, ha van összesen?

Lehet, hogy még annyi se, nézek vele farkasszemet. Akkor azt is tetszik tudni, mondja, és gúnyos vigyorra húzza a száját, hogy Szolnok tegnap óta a töröké? Érzem, hogy elsápadok, meg is szédülök talán kissé, de nem mutatok előtte gyengeséget. Most már azt is tudom, nyerem vissza a lélekjelenlétemet. És azt is tudom, ha ti vagytok ott a várvédők, akkor Szolnok már hamarabb elveszett volna. Hordjátok hát haza a nyomorult irhátokat, kiáltok rájuk fölmérgesedve, és hogy ne menjetek üresen, ezt kapjátok mindnyájan, patkányok. Azzal lecsördíték akkora pofont a nagyállúnak, hogy szinte lefordul a lováról. Kirántom a kardomat, hát tényleg úgy szaladnak szét, akár a patkányok.

DOBÓ

És nem hajtottad meg őket?

CECEY

Dehogy fárasztottuk magunkat ilyesmivel. Gergely köpött utánuk, azzal, hogy tisztelteti Serédy György uramat, és jobb katonákat kíván néki.

DOBÓ

Gergely öcsém, te nem csak megemberesedtél, de meg is bölcsültél! Nem hiábavaló a mondás: aquila non captat muscam...

CECEY

Ha én ezt érteném is, tán még egyet is érthetnék kapitány urammal.

GERGELY

A sas nem kapkod legyek után, Cecey uram. Vagy valami ilyesmi, latin mondás.

CECEY

Latinul ugyan nem tudok, de a rómaiak igen okos emberek lehetnek, arról már hallottam. És jó katonák. Na, de úgy látom, *jó katonák* közelednek éppen a kapuhoz.

Egy kisebb cigánykaraván nyomul be a kapun, élünkön Sárközivel.

GERGELY

Ni csak, kit látnak szemeim! Bármire megesküszöm, hogy ez az ember Sárközi! Üdvözlégy, barátom! Na, mi az, hát nem ismeresz meg?

A cigány sapkáját levéve, gyanakodva közeledik Gergely felé.

SÁRKÖZI

Megismerni megismerem, csókolom a kezsit, lábát a naccságos uramnak, eccerre hogy nagyon is megismertem. Csak az nem jut sehogy se a fene esembe, hogy hogy híjják!

GERGELY

Egyet se búsulj ezen, Sárközi barátom, majd eszedbe jut a nevem. De mi lett veled, hogy ilyen szakadt vagy? Meg sóvány, akár egy madárijesztő. Amikor legutóbb találkoztunk, kaptál lovat, pajzsot és kardot attól a Dobótól, vagy kitől!

Sárközi Dobóra néz, rögtön megismeri.

- SÁRKÖZI Ettüle ni, hogyne, hogy megismerem a kapitány urat.
DOBÓ Hát a lovad megvan-e még, a nem vak cigánylovak?
SÁRKÖZI Hogy meg-e van? Dehogyan van, csókodom a csizmája sárát, dehogyan is van az már meg. Vagy megdeglett, vagy elattam, már nem is emlékszem rá. Dejsen, nem is les nekem olyan síp lovam még egy az életben.
- DOBÓ Ha itt maradsz velünk Egerben, egy hónapos szolgálat után lovat kapsz tőlem. Meg azon felül olyan piros nadrágot, hogy minden cigány megbetegszik nagy irigységében. Vagy nem hozzánk jöttél?
- SÁRKÖZI (*elvigyorodik.*) Én csak elkalauzoltam ezeket, mert én tudom az utat ide. De hogy maradjak, arról szó sem lehet. Meleg les itt, kapitány ténsuram, nagy forróság, és forró les a seggemnek itt a levegő!
- DOBÓ Ne félj te ettől, fiam. Árnyékban, a leghűsebb bástya alatt fogsz dolgozni. Fegyvereket kell majd reperálnod. Fizetést is kapsz. Tudod mire gondolok? Te leszel az én... *fegyverigazgatóm.*
- SÁRKÖZI Bornemissa Gergely, vitézs hadnagy uram, hát most már megismerem! Jaj, hogy csókodom még a lova lábát is! Jaj, hogy nem hiába álmodtam sárgarigóval az éjjel. Megint együtt látni Dobó kapitány uramat és Bornemissa hadnagy uramat! De meg teccett nyőni, miolta nem tanákoztunk! Megizsmertem én mindjárt, csak azt nem tudtam, hogy kicsodának is tetszik lenni.
- GERGELY Hát akkor velünk tartasz?
SÁRKÖZI Tartanék, tartanék én sívesen, csak ez a bibas terek ne tartana olyan fenemód errefelé.
- DOBÓ Hiszen még itt sincs, és te máris félsz tőle?
SÁRKÖZI De itt less a kutya. És ahun így gyínek-mennek a terek, ott nem egészséges az ájer, de nem ám!
- GERGELY De mi is itt leszünk veled, Sárközi. Addig ne rezegj, amíg bennünket látsz!
- DOBÓ Aztán, ha épp szorulnánk... (*összekacsint Gergellyel*) hát, van egérútja a várnak egészen Miskolcig.
- SÁRKÖZI Na jó, akkor csak sedjük össze! Kapok rendes fizetést, mint akárki a várban. (*Dobó mindenre bólint.*) Kapok katonaruhát... a csata végén piros nadrágot, hogy minden csigányt megegyen az irigység, ha meglássa... sárga csizmát sarkantyúval... egy jó paripát – asse baj, ha vak a fél semire, de az egyik-

kel azsé lászson... meg egérút is van Miskolcig... na, ha így bólogat a naccságos Dobó kapitány uram, akkor beállok... De van még egy kis gondom. Ha azt is meg teccenek oldani valamelyest...

DOBÓ
SÁRKÖZI Mondjad, Sárközi!

Itten van nekem a kizslyányom, a Panna... No, Panna, gyere má' ide, ne ségyellőzsködjél a kapitány úr előtt... Sóval, esz a Panna elkízsért, mert úgy volt, hogy a kapuig gyövíünk, azstán megyűnk isten hírével vagy hazsa, vagy bele a nagyvilágba. Na, mozmár, ezst a Pannát kellene itt a várban valahova jól elrejtteni, hogy se a magyar, se a török ne tanáljon rá.

GERGELY
SÁRKÖZI Se a magyar?

Asse! Hát nem látják, hogy milyen sépséges az én Panna lyányom? Akár a nap, olyan, vagy még sebb is. Evesi ez a lány minden harcoló legény fejét és erejét a harctul...

GERGELY
DOBÓ Igaz, Sárközi. Kapitány uram, hát akkor mi legyen a lánnyal? Gondoskodunk róla. Van a várban pár gyerek, azokhoz oda-csapjuk.

PANNA
DOBÓ Én már nem vagyok gyerek!

Megint kezdődik. Épp az előbb mondtam el egy legénykének, hogy azért vagyok várkapitány, hogy eldönthessem, ki a gyerek, és ki nem az. Döntöttem, gyerek vagy! Mész a gyerekekhez, a *gyűjtőbe*.

SÁRKÖZI Ne bomolj, Panna, ha már az isten így fölvitte az apád dolgát. Més a gyerekek közé, nem kiabálok! Te meg, Beske, mert esz meg itten a feleségem, mésazsassonyok közé sorgalmaskodni.

DOBÓ Na, hogy így elrendeződött Sárközi uramék dolga...

SÁRKÖZI Lenne itt még egy kicsinyeg probléma, kapitány uram.

DOBÓ Ki vele, Sárközi!

SÁRKÖZI Itt van velem a fiam is, a Gáspárka, na, Gáspárka, gyere csak elő hamar! Állj ide, ni! Hát nem sép gyerek a Gáspárka?

DOBÓ Szépnek szép, de nem rendezhetűnk be egy külön várat a gyerekeknek!

SÁRKÖZI (*sértődötten*) Hát, ha nem, akkor nem. Akkor csókolom a kapitány úr kezsit, mégse várjuk be itten a tereket, megyűnk isten hírével hazsa, vagy neki a nagyvilágnak.

DOBÓ Rendben van, Sárközi, a régi barátsággra tekintettel megengedem, hogy a fiad is a várban maradjon. Legalább lesz, aki vigyáz a szép Panna lányodra.... Elégedett vagy?

SÁRKÖZI Hogy én-e? Madarat lehetne fogatni velem, akár nem is egyet, kapitány uram.

- DOBÓ De most már menjetek befelé, hogy láthassuk a többieket is.
Kend kicsoda, és honnan jött?
- SZÚRÖS Szűrös Vendel vagyok, paraszt Hatvanbul, de már nem akarok bemenni.
- DOBÓ Aztán megtudhatom, hogy miért is nem, ha már ekkora utat megtett idáig?
- SZÚRÖS Én harcolni akarok.
- DOBÓ Ebben senki sem fogja megakadályozni.
- SZÚRÖS De nem cigányokkal együtt... derék magyarokkal akarok harcolni.
- DOBÓ No, akkor jó helyre jött, Szűrös Vendel. Mert itt nincsenek cigányok, oláhok, tótok, svábok, zsidók vagy rácok, itt mindenki derék ember és bátor magyar, aki a vár védelmében fegyvert fog. Ahogy maga is. Itt minden ember aranyat ér, nem nézve arra, milyen anya szülte. Ha ezt megértette, akkor bejöhét, és parolázhatunk az érkezésére. De ha nem érti, úgy fel is út, le is út.
- SZÚRÖS (*zavart, rövid gondolkodás után szólal csak meg.*) Megértettem. Ha már eddig elkutyagoltam, ne menjek haza üres kézzel! Egy-két kontyos fejét hazaviszem az otthon maradottaknak. Aztán, majd csak megleszek valahogy ezzel a sokféle *magyarral* itten.
- GERGELY Ez a beszéd, Szűrös Vendel. Hozta isten közénk, szeresse és tisztelje a bajtársait, mert itt mindenki élete a másik kezében van, legyen az...
- DOBÓ Ne sorold, Gergely. Szűrös uram megértett mindent.
- CECEY Kapitány uram, öreg ember vagyok én már, régen rá se gondoltam, de... hosszú volt a lovaglás idefelé... meg, ki is akarom pihenni magamat, mielőtt aprítani kezdem a törököt... engedelmével szálláshely után nézek.
- DOBÓ Csak menjen, Cecey uram, keresse meg a legjobb szobát, benne a legkényelmesebb ágyat, és ki se dugja az orrát onnan reggelig.

10. jelenet

A gyerekeknek berendezett szállás. Priccsek, függönnyel elválasztott mosdóhelység az egyik sarokban. Ketten vannak. Pinke bácsi, az „örzöjűk” egy durván összeeszkábált asztalnál ül, és saját magával kártyázik. Szita Ferkó az ablak alatti ágyon ücsörög, és unatkozik.

- FERKÓ Sokára jönnek a törökök?
- PINKE BÁCSI (*szórakozottan*) Velem ugyan nem beszéltek meg.

FERKÓ Azt meghiszem. Aztán Pinke bácsi, azon kívül, hogy nem beszéltek meg magával a törökök az érkezésük pontos idejét, csak tud valamit róluk.

PINKE BÁCSI Tudok, amit tudok.

FERKÓ Mit tud?

PINKE BÁCSI Nem sokat.

FERKÓ Azt a nem sokat megosztaná velem?

PINKE BÁCSI Minek? Úgyse lenne értelme.

FERKÓ De a fene essék a kend pofájába, van kedve viccelődni itt velem?

Pinke bácsi feláll, odaballag a fiú elé. Megáll előtte, csendesen beszél.

PINKE BÁCSI Na, figyelj rám, te Szita Ferkó! Én fölneveltem rendben hét gyereket. Öt fiút és két lányt. De nekem egy se mertte azt mondani, hogy fene essék a pofámba!

FERKÓ Nem-e?

PINKE BÁCSI Nem bizony. Mert úgy vágtam volna szájon őket, hogy a vérrel együtt a fogukat is kiköpték volna.

FERKÓ Nem olyan kemény vénlegény maga, Pinke bácsi. Lám, engem sem vág szájon.

PINKE BÁCSI Ha az apád nem tette meg idejében, nekem már nem sok közöm van hozzá, hogyan adod meg a tiszteletet az idősebbeknek. De annyit mondok, ha ezt még egyszer megengeded magadnak, jelentelek Dobó kapitánynak.

FERKÓ Nocsak! Fölcsap spiclinek?

PINKE BÁCSI Nem. Engem arra rendelték ide, hogy vigyázzak rátok. Nem arra, hogy eltúrjem a gyalázkodásaitokat. És ha pofon vágnálak, akkor magamat szégyellném a legjobban. Nem vághatlak, de nem is viselhetem, hogy egy kölyök sértegessen. Majd a kapitány igazságot tesz. És még mielőtt a török ideér, útilaput köt az úrfi talpa alá.

Ferkó meglepődik az öreg keserű egyenességén.

FERKÓ Nono, PINKE BÁCSI! Bocsánatot kérek... Mert ha szépen beszélni nem is tanított meg az apám, arra igen, hogy tudjak bocsánatot kérni a forrófejúségemért.

PINKE BÁCSI Nem haragszom én, kicsi szolgám, tudom, hogy neked is nehéz most... itt...

FERKÓ Nehéz. Nem vagyok már gyerek.

PINKE BÁCSI És felnőtt se vagy.

FERKÓ Jól mondja, Pinke bácsi. Harcolni szeretnék a török ellen, e helyett itt fogok rostokolni egy cellába zárva. *Magával...*

PINKE BÁCSI Megint kezded?

FERKÓ Nincs énnekem semmi bajom Pinke bácsival. De mindenhol van helyem, csak itt nincs.

PINKE BÁCSI A törököket kérdezted. Hát nemsokára elérik Abonyt. Hírlik, hogy Szolnok elesett. Már csak mi tarthatjuk vissza őket, meg a Jóisten.

FERKÓ Ez azt jelenti, egy-két napon belül csata lesz?

PINKE BÁCSI Ez azt jelenti, hogy egy-két napon belül itt lesznek. De a csatáig még sok időnek kell eltelnie. Olyan soknak, persze, nem. El kell foglalniuk a várost, utána fel kell állítani az ágyúikat, meg kell szervezni az ostromot. Közelebb kell férkőzniük a falakhoz.

FERKÓ És ezt Dobó hagyja? Miért nem megy eléjük, vág közéjük?

PINKE BÁCSI Jaj, kis cselédem, ahogy te a várvédelmet elképzeled! Dobónak jó ha kétezer katonája lesz a várban, azok közül is ezer, ha képzett vitéz. A többi a környékből ide menekült paraszt... de akad közöttük nemes ember is.

FERKÓ És a törökök hányan vannak?

PINKE BÁCSI Vagyok én török szultán, hogy ezt is tudjam? Van, aki hetvenezerre becsüli a számukat, mások ötvenet mondanak, akik derűsebb napot akarnak szerezni a másiknak, azok megállnak a húszezernél.

FERKÓ Kétezer ellenében?

PINKE BÁCSI Hát, ha nincs több, akkor kétezer néz farkasszemet húsz, ötven vagy hetvenezer pogánnyal. Erős a várunk, és erős bennünk a hit.

FERKÓ Ők nem hisznek?

PINKE BÁCSI Hisznek ők is. De ők Allahban hisznek. Allah pedig mégsem a mi keresztény istenünk.

Kopognak. A beszélgetők elhallatnak. Ismét kopognak.

PINKE BÁCSI Ne kopogjál annyit, akárki is vagy, hanem lépjél be!

Panka és Gáspár lépnek be, kis motyóval a kezükben. Ferkó megbabonázva nézi a szép cigánylányt.

11. jelenet

A vár udvarán Zoltay, Fügedi és Hegedűs hadnagyok az újoncokat tanítják a fegyverforgatásra. Dobó és Bornemissza érkezik, kedvtelven nézik a „verekedőket”.

- DOBÓ Kedvem lenne közéjük állni...
- GERGELY Török Bálint uram naponta küzdött meg a török foglyokkal...
- DOBÓ A foglyokkal nem is lenne baj... ha nem kóborolna az országban az a százezer török, amelynek egy része épp most Eger felé tart, hogy megívjon velem, meg veled, meg velük. *(A fegyverforgatók felé mutat.)*
- GERGELY Azt hiszem, mindent megjegyeztem. Tudja, kapitány uram, amikor török fogságba estem, akkor szert tettem Eger várának az alaprajzára. És ahogy az előbb megmutogatta nekem a vár nevezetes pontjait, fölidéződtött bennem a rajz.
- DOBÓ No, akkor mondjad!
- GERGELY Amire nagyon emlékszem, hogy a vár alaprajza egy teknősbéka emlékeztet, amely az égtájak jelölése szerint délre néz. Ahol most állunk, az épp a feje. A négy lába meg a farka: a bástyák. A két oldala meg a két gyalogkapu. És vezettek mindenféle alagutak a vártól és a várhoz... de azokra már nem emlékezem tisztán.
- DOBÓ Kár, pedig remek az emlékezőképességed. És hogyan tettél szert arra a rajzra?
- GERGELY Török Bálint uramnak csak később mertem megmondani. Azzal a Gábor pappal, akit kapitány uram szabadított ki még a Mecsekben a török fogságból, ahol is én csak kisgyerek voltam, megkíséreltük felrobbantani a szultánt, ahogy Buda felé közeleg a díszes seregével.
- DOBÓ Csak nem? Felrobbantani a szultánt! Veszélyes idea. De hát, mégse robbantottátok fel?
- GERGELY Nem. Mert Gábor pap, áldassék az emléke, összetévesztette a szultánt – fényes kísérete és délceg termete folytán – a janicsár agával.

12. jelenet *(emlék 2/1)*

Táncolva, tarka ruhákban, hangszerek förtelmes zajától kísérve hosszan hömpölyög a török sereg Buda felé. Az út fölött egy sziklán az ifjú Bornemissza hasal, és onnan nézi a vonulókat Tulipánnal, azzal a törökkel, akinek Cecey azzal kegyelmezett meg, hogy tud sakkozni. Gergely, miközben figyeli a fölvonulást, egy levelet szorongat a kezében, bele-bele pillant. Gábor pap hangján halljuk a levelet.

GÁBOR PÁP

Kedves fiam, Gergely, a te gondolatod és érdemed, hogy a koronás fenevad ma a pokolba repül. De a gondolatodnak veszedelme is van. Ezt engedd át nekem. Te még fiatal vagy, és szeretetben élsz. Levelem mellett egy zacskót találsz, abban egy török gyűrű. Ez az egyetlen kincsem. Annak szántam, kit a legjobban szeretek. Neked, fiam. Török Bálintnak add át a fegyvereimet, Jánosnak a kőgyűjteményemet, Ferinek a virággyűjteményt. Legyen tiéd a könyvesházam. Mikor elmentem, aludtál, fiam. Megcsókoltalak.

TULIPÁN

Hiszen nem lesz jó az, hogy leveleket talál magánál a török, ha véletlenül elfog bennünket.

GERGELY
TULIPÁN

Tulipán, te tényleg magyarrá lettél törökből! Azzá én! És az én Juliskámat és a két szép gyerekeimet nem adnám oda Sztambul összes kincséért sem! Nem olyan rossz asszony az én feleségem... Mondom is mindig neki, látod-látod, én Juliskám, ha hagysz békén innom, be se rúgok. Én mindig csak azért rúgok be, mert azt gondolom, hogy holnap már nem adsz innom.

GERGELY
TULIPÁN

Tulipán, aztán mondja már, hogy kik jönnek, hogy jönnek! Na, ezek a gurebák, ezek jönnek mindig elől. Midenféle kevert nép. Mögöttük az ulufedzsik, a zsoldos katonák és a tábori rendőrök. Az a sárga zászlós ezred a szilidárok. Két esztendőt szolgáltam a bitang zsoldosai között. Amott már látszanak a szpáhik. Őket követik a csúcsos süvegű tatárok. Ha számolnánk, már húszezernél is többen tartanánk. Ahol a nisandzsi bég! Ott meg a defterdár, a szultán pénzügyminisztere. Utána a káziszkerek jönnek, azokat meg a csazmegírek, a főtálalók és az egyéb ételfogók követik. Ez már az udvari testőrség csapata.

GERGELY
TULIPÁN

Nemsokára itt lesz a szultán is, maga.

GERGELY
TULIPÁN

Arra még várni kell. Előbb még jönnek a janicsárok...

GERGELY (egy gyűrűt vesz elő.)
TULIPÁN

Ismeri ezt a gyűrűt, Tulipán?

Nem, sose láttam. De azt látom, hogy lovat ér! És ez az apró itt... egy kicsike gyémánt. A gyémánt tisztítja a látást.

GERGELY
TULIPÁN

És ezt az írást el tudja-e olvasni?

Hogyne. Elvégre végigtanultam a janicsár iskolát. Na, nézzük. Ila massallah la hakkve la kuvvet il a billah el áli el azim. Magyarul valami ilyesmi: *Amit Allah akar, az úgy legyen. Nincs igazság és erő a fenséges és magasztos Allahon kívül.*

GERGELY Nézze csak azt az embert ott... ott, azt a félszeműt, akinek az öltözete díszesebb a többiekénél. Álmodom...

TULIPÁN Az bizony Jumurdzsák. Mármint, ez a gúnyneve. Nagyon előkelő a származása, a híres Jaja-oglu Mohamed pasa az apja.

GERGELY Nekem azt mondták, felakasztották.

TULIPÁN Ahhoz képest elég élőnek látszik.

GERGELY Mondok én valamit, Tulipán, de csak akkor, ha nem kívánczok vissza közejük.

TULIPÁN Kévánczozik a fészkes fene.

GERGELY Ez a sok ember nem jön hiába... ezek Budát akarják elfoglalni...

TULIPÁN Lehet. Ha megengedi, én is mondok magának valamit. *(Bilincseket vesz elő.)* Ezek itt az én bilincseim. Ha ki kell mennem a faluból, rácsatolom őket a lábamra. Ha a török elfogna, megszabadít. Én meg éjszaka szabadítom meg magamat tőle. Valami azt súgja, jó lesz felcsatolnom. Itt a kulcs, tegye a zsebébe. Ha valami baj van, azt mondjuk a töröknek, Török Bálint udvarából valók vagyunk, én rab, maga meg diák. Éjjel megszabadítom magamat a bilincsektől, aztán magát is kiszabadítom, és hazaszökünk.

GERGELY Rendben, de most inkább nézzük a törököket... Na végre! Az ott a szultán!

TULIPÁN Nem, az még csak a janicsár aga. Még jön a szultán két fia, Mohamed és Szelim. Na lássa, ott van a szultán!

A szultánt gyaloghintón hozzák, kerengő dervisek forognak körülötte, két szerecsen palmaággal legyezi, és hajtja el róla a legyeket. Hirtelen hatalmas robbanás rázza meg a levegőt, a síp-dob zenét ordítás, jajgatás és török káromkodás tölti meg.

GERGELY Végünk van, Tulipán!

TULIPÁN Mi történt?

GERGELY Az, hogy nem a janicsár aga a szultán!

12. jelenet *(emlék 2/2)*

A szultán elé kísérik az erdőben elfogott három foglyot. Gábor pap nem tud lépni, két oldalról két janicsár támogatja. Arca véres, szájából is vér csorog.

SZULTÁN Kik vagytok?

TULIPÁN Én rab vagyok, minden igazhitű atyja. Láthatod, itt a lábamon a lánc. Janicsár volnék különben, én is igazhitű. Tulipán a nevem.

SZULTÁN Hát az a kölyök, ez meg kicsoda?

TULIPÁN Török Bálint, a te híved és szövetségese fogadott fia.
SZULTÁN Fogadott fia... az enyingi ebnek?
TULIPÁN Annak, felség.
SZULTÁN Hát ezt az embert ismeritek-e?

*Az egyik janicsár hajánál fogva felemeli Gábor pap fejét, hogy jól láthassák az arcát.
A pap, mintha csak ájulásban tenné, a fejét rázza – nem, nem, nem...*

TULIPÁN Sose láttam.
SZULTÁN A diák se ismeri?
GERGELY Én sem ismerem.
TULIPÁN Sose láttam.
SZULTÁN Micsoda robbanás volt ez? Engem akart ez a nyomorult pap megölni.
TULIPÁN Felséges uram, mi gombászni indultunk az erdőbe a diákkal. Meghallottuk a török zenét, ide siettünk. Én, a te lábad méltatlan pora csak arra vártam, hogy elhaladj előttem, és kiált-hassak, hogy szabadítsanak ki.
SZULTÁN Eszerint nem tudtok semmi.
TULIPÁN *(a szemé ravaszskásan villan Gergely felé.)* Úgy üdvözlök az igazak pa-radicsomában.
SZULTÁN Oldjátok el ezt a nyomorultat. A láncát tegyétek át a diák lá-bára. *(A papot veszi szemügyre.)* Ezt az ebet meg orvosok ke-zeljék. Vallomást akarok hallani tőle, mielőtt meghal.

Tulipán vérbe forgó szemekkel ugrál Gergely előtt.

TULIPÁN A markomba kerültél, hitetlen kutya! Most mindenért megfi-zetek! Elevenen nyúzom le rólad a bőrt. Addig verlek, amíg csak lélegezel. *(A janicsárokhoz.)* Hagyjátok rám ezt a hitetlen ebet! Ő az én rabom!
SZULTÁN Tüntessétek már el a szemem elől ezt a bohócot!

A janicsárok mindkettőjüket ellökösik. Tulipán egyet-kettőt rávág Gergely hátára, majd az ordítózásába beleszó egy magyar mondatot is.

TULIPÁN Ne nyugtalankodjék! Tulipán igazat mondott. Ki fogja szaba-dítani...

12. jelenet (emlék 2/3)

Foglyok a török táborban. Janicsárok őrzik őket. Gergely is közöttük van, Tulipán meg-megpróbál közelebb férkőzni hozzá, de a janicsárok visszalökődésik. Végül feladja a próbálkozásokat, int Gergelynek, és elszédeleg valamerre. Gergely mellett egy hatalmas török őrködik.

TÖRÖK Török vagy, hogy beszéled a nyelvünket?
GERGELY Nem tartozom olyan nemzetekhez, amelyik rabolni jár.
TÖRÖK Tudsz írni-olvasni törökül?
GERGELY Tudok.
TÖRÖK Akkor miért nem akarsz török lenni? Szolimán pasa is magyar volt. Tudott írni, olvasni. Pasa lett belőle.
GERGELY Én soha nem harcolnék a hazám ellen.
TÖRÖK Ő harcol. Neki már Törökország a hazája
GERGELY Mit törődöm én vele! Ott harcol, ahol... ahol...
TÖRÖK Allah akarja.
GERGELY Te mondad.

A török hosszan matat az tarisznyájában, majd egy csomó összehajtogatott pergament húz elő onnan.

TÖRÖK Hajván a nevem.
GERGELY Hajván? Az talán... marhát jelent.
HAJVÁN Azt, azt. Ez a gúnynevem. De egyszer majd nem lesz az, ha janicsár-pasa leszek. Hanem, itt vannak ezek az írások. Egy halott dervistől szedtem el, a ruhájával, pénzével együtt. Ha megmondod, mik állnak ezekben az írásokban, két aranyat is adok.

Gergely hosszan tanulmányozza a holdfénynél az iratokat.

GERGELY Mutattad már valakinek ezeket az írásokat?
HAJVÁN Mutattam, mutattam, de hiába, nem tudták elolvasni.
GERGELY Hát akkor ne is mutasd. Ez az írás egy szent dervistől való. Ha tudnák, milyen kincs birtokában vagy, elvonnék tőled. Azzal a feltétellel árulom el, hogy mi van benne, ha elmész, és megnézed, él-e még a fogoly pap, vagy már meghalt. Amíg odajársz, alaposan átvizsgálom a papírosaidat.
HAJVÁN Rendben van. Megnézem. De ha be akarsz csapni, akkor megfojtalak.
GERGELY Nem foglak becsapni...

Az óriás elcammog. Gergely az írások fölé görnyed.

GERGELY (*magában mormog.*) Magyar várak alaprajzai. Be vannak jelölve minden, a gyenge részek, az aknázása alkalmas helyek. No, Gergely, most légy okos! El nem tűntethetem őket. Legfeljebb átrajzolom a jeleket máshová, így nem fogja a török megtalálni a várak gyöngeségeit... Ni, ez egy minden lábán csonka béka! Eger vára! Ezt az egyet azért elteszem... Ezen rajta vannak a föld alatti utak is...

Ingébe rejti a tervrajzot. S még idejében észreveszi, hogy valaki feléje lopakodik. A papíruszokat Hajván szatyrába csúsztatja. Félszemű, fényes öltözetű ember. Gergely nézi, nézi, aztán felismeri. Megdöbben.

GERGELY   Jumurdzsák! Hát maga még él?
JUMURDZSÁK   Miért ne élnék?
GERGELY   Azt hallottam, hogy a pap fölakasztotta.
JUMURDZSÁK   A pap? Miféle pap?
GERGELY   Hát ott a Mecsekben... kilenc esztendővel ezelőtt.
JUMURDZSÁK   Ki vagy te?
GERGELY   Rab vagyok.
JUMURDZSÁK   Hol van a pap? Mit tudsz róla?
GERGELY   Valami rosszban sántikál...?
JUMURDZSÁK   Ellenkezőleg. Meg akarom köszönni neki, hogy meghagyta az életemet.
GERGELY   Miért nem akkor köszönte meg?
JUMURDZSÁK   Nem úgy alakultak a dolgok. Mentenem kellett az irhámát.
GERGELY   Azt mondja, jót akar neki?
JUMURDZSÁK   Nem szeretek senkinek sem tartozni.
GERGELY   Hát, az a pap itt van a táborban.
JUMURDZSÁK (*mohón, nem leplezve az indulatait.*) Itt van? Itt a táborban?
GERGELY   A szultán foglya. Megvádolták, hogy fel akarta robbantani a szultánt.
JUMURDZSÁK   Honnan ismered a papot?
GERGELY (*megszimatolja a veszélyt.*) Csak úgy, szőrmentében ismerem.
JUMURDZSÁK   Nem mutatott neked a pap egy gyűrűt?
GERGELY   Lehet, hogy mutatott.
JUMURDZSÁK (*növekvő izgalommal.*) Török gyűrű. A Hold van rajta, meg csillogok.
GERGELY   Ilyesmit nem mutatott.
JUMURDZSÁK   Ha nem, hát nem... Megyek, ránézek arra a papra.

Visszajön Hajván.

HAJVÁN A pap még él. Láttam. Sok orvos van körülötte. Úgy hörög, mint a hasba szúrt ló. Na, várj csak, kutya! Te nyilván a cin-kosa vagy!

GERGELY És ha az vagyok? A szerencséd, a jövőd az én kezemben van.

HAJVÁN Hát szerencsével jár a papíros? Na, beszélj már!

JUMURDZSÁK Egy föltétellel. Ki kell engem innen szabadítanod.

HAJVÁN Megtudom mástól.

JUMURDZSÁK Ha töröknek mutatod, elveszi tőled. Ha magyarnak mutatod, nem érti. Hol akadsz olyan keresztényre, aki ért latinul is, meg törökül is...

HAJVÁN Akkor megfojtalak, ha nem beszélsz. *(Fojtogatni kezdi Gergelyt.)*

GERGELY Megfojtod velem a szerencsédet.

HAJVÁN Hát jó. Hogy gondolod, hogy kiszabadítalak?

GERGELY Lefűrészeled a lábamról a bilincset.

*A török roppant egyet Gergely egyik bilincsén, amelyik lepattan a lábáról.
A másikat rajta hagyja.*

HAJVÁN Tovább!

GERGELY Szerzel nekem szpáhi süveget, szpáhi köpönyeget.

HAJVÁN Szerzek.

GERGELY Adsz fegyvert.

HAJVÁN Megkapod az egyik handzsáromat.

GERGELY Ha mind együtt van, elárulom a titkodat.

(A török elcammog a sátrak között.)

13. jelenet *(emlék 2/4)*

Nyitott sátor, körben janicsárok őrködnek. A sátornyílásban fekszik Gábor pap, körülötte orvosok tanácskoznak. Jumurdzsák jön, az egyik janicsár őrhöz fordul.

JUMURDZSÁK Beszélhetek a fogollyal, aki ma a paradicsomba akarta röpíteni a padisah felséges személyét?

Janicsár Kérdezd az orvosokat!

JUMURDZSÁK *(az egyik öreg orvoshoz.)* Efendik, ha lehet szólanom a beteggel, kedves dolgot cselekedhetnék a padisahnak.

Az orvos zavartan megvonja a vállát. Jumurdzsák bemegy a sátorba. Gábor pap fölé hajol, alig tudja leplezni az indulatait.

Balogh Franciska: (Kemény Lili: Kettőnk közül)

Andirko Mate: (Áfra János: Félreértések kicsiny tárháza)

JUMURDZSÁK Gyaur, ismerj meg engem! (*A pap nem felel, Jumurdzsák pedig minden mondata után megrázza a haldoklót.*) Jumurdzsák vagyok... egyszer nem akasztottál föl a Mecsekben... De megszabadítottál az amulettedtől... Most te vagy a rab... ha fel is épülsz, biztosan lecsapják a fejedet. Az amulettémért jöttem... Neked semmi az a gyűrű, nekem minden erőm abban van... száz másik gyűrűt kapsz majd érte tőlem... Mióta nincs velem, elfordult tőlem a szerencse... Meg is nyomorodott az egyik kezem... örökre... (*Mutatja.*) A karomat átszúrták a csatában... Gyaur, te jó ember vagy... Példátlan a szíved jósága... Könyörgök, add vissza az amulettemet...! Megteszek mindent, amit kívánsz... Megmentelek a hóhérkéztől... Add vissza az amuletted... Az amuletted... Az amuletted, gyaur kutya...! Az amuletted...!(*A pap álla leesik.*) Most meg megdöglöttél... Döglöttél volna meg, amikor az amuletted elvetted... Vissza a fogoly diákhhoz, abból kell kiverni a gyűrű titkát!

Futva távozik a helyszínről, az orvosok és a janicsárok között kitör a pánik, amikor meglátják a hátrahagyott halottat.

14. jelenet (emlék 2/5)

Gergely a fűben ücsörögve várja Hajvánt, aki meg is érkezik.

HAJVÁN Itt vagyok. Nesze a ruha, öltözz! Lovat is szereztem neked, a sátorok között majd odajutsz hozzá, ha elmondod, milyen szerencsét tartalmaznak az írások.

GERGELY (*öltözködés közben*) Kabalára tettél szert, Hajván! De, jatagánt is ígértél.

HAJVÁN Nesze! Folytasd!

GERGELY Ezek az írások arra valók, hogy a tested körül hordozd őket. Hétfelé kell vágnod mindet, s egyenként bele kell varrnod őket a ruhád bélésébe. A turbánodról se feledkezz meg!

HAJVÁN Minek?

GERGELY Ha így cselekszel, nem fog a golyó. Csak arra ügyelj, el ne csalják valamilyen csellel tőled.

HAJVÁN Hohó! Hajván nem bolond.

GERGELY Magyarország begleregébe leszel. De addig, míg így nem leszel, nem illethetsz fegyverrel sem gyermeket, sem asszonyt, sőt, az ilyesmit meg kell akadályoznod.

HAJVÁN Így tesztek. Megálmodtam én, hogy úr leszek, hiába neveznek Hajvánnak. No, ha nagy úr leszek, és megint elfogunk, te leszel az íródeákom.

GERGELY Úgy legyen.

HAJVÁN (*lepattintja a másik bilincset is.*) Menj, magyar barátom, a sátrak mögött hozzájutsz a lovadhoz. Ne félj, az örök már mind részegen alszanak.

GERGELY (*a zsebébe nyúl, előveszi a gyűrűt.*) Ne, Hajván, ez a gyűrű a tied. Magyar ember nem fogad el semmit ingyen.

HAJVÁN (*elveszi a gyűrűt, nézegeti.*) Ez egy török gyűrű... De nem kell. Elég fizetség az nekem, hogy meghoztad a szerencsém. Na, eredd már! Még észrevesz valaki...

Gergely eltűnik a sátrak között. Szinte ugyanebben a pillanatban érkezik futva Jumurdzsák, jatatágra lóbálva a kezében.

JUMURDZSÁK (*ordít.*) Hol van a deák? Az elébb még itt volt veled. A te örzésedre volt bízva.

HAJVÁN Mit tudom én. Az elébb még valóban itt volt. Most meg nincs itt. Nyilván elkóborolt valami élelem után a sátrak között.

JUMURDZSÁK Megöllek, te kutya, ha megszökött.

HAJVÁN Szerencséd, hogy nem tudod, hogy kivel beszélsz. Széttörnél, mint egy nádszál, te félszemű kretén.

JUMURDZSÁK Kettéhasítalak, ha nem mondd meg, hol van a deák!

HAJVÁN Mondtam, hogy nem tudom.

JUMURDZSÁK Nem mutatott egy gyűrűt neked?

HAJVÁN Gyűrűt? Hát azt mutatott.

JUMURDZSÁK Milyen volt az a gyűrű?

HAJVÁN Hát olyan törökös. A Hold volt rajta, meg gyémántból csillagok.

JUMURDZSÁK (*hörög.*) Hol az a gyűrű, te bitang?

HAJVÁN A deáknál. Kínálta, de nekem nem köllött.

JUMURDZSÁK De hol a deák?

HAJVÁN Mit tudom én. Eredj, keresd meg, ha annyira hiányzik.

JUMURDZSÁK Azt mondtam, kettéhasítalak, kutya, ha nem mondd meg, hol van a deák.

HAJVÁN Azt próbál meg! Engem nem fog a fegyver!

JUMURDZSÁK Hajván.

HAJVÁN Hát te is tudod az én nevemet?

JUMURDZSÁK Hajván, Hajván, Hajván... A föld alól is előkerítem a deákat. De ha nem találok meg, akkor neked véged, Hajván.

HAJVÁN Ha Magyarország beglerbége leszek, lesz rád gondom, te kutya.
JUMURDZSÁK Hülye!

Jumurdzsák elviharzik, Hajván röhögve vakarja a hátát.

15. jelenet

A gyerekek szállása. Pinke bácsi valamit faricskál az asztalnál, Szita Ferkó kavicsokkal célba dobál a falra rajzolt körbe. Kopogtatnak, nyílik az ajtó, Panna és Gáspár érkezik. Pinke bácsi széles mosollyal indul eljűk, de Szita Ferkó bizalmatlanul méregeti a jövevényeket.

PINKE BÁCSI No, pulyáim, titeket is ide vezérelt a sorsotok?
PANNA Egészen pontosan Dobó kapitány úr.
PINKE BÁCSI Engem szólítatok Pinkebácsinak. Halljam, nektek mi a nevetek?
PANNA Én Sárközi Panna vagyok. Ez meg itt az öcsém, a Gazsi... akarom mondani, Gáspár.
PINKE BÁCSI Cigányok vagytok...? Na, nem azért kérdeztem.
PANNA Hát nem látszik? Cigányok vagyunk hát. Ilyeneknek teremtett...
PINKE BÁCSI Nem kell szabadkoznod! A cigány is csak ember...
FERKÓ De milyen ember?
PINKE BÁCSI Mi a bajod neked a cigányokkal?
FERKÓ Nekem semmi. Ők szoktak velem kötözködni, meg is vernek a falu végén, ha többen vannak.
GÁSPÁR Mi nem szoktunk se kötözködni, se verekedni.
FERKÓ Mert ahhoz is gyávák vagytok. A cigány csak bandában bátor, egyedül inába szalad a bátorsága.
GÁSPÁR Attól, hogy nem szoktam, megverekszem veled, hogy lásd, egyedül se fél a cigány.
PINKE BÁCSI Nem tetszik nekem ez a ti évődésetek... bár évődés lenne! Hát apátok, hát anyátok?
PANNA Apánk a harcosok között, ő a fő fegyverigazgatója Dobó kapitánynak.
FERKÓ No hiszen! Sokra is megy Dobó uram egy ilyen fegyverigazgatóval.
PINKE BÁCSI Tán ismered a gyerekek apját?
FERKÓ Nem ismerem. Csak azt tudom, hogy a cigány egy vak lóért is képes elszegődni akár az ördöghöz is.
GÁSPÁR Anyád, az szerződik el egy vak lóért az ördöghöz.

PANNA
GÁSPÁR Nyughass, Gáspár, látod, hogy ő a nagyobb, ne kötődj vele! Édesapámat akkor se bántsa senki, becsületes, rendes üstfoltozó a szakmája. Édesanyánk meg a konyhában fog segídeni.

PINKE BÁCSI Remek! Ha abbahagytátok a veszekedést, válasszatok magatoknak ágyat.

FERKÓ Csak tüllem minél messzebre legyetek!
PANNA Miért legyünk messze *tülled*?
FERKÓ Mert a cigány bűdös... hallottam, hogy mondják az emberek... a magyarok, hogy bűdös cigány...

PANNA Hát csak gyere ide, te illatos magyar legény, és szaglássz meg bennünket! Nem vagyunk mi semmivel sem bűdösebbek nálad!

GÁSPÁR Mosakszunk rendesen, szappannal, kétnaponta törülközőt váltunk...

PINKE BÁCSI Hagyd abba az ellenségeskedést, Szita Ferkó. A te apád is a várat védi, meg az ő apjuk is. Ha ők elfogadják egymást harcostársnak, ti miért nem teszitek ugyanezt?

FERKÓ Magyar a cigánynak sosem lesz barátja.
GÁSPÁR A cigány se a magyarnak.
PINKE BÁCSI Lesz ez még így se. Feküdjete a másik sarokba, ne zavarjátok Szita Ferkót a magyarsága kiélésében.

FERKÓ Pinke bácsi is *ezekkel van*?
PINKE BÁCSI Nem. Én *veletek* vagyok. És azt akarom, hogy legyen közöttetek barátság és béke! Nem elég, hogy otthon, a falujaitokban megmérgezi az életeteket ez az áldatlan és értelmetlen ellenségeskedés?

GÁSPÁR No, elég messze vagyunk a magyar úrtól?
FERKÓ Elég messze, cigányok...
PANNA Ne foglalkozz vele, Gáspár! Megleszünk mi jól itt ketten.
PINKE BÁCSI Biztos jönnek még mások is.
FERKÓ Magyarok... derék magyarok....
PINKE BÁCSI Mondok én neked valamit, Szita Ferkó. Idefelé az úton sok menekülő *derékmagyarral* találkoztam, akik Eger irányából menekültek, nehogy itt kapja őket a török, mert a harchoz nem volt elég derék a magyarságuk.

FERKÓ Cigány, az persze volt közöttük bőven.
PINKE BÁCSI Meg fogsz lepódni, nem nagyon volt. Rongy ember akad minden nációban, ahogy becsületes és bátor ember is elég. Nem szeretném, ha Dobó elé kellene vinnem az ügyeteket, van a kapitány úrnak épp elég dolga most.

FERKÓ Hát mégiscsak spionkodásra rendelték ide?

PINKE BÁCSI Hát gyűlölködni hozott ide az apád?

Szita Ferkó hasra veti magát az ágyon, rázza a vállát a sírás. Panna odamegy hozzá, és megsimogatja a hátát. Gáspár felugrik.

GÁSPÁR Panna, megbolondultál? Mit csinálsz?

PANNA Nem látod, hogy milyen elesett?

GÁSPÁR Az előbb még nem volt az. Az előbb még...

PANNA Nem érted te még a nagyok dolgát, Gáspár, idő kell ahhoz, hogy belenőj!

PINKE BÁCSI Na, ezt már szeretem.... Amikor csönd van, békesség van... egyetértés van... majdnem szeretet van... mert hamarosan lesz itt olyan zenebona, gyűlölködés, öldöklés és emberpusztítás, amelyet elképzelni sem tudtunk eddig.

16. jelenet

Dobó és Gergely az érkezők körül sürgölődnek. Dobó egy-egy ismerőst megszólít, Gergely csak terelgeti a népet.

DOBÓ *(egy feketébe öltözött, komoly, idősödő férfit szólít meg.)* Ni, hát kit látok! Gergely fiam, ez itt András deák, az egri bíró. Mi szél hozta mihozzánk, bíró uram, ebben a vészterhes időben?

BÍRÓ Hoztam az öreg harangot. A többit elásattam.

DOBÓ Derék ember maga, András deák! *(Egy mellettük ácsorgó katonához.)* A harangot Mekcsey kapitány ásassa el a templombástya mellé! Mélyen, hogy ágyúgolyó ne érje. *(A katona sietve elmegy.)* De hát, kit gyászol, bátyám?

BÍRÓ A városomat, kapitány.

DOBÓ Korai az még... Itt marad a várban?

BÍRÓ Itt hát. A fegyver nem ismeri, kinek a kezében van. Egy bíró is forgathatja jól a kardot.

DOBÓ Igaz. De mi lesz Eger népével?

BÍRÓ Az én népem itt van, aki fegyvert tud fogni, bent a várban. Ha a vár elesik, velem esik el, mert a töröknek nem kell majd magyar bíró a város fölé.

DOBÓ Hát csak menjen beljebb, András deák, keressen magának fekhelyet és fegyvert; aztán majd, ha győztünk, szabaduljon meg ettől a varjúforma ancúgtól.

BÍRÓ Köszönöm, kapitány úr. Megjegyzem, a páncél ügyis el fogja takarni ezt a mostani sok feketeségemet.

DOBÓ Úgy legyen. *(Figyelme ismét az újonnan érkezettek felé fordul.)*
Maga se félti ide hozni a gyerekét?

BÉRES Épp azért hoztam ide, mert féltém.

DOBÓ De itt napokon belül ostrom lesz, ember! Jönnek a törökök.
BÉRES Hiszen tudom. Azért leszünk itt mi is. Hát, ha gyün, akkor
majd vissza is takarodik, vagy itt temetjük el mindet.

DOBÓ Derék beszéd... hogy is hívják?
BÉRES Béres Máté vagyok, kőműves. Ez meg itt a fiam, Jancsi. Tizen-
négy éves, megfogja ez már a fegyvert.

DOBÓ Még csak ez hiányzik, hogy gyerekeket lövösek a törökkel a
bástyákon! Hanem, miért nem hagyta az anyjánál?

BÉRES Nincs anyja.

DOBÓ Bocsásson meg! Meghalt?

BÉRES Rosszabb... elment valakivel... nálamnál jobbal...

DOBÓ Ha elment egy ilyen derék ember mellől, akkor ne sajnálja!
Majd megbánja, ha még nem bánta meg azóta. Kőművest
mondott? Aranyat ér itt majd a keze, Béres Máté! Amit a
török lerombol a falban, azt maguk éjszaka a holdvilágnál be-
foltozzák. Éjjel a töröknek se lesz kedve lövöldözni a falon
mozgókra... A fiára meg nekünk lesz gondunk, egyelőre bú-
csúzzanak el egymástól! Fegyvert azonban ne lássak meg a
gyerek kezében! Maga balra, szállást és fegyvert, no meg szer-
számokat keresni, a gyereket meg vigyétek a... hova is, no...
hát, a gyermekgőzöbe, vagy mibe...

GERGELY Sok a gyerek meg az asszony?

DOBÓ Asszony van bent vagy félszáz. A gyerekek is szaporodnak, de
kevés a hely, mindösszesen tízet, ha elbírunk elzárással és fi-
gyeléssel... Gyere kicsit félre! Kérdeznék valamit! *(Félre hú-
zódnak, Dobó helyét az egyik hadnagy veszi át a fogadásban.)*
Török Bálint urunkról tudsz-e valamit? Él-e, hal-e? Ide nehe-
zen jutnak el a hírek.

GERGELY Bálint úr meghalt.

DOBÓ Odakint? A törököknél?

GERGELY Odakint. A Hét Toronyban. Nehéz rabság után oldotta le a
halál a nehéz bilincseket róla.

DOBÓ Jó apád volt, apád helyett.

GERGELY Fölnevelt. Apám helyett. Még kapitány uram küldött hozzá,
Gábor pappal. Emlékszem a napra, amikor az udvarába érkez-
tünk... Meg arra a napra is, amikor Buda elesett... Meg, ami-
kor álruhásan utoljára láttam a hét toronyban... De ezekről
már mindent tud a kapitány uram.

DOBÓ   Mindent, amit tudni kell, és tudni lehet. De te megélted azokat az időket, és máshogyan láthattad, mint arról a híradások beszámolnak.

17. jelenet (emlék 3/1)

Szigetvár. A várudvarra érkezik Gábor pap, kézen fogva hozza Gergőt. Az udvaron éppen párviadal zajlik, két talpig páncélba öltözött férfi verekszik egymással. Körbe fogoly törökök hujjogatnak, szurkolnak az egyik viaskodónak.

GERGŐ   Melyik Török Bálint uram?
GÁBOR PAP   Az a medvefejes... az Bálint úr.
GERGŐ   Nem esik bántódása?
GÁBOR PAP   Mióta meglett férfi, nem akadt legyőzőre.
TÖRÖK BÁLINT   Ha eltört ez a hitvány kard, folytassuk buzogánnyal!

Ismét összecsapnak. Hol a pajzs döndül, hol a páncél csendül. Végül a medvefejes fejbe csapja ellenfelét, aki elnyúlik a földön.

TÖRÖK BÁLINT (leveszi a sisakját.) No, török, csak nem esett bántódásod?
TÖRÖK (sisakját levéve, keserves arccal) Csak három zápfogamat bánom.
TÖRÖK BÁLINT   Kinő. Vagy ha nem, rágsz a másik oldalon, pogány. Törökök! Van-e még valakinek kedve megmérkőznie velem? Aki legyőz, annak szabadság a jutalma.
PAPAGÁJ   Uram, ma megint megmérkőznék veled.
TÖRÖK BÁLINT   Papagáj, már megint te? Nem vívok veled. Összeszámoltad már, hányszor vívtunk egymással eddig?
PAPAGÁJ   Tizenhétszer, uram.
TÖRÖK BÁLINT   És hányszor átkoztál meg a verekedés után?
PAPAGÁJ   Tizenhétszer, uram.
TÖRÖK BÁLINT   Akkor most nincs kedvem megívni veled a tizenyolcadik átokért. Én is emberből vagyok.
PAPAGÁJ   Gyerekeim várnak otthon, az asszonyom vár otthon, két éve. Vívjunk!
TÖRÖK BÁLINT   Hát akkor miért nem maradtál otthon velük, ha annyira szereted őket?
PAPAGÁJ   Vívjunk!
TÖRÖK BÁLINT   Amikor itt gyerekeket öldöstök, asszonyokat becstelenítetek meg, akkor nem gondolták rájuk?
PAPAGÁJ   Vívjunk!
TÖRÖK BÁLINT   Azt gondolod, elfáradtam...
PAPAGÁJ   Vívjunk! Győzni akarok. Haza akarok menni.

Magára ráncigálja az előző török páncélját, fölkap egy kopját, és Török Bálindra ront, aki könnyedén elhárítja a támadást, és a földre teríti a törököt. A foglyok kacagnak.

TÖRÖK BÁLINT Ejnye, Papagáj, nem megmondtam, hogy nincs kedvem meg-
vívni ma veled?

PAPAGÁJ (*habzó szájjal.*) Hát verjen meg az Allah, te rohadt szívű gyaur...

TÖRÖK BÁLINT Vigyétek innen, mert ketté hasítom! (*Gábor paphoz fordul.*)

Gábor pap, Isten hozott minálunk ismét. De mi járatban erre-
felé? Hanem, mi történt a bőröddel, olyan veres vagy, akár a
főtt rák!

GÁBOR PAP (*Gergőhöz.*) Vedd le a sapkádat az úr előtt! Ha már így megkérdezte,
mindössze annyi történt, kicsit megfőzött a török, áruljam el,
hol rejtegetem a templomom kincseit. Mert nem volt kincs,
nem is tudtam előadni. Hát így jártam. Nagyobbik baj, hogy
feldúlták az ekléziámat, leöldösték a földijeimet, köztük a tu-
lajdon anyámat is.

TÖRÖK BÁLINT Kurv'anyjukat! Fő, hogy te megmenekültél. A bőröd meg
majd csak kinő, ha az Istenünk is úgy akarja. Ki ez a purdé,
akit idáig vonszoltál magaddal?

GÁBOR PAP Dobó uram küldte. A kis Bornemissza Gergő...

TÖRÖK BÁLINT Ez az, aki úgy szökött meg a török fogságból, hogy lovat és
kincseket is szerzett mellé magának? Mert, ha ez, akkor még
én is megemelném a süvegemet előtte, ha nem lennék haja-
donfőtt.

GÁBOR PAP Ez, ez lenne az. És a küldője kéri, fogadja a nagyságos úr oltal-
mába ezt a szegény kis árvát.

TÖRÖK BÁLINT Fiaim mellé csapom őket. Se jobb, se rosszabb sorsa nem lesz
nálam azokénál. No, fiam, félsz-e tőlem?

GERGŐ Nem én! Az a fő, hogy ne féljen a legény!

TÖRÖK BÁLINT Hol tanultál te ilyen okosságokat?

GERGŐ Dobó hadnagy uram tanítása. Aztán, él-e, hal-e Dobó uram?
Ha él, hozzá szeretnék menni.

TÖRÖK BÁLINT Él, él, csak most kicsit nehezen. Nekirohant ötvened magával
kétszáz töröknek. Egy török úgy belevágta a dárdáját a comb-
jába, hogy a ló nyeregfájában állt meg a vas.

GERGŐ És nem esett le?

TÖRÖK BÁLINT Nem az. Nem is tudott volna, nyergénél fogva fenntartotta a
lovon a dárda. (*Nevet.*) Én húztam ki a vasat belőle, amikor
visszaért a várba.

GERGŐ De előbb jól lekasabolta a törököt, a dárda miatt.

TÖRÖK BÁLINT (*Ismét nevet a gyereken.*) Jól lekasabolta, úgy, ahogy mondod.
Meg a többit is. Most még seblázban fekszik, senkit sem

enged be hozzá az orvos. Na, eredj, báméskodjál fiam a várbán, ismerkedj össze a fiaimmal! Nemsokára már velük ozsonnázol. Te meg, jó pásztorom, költözz ide, Szigetbe, légy a fiú közelében. Te tanítod latinra, az én udvari papom meg törökre. Alighanem hasznát fogja venni a török tudásának az előttünk álló zavaros időkben.

GÁBOR PAP Ahogy neked tetszik, nagyságos uram.

TÖRÖK BÁLINT Na, hát nekem így tetszik. Most megyek, lemosakszom, fölhevültem ettől a kis tornától. Ezek a nyomorultak mind azt hiszik, egyszer legyőznek, és szabadok lesznek. Több török kell ahhoz, hogy engem legyőzzön, nem egy-egy vékonyka leányke.

GÁBOR PAP Lesznek azok nemsokára sokan is, Török Bálint uramon.

TÖRÖK BÁLINT Azt mondod, Gábor pap? Ne legyen igazad! De ha lesznek, lesz majd hely is hova eltemetni őket.

GÁBOR PAP Ha isten így rendeli, legyen majd így...

TÖRÖK BÁLINT Te mondad, kedvenc papom.

18. jelenet

A gyerekek szállása. Megszaporodtak, közöttük van már Jankovics és Huszka is. Panna és Gáspár félre húzódva üldögél a sarokban, a másik sarokban Ferkó babrál valamivel. Pinke bácsi szokásosan farigcsál. Jankovics és Huszka huzakodnak az asztalnál ülve.

HUSZKA Aztán majd hősi halált halok, az isten fáját!

JANKOVICS Halsz te az eszed tokját, picinyem. Ahhoz legalább hősnek kellene lenned, te Huszka. De te egy girnyó kis figura vagy, az ilyenekből nem hősök lesznek, ha felnőnek, hanem áldozatok.

HUSZKA Azt ha pofán csaplak, Jankovics, meggyőzlek-e majd arról, hogy nem vagyok girnyó?

JANKOVICS Az lesz életed utolsó csapása, picinyem. Ha csak egy nagyot is sóhajtok, hanyatt esel tőle.

HUSZKA Neked meg az lesz az utolsó sóhajtásod. Ehhez mit szólsz? *(Egy gyöngyház nyelű kést vesz elő, és belevágja az asztalba.)*

PINKE BÁCSI Nono, hátrébb azzal a késsel, úrfiak!

JANKOVICS Hagyja csak, Pinke bácsi. Nem bicska ez, csak konyhai szerzőm.

HUSZKA Gyöngyház nyelű, az isten fáját! Vak vagy a szemedtől?

JANKOVICS No, akkor meg hova szarjak... *az isten fáját?* Lyánoknak való a gyöngyház nyelű kés, jobb, ha elteszed, még megvágod vele a kezedet!

HUSZKA Aztán majd akkor ordítasz, ha azt a kövér hasadat vágom föl vele, Jankovics, és kiontom a hájadat, te... pufi.

JANKOVICS No, annál én is ott leszek, te... giliszta.

PINKE BÁCSI Szóltam, hogy hátrébb az agarakkal, fiatal emberek. Nyakunkon a török, ti meg egymást vagdaljátok?

JANCSI De hiszen, ez a Jankovics nem is szerb, hanem török! Mert nekem ő van a nyakamon.

JANKOVICS Te vagy a török, beesett mellű cseh rongyvitéz!

FERKÓ Abbahagynátok? Mindketten törökök vagytok!

JANCSI Neked meg ki osztott lapot, te nagy lapaj papagáj?

FERKÓ Nem állhatom a hencegőket.

JANKOVICS Akkor menj ki, de magadból, mert magadat nem állhatod, nem bennünket.

PINKE BÁCSI Ki innen akkor mentek, ha én azt megengedem. És én azt nem engedem meg! Dobó kapitány úr parancsa az, hogy tartsalak itt benneteket.

HUSZKA Azt ostrom végéig?

PINKE BÁCSI Ha kell, addig.

JANKOVICS Pinke bácsi, meddig tart egy ostrom?

PINKE BÁCSI Éppen csak addig, amíg az egyik fél le nem győzi a másikat.

JANKOVICS Az ostromlók az ostromlottakat?

PINKE BÁCSI A mi esetünkben ennek másként kell végződnie. Hallani sem akarok még egyszer ilyen hangokat!

HUSZKA Másként is fog. Ha szorul a kapca, kimegyek, és szétcsapok a törökök között.

FERKÓ A gyöngyház nyelvű bicskáddal?

HUSZKA Ha kell, azzal. Krisztus urunk mondá, hogy szükségben elsül még a kapanyél is.

PINKE BÁCSI Biztos, hogy ő mondta?

HUSZKA Egészen biztos.

JANKOVICS Ott voltál, picinyem?

HUSZKA Akár ott is lehettem volna. De éppen nem értem rá akkor...

JANKOVICS A szabó apád...

HUSZKA Hogy jön ide apám?

JANKOVICS Hogy Krisztus urunk biztosan a szabóknak prédikálta ezt...

HUSZKA Hát, nem is a kántoroknak.

JANKOVICS No, azért az én apám mégis csak közelebb van az Istenhez a templom karzatán, mint a te apád a szabászollójával...

HUSZKA A szatócs anyádat!

JANKOVICS Ne anyázz, paraszt...!

HUSZKA Ne apázz, jobbágy...!

Ölre mennének, de nyílik az ajtó, Béres Jancsi lép be rajta.

JANCSI Vitéz hadnagy uram, Béres János jelentkezem.
PINKE BÁCSI Ez aztán a katonás belépő! De én csak Pinke bácsi vagyok, pujám. Nem vitéz hadnagyod...

JANCSI Én sem vagyok a maga pulyája.
PINKE BÁCSI Jól van, jól van, meg ne sértődj ám! Hány éves is vagy?
JANCSI Tizennégy. Apám Béres Máté kőműves. Anyám...

JANKOVICS Anyád?
HUSZKA Anyád!
PINKE BÁCSI Elég legyen! Anyád van-e, pu... fiam?
JANCSI Nincs. Elment... Meghalt...

PINKE BÁCSI Apáddal jöttél?
JANCSI Ki mással.
PINKE BÁCSI Pihenj meg valahol, keress szállást magadnak!
FERKÓ Én mellém ne!
HUSZKA Én mellém se! Akkor már inkább a Jankovics.
PANNA Ide jöhetsz, mellénk, Béres Jancsi.
FERKÓ Eredj a cigányokhoz! Azokhoz való vagy.
JANCSI Ezt még megbeszéljük.
JANKOVICS Na, kezdődik.
HUSZKA Egy aranyat teszek rá, hogy leveri ezt a felfújtt pulykát, ezt a Ferkót az új kölyök.

JANKOVICS Nincs is aranyad.
HUSZKA Nincs hát. Csakis azért teszem fel a fogadásra.
JANCSI Mi bajotok velem?
FERKÓ Semmi. Csak ne játszd itten a katonát előttünk!
JANCSI Már csak egy-két év, és én is mehetek harcolni a törökkel.
PINKE BÁCSI Egy-két év? Az nagyon sok idő, Jancsi. Lehet, hogy akkorra már nem lesz kivel harcolnod. Vagy Magyarország nem lesz, vagy a törökök nem lesznek itt.

JANCSI Akkor... most megyek ki.
PINKE BÁCSI Hát már te is kezded? Még meg sem jöttél, és máris legénykednél? Tudod te, milyen egy ostrom? Folyik a vér, hullanak le a falakról a pogányok, hullanak bent a védők, lándzsák verik át a katonák testét, nyílvevesszők állnak ki a halottak melléből, kinek keze, kinek lába, kinek a szeme világa veszik oda...

FERKÓ Pinke bácsi hány ostromban vett már részt?
PINKE BÁCSI Ostromban még egyben sem.
FERKÓ Akkor meg mit beszél... mit mesél itt nekünk az ostromról?
JANKOVICS Hát aztán, csatában már csak volt a Pinke bácsi?
PINKE BÁCSI Csatában sokszor.

HUSZKA Ki ellen?
 PINKE BÁCSI Hol a török ellen, hol a német ellen... mikor ki ellen köllött menni.
 JANKOVICS Hát aztán, sebesülés, veszteség érte-e a csatákban?
 PINKE BÁCSI Sebesülés is, veszteség is ért.
 HUSZKA Azt hun sebesült meg?
 PINKE BÁCSI Hát nem vettétek észre, hogy fából van pótolva az egyik lábam?
 JANKOVICS Látjuk, látjuk, de nem tesszük szóvá. Azt mi volt a vesztesége?
 PINKE BÁCSI Két fiam halt meg mellettem a törökkel vívott csatában. El se tudtam búcsúzni, el sem tudtam tisztességesen temetni őket... Engem meg, szégyenemre, meghagyott élőnek azóta is az Isten.
 HUSZKA No de...
 JANCSI Nincs no de! Mindenkinek kuss legyen! Aki most megszólal, annak én tömöm be a száját!
 HUSZKA Igaz is... az isten fáját!

19. jelenet (emlék 3/2)

A királyi palotában. A várakozók között ott találjuk Török Bálintot, aki mögött az apródja, Gergely várakozik. Belép a királyné. Két testőr áll mögé, melléjük felsorakoznak a magyar főurak.

KIRÁLYNÉ Kérem a török szultán követét, Ali agát.
 GYÖRGY BARÁT A királyné Ali agát, a török szultán követét kéreti!

Ali aga belép, mögötte apródok cipelik be táncolva az ajándék-ládákat. Meghajol, a királyné trónusa elé szalad, ott hasra veti magát. A királyné int, hogy felállhat. Valamit mond György barátoknak.

KIRÁLYNÉ Örvendünk a látásán, Ali aga.
 GYÖRGY BARÁT A királyné örvendezik látásodon, Ali aga, Isten hozott.
 ALI AGA Felsőges királyasszony, a hatalmas padisah kegyes üdvözlét hozom. Kéri, fogadd jó szívvel ezeket a szerény ajándékokat.

Pompázatos kincseket pakolnak elő a ládákból. Ali odalép hozzájuk, és felemel két aranytárgyat.

ALI AGA A kardot és a buzogányt, felség, a kis király őfelségének küldi az én uram. Továbbá, lent az udvaron várakozik két felszerszámozott arabs telivér, őket a szultán fiai küldik testvéri csókkal a kis János Zsigmond őfelségének.

KIRÁLYNÉ (*György barátához fordulva.*) György barát, köszönd meg az ajándékokat, és kérd a nevemben a kegyelmes szultánt, jelöljön ki alkalmas órát küldötteink fogadására, akik köszönetünket tolmácsolják!

GYÖRGY BARÁT Őfelsége mély hálával és meghatottsággal fogadja a kegyes szultán ajándékait...

ALI AGA Ne fárassza magát a tolmácsolással, György barát, magam is beszélem a nyelvüket. Tolmácsolni fogom a nagybecsű köszönetét a hatalmas padisahnak. (*A királynéhez fordul.*) Ezek csak jelképes ajándékok, kegyelmes asszonyom. A hatalmas padisah ezzel jelzi, hogy a kis János Zsigmondot a fiának, tekinti, királyné őfelségét pedig a lányának. Legnagyobb öröme telnék benne, ha csókkal illethetné elhunyt királyi barátja fiát.

GYÖRGY BARÁT Ezt... hogy érti a felséges szultán?

ALI AGA (*továbbra is a királynéhez.*) Ez okból kéreti felségedet, hogy a kis királyi őfelségét dajkájával együtt hintóba ültesse, és méltó kísérettel színe elé bocsássa.

GYÖRGY BARÁT Ez lehetetlen...

ALI AGA (*továbbra is a királynéhez.*) Nincs okuk aggodalomra, felség! A hatalmas padisah az ellenségeknek félelmetes, a barátok irányában azonban a legjobb barát. Ha vallásunk nem tiltaná, ő maga járult volna királyi felséged elé, üdvözlésre.

A királyné fáradtan, idegesen rálegyint.

GYÖRGY BARÁT Van még valami, Ali aga?

ALI AGA (*csak most fordul György barát felé.*) Van, György barát. A kis János Zsigmondot mindazok az urak kísérik el hozzá, akik Buda védelmében kitüntették magukat. Ismerni akarja a magyar hősokeket, akiknek tegnap délután díszes kaftánokat küldött, elismerése jeléül. Neked is! Használjátok életetek során egészséggel! (*Ismét a királyné felé fordul.*) Várom kegyelmes válaszodat!

GYÖRGY BARÁT Délután háromkor megadjuk a választ. Őfelsége meg lesz elégedve a válaszunkkal.

A török követ hatalmas hajlongások közepette kimegy. A királyné mélyszégyen fáradsággal, riadozva hordozza körbe a tekintetét a magyar urakon.

KIRÁLYNÉ Urak, kérlek, menjetek most ki! Török Bálinttal és György baráttal van szólásom.

Némi morgás támad, de mindenki kimegy. A két főúr benn marad, apródjaik szintén.

- KIRÁLYNÉ Nem fogjuk engedni királyi gyermekünket az elé a vadállat felé járultatni! Ebben kérem a véleményeteket.
- GYÖRGY BARÁT Felség, a szultán jóindulatáról biztosított bennünket. Valamennyiünknek díszes kaftánt küldött.
- TÖRÖK BÁLINT Jó lesz paplannak.
- GYÖRGY BARÁT A szultánt nem szabad elkedvetleníteni!
- KIRÁLYNÉ Féltjük a gyermekünket!
- GYÖRGY BARÁT Felség, a török szultán a szövetségeseink. Gondolj az országra! A szultán itt áll nagy haddal! Magunk hívtuk be. Barátja volt megboldogult király atyánknak. Ha megérzi, hogy bizalmatlanok vagyunk iránta, fel fog bősülni. Most a fiának nevezte a kis öfelségét, de mi lesz, ha a rabjaként fogja tartani?
- KIRÁLYNÉ Van neked gyermeked, György barát?
- GYÖRGY BARÁT Hova gondol, felség!
- KIRÁLYNÉ De neked van gyereked, Török Bálint, két fiad is! Te miért hallgatsz?
- TÖRÖK BÁLINT Én búcsúképpen állok itt, felség. Hazamegyek innen. Nem bízom a törökben.
- GYÖRGY BARÁT Neked küldte a legszebb kaftánt, nemrég téged ölelgetett a legjobban...
- TÖRÖK BÁLINT Az okos madarász is annak a madárnak sípol a legszebben, amelyikre a legjobban fáj a foga. A fejemmel kedveskedjem a kaftánjáért cserébe?
- GYÖRGY BARÁT Ember, bolondokat beszélsz!
- KIRÁLYNÉ Elég legyen ebből! Török Bálint, nem kértél engedélyt tőlünk arra, hogy bárhova is elmenj. Itt fogsz maradni.
- TÖRÖK BÁLINT Itt maradhatok, de a szultánhoz nem megyek holnap. Nem kísérem az átkozott véres karmai közé a királyi gyermeket.
- GYÖRGY BARÁT Nélküled nem mehet a küldöttség! Rögtön téged fog keresni.
- TÖRÖK BÁLINT Mondjátok neki, hogy betegségbe estem.
- GYÖRGY BARÁT Azt fogja felelni: megvárom a gyógyulását. És vár egy hetet, kettőt, ha kell, éveket fog várni. Mi meg ez idő alatt etetjük-itatjuk a hadát, az embereit, a lovait, elszállásoljuk őket...
- TÖRÖK BÁLINT Megmondtam, *oda* nem megyek.

A királyné váratlanul leszáll a trónusáról, kettőt lép, és térdre esik Török Bálint előtt.

- GYÖRGY BARÁT Felség, az ég szerelmére!
- KIRÁLYNÉ Hallgass, György barát! Neked nincs porontyod. Nem tudod, milyen érzés a tigris barlangjába bocsátani az ártatlan gyermeket. Ki tudja, visszatér-e valaha onnan! Te, Török Bálint, te nem hagyatsz most el engem. Én rád bízom a gyermeket. Te

apa vagy, tudod, mit jelent, amikor a szülői szív belereszket a félelembe! Viseld gondját, őrizd úgy, mintha a magadé volna a kicsi királyod. A királyné rimánkodik neked kegyelemért, hát nem hasad meg a szíved a fájdalomtól, nem rezdül meg bened a lélek a könnyöregésemről?

GYÖRGY BARÁT Felség! Az ég szerelmére! Álljon már fel! És ne könnyörogjön ennek a bolondnak, ennek a haramiának!

Török Bálint ocsúdik, felsegíti a királynét.

TÖRÖK BÁLINT Felséges asszonyom, elkísérem a kisdedet. És esküszöm, ha csak haja szála is meggörbül a kis királynak, a szultán vérében fogom fürdetni a kardomat.

GYÖRGY BARÁT Ez már beszéd. De azért ne ugráljál annyira!

TÖRÖK BÁLINT Majd te is ugrálsz, ha a török fújja a sípján a talpalávalódat!

KIRÁLYNÉ Köszönöm, Török Bálint. Hálánk nem hagy el. Köszönjük, urak. *(Visszaül a trónjára.)* Most elmehettek. Holnap, ha négyet üt az óra, mindketten legyetek itt!

Az urak mélyen meghajolnak, kimennek. A királyné csak most roskad össze lelkileg.

KIRÁLYNÉ Elhagy az erőm... nyomorultnak érzem magam... nyomorult asszonynak... királyné vagyok, azt mondják, de egy földön csúszó koldusnak is több az ereje és az élete, mint nekem. A fának nem fáj, ha letörik a virágját, de az asszonyi szívet fájdalomtól gyúrta a teremtő. Jaj, édes kisfiam, én kis királyom, lelkem egyetlen fejedelme... mi lesz veled? Mi lesz most már velünk?

20. jelenet

A gyerekek szállása. Egyre-másra érkeznek az új jövevények. Előbb Tímár Ferike.

FEGYA Fegya vagyok... *(A többiek nevetnek.)* Tímár Ferike. *(A többiek ismét nevetnek.)* Tímár Ferenc. Apám az abonyi bíró.

HUSZKA Azt elítélni valakit, megtanított-e?

FERKÓ Hát, valamit csak-csak ellestem tőle.

HUSZKA Mert akkor ezt itt *(Jankovicsra mutat)* ítél el száz évre garázdaságért!

JANKOVICS Ezt is elítélheted több száz évre henccegésért!

FERKÓ Jól van, játszhatunk.

PINKE BÁC SI Ez nem is rossz idea! A gyerekeknek az a dolga, hogy játsszék.

FERKÓ   Én nem játszom.
 JANCSI   Én sem.
 PANNA   Én sem...
 GÁSPÁR   Én mennék...
 PANNA   Te maradj veszteg, minket senki sem hívott!
 GÁSPÁR   Nem baj, hogy nem hívnak, én megyek.
 PINKE BÁCSI   Vagy mindenki játszik, vagy senki sem.
 HUSZKA   Azt maga meg minek mondja ezt?
 JANKOVICS   Azt maga meg ne mondja ezt nekünk!
 PINKE BÁCSI   De megegyeztetek hirtelen!
 HUSZKA   Csak játszás a haraguvás.

Nyílik az ajtó, egy kislány jön be rajta, kézen fogva vezet egy egészen kicsi fiút.

PIROSKA   Jó napot kívánok.
 PINKE BÁCSI   Hozott isten, kislányom! Ő téged hozott, te meg ezt a fiút hoztad.
 PIROSKA   Igen-igen, hoztam, mert küldték. Dobó kapitány úr bízta rám... a gyereket. Izsónak hívják. Valahonnan az Alföldről szaladtak idáig az apjával meg az anyjával. Olyan kódís formák...
 PINKE BÁCSI   Neki nincsen nyelve?
 FEGYA   Nincsen. Kilopták a törökök.
 PINKE BÁCSI   Na, ez már komoly baj. Majd szerzünk neked újat.
 FEGYA   Nem is lopták ki, csak úgy mondtam. De ez már *(kiölti a nyelvét)* valóban túl régi.
 PINKE BÁCSI   Na,használd tovább addig, amíg szerzünk neked újat! És te, lányom, ki fia-borja vagy?
 PIROSKA   Én-e? Senkié.
 PINKE BÁCSI   Apád-anyád?
 PIROSKA   Felkoncolták őket a törökök. Így mondták nekem, hogy felkoncolták. Meg vannak halva valahol. Nem tudom, hol. Nincsen is nekik sírjuk.
 PINKE BÁCSI   Te hogy menekültél meg?
 PIROSKA   A töröktől mentve engem egy trágyadomb alatt hagytak... menekülés közben.
 HUSZKA   Oh, a trágyadombi tündérke!
 JANKOVICS   Oh, a ganyé királykisasszony!
 PINKE BÁCSI   Ne hallgass ezekre, nem tudják, hogy mit beszélnek! Pannához csatlakozz, jól meglesztek majd egymással. Én Pinke bácsi vagyok.

JANKOVICS Tudnotok kell, Pinke bácsi híres vitéz. Harcolt a némettel is, a törökkel is.

HUSZKA Valamelyik levágta a lábát, az isten fáját!

PANNA A nevedet sem mondtad még, kislány!

PIROSKA Szőrényi Piroška... és nem vagyok kislány.

PANNA Igaz. Ezentúl csak nagylánynak foglak szólítani.

PIROSKA Azt lehet. De értek a Piroškára is.

PINKE BÁCSI Játszani szerettek-e, újonnan jött pulyáim?

FEGYA Játszani azt nagyon szeretek. Apámmal s anyámmal sokat játszottunk... sokat voltunk úton... Sokat megkergettek bennünket... azt is játéknak vettük. Batyus zsidók, ezt kiabálták utánunk... De mi csak nevtünk rajtuk. Azt is játéknak vettük. És játszottunk, amikor eljött az este, igazi játékokat, én voltam bennük a király, és utána ettünk, ha volt mit ennünk...

PINKE BÁCSI Eszerint zsidók vagytok.

FEGYA Nem tudom. Batyusok... amolyan... vándor formák.

PINKE BÁCSI És most hol van az apád?

FEGYA A várban, fönnebb. Anyám is elment az asszonyok közé. Azt mondták, jó helyen leszek itt.

PINKE BÁCSI Jól mondták. Jó helyen leszel itt.

PIROSKA Játsszunk? De mit játszunk?

FERKÓ Nekem volna egy ötletem...

JANCSI Benne vagyok.

FERKÓ De hát, azt sem tudod, mit akarok játszani!

JANCSI Vedd úgy, hogy kitaláltam.

JANKOVICS Ezek titkon összejátsszanak, picinyem.

HUSZKA Össze-össze, az isten fáját!

JANKOVICS Azt az jó nekünk?

HUSZKA Hát, még mindig jobb, mint ha unatkozunk.

FERKÓ Akkor most figyeljete ide...!

21. jelenet (emlék 3/3)

A szultán sátra előtt. A magyar főurak, élükön György baráttal, körbeveszik a dadát, aki a gyermeket hozza a szultánhoz. Ott van Török Bálint is, nyomában Gergely. A török előkelőségek sorfalat állnak, mindenki a szultánt várja. Nem telik bele sok idő, a sátor nyílásában megjelenik a szultán. Bizalmatlanul körbe forgatja a fejét, azután kilép a várakozók elé. Meglátja a gyermeket, fölemeli, a gyermek a turbánján lévő gyémánttal kezd el játszani. A fiaihoz fordul.

SZULTÁN Csókoljátok meg a magyar királyt. (*Megcsókolják.*) Fogadjátok el testvéreteknek! (*A szultán gyermekei letérdelnek a kis királyfi előtt. Valamit mond Ali agának.*)

ALI AGA A kegyelmes szultán azt mondja, örül, hogy láthatta a kis királyt. Mintha a saját gyermekét látná. Fiául fogadja őt, és világot uralgó hatalmának szárnyát kiterjeszti fölötte. Ezt mondjátok meg a királyné öfelségének, s adjátok át az ő legkegyelmesebb üdvözetét.

Még egyszer megcsókolja, majd visszaadja a gyermeket a dadának. A magyar főúrak indulnának. A szultán azonban megállásra inti őket.

SZULTÁN Mondjátok meg a királynénak, hogy atya leszek apja helyett, és hogy az én kardom örködni fog rajta és az országán.

Ismét Ali agához fordul, és mond neki valamit.

ALI AGA A kegyelmes szultán azt kéri, vigyétek vissza békével a gyermeket az anyjának. A küldöttség térjen meg. Maradjon azonban hátra vendégségében György fráter, Werbőczy István és Török Bálint! Fegyvertelenül, kíséret és félelem nélkül!

Amíg elvonulnak, Török Bálint elbúcsúzik Gergelytől.

TÖRÖK BÁLINT Fiam, én édes fiam, fiaim közül az egyik. Érzem, hogy többé nem látlak benneteket. Ez az én búcsúcsókom, mindannyiatoké. Emlékezzetek rám szeretettel!

Megöleli Gergelyt, aki utolsóként távozik a teremből. A három magyar főúr ottmarad a janicsárok sorfala között.

WERBŐCZI Bálint uram, mire való volt ez az ellágyulás?

GYÖRGY BARÁT Légy óvatosabb, Bálint, nem szabad hidegen bánnunk a császárral!

TÖRÖK BÁLINT Ha az ember kívül hordaná a szívét a ruháján, a szultán akkor is betakarná azt mi előttünk. Bilincsek szorítását érzem a bokáimon, melyeket majd csak a halál old le.

WERBŐCZI Ostoba érzelmesség!

Kintről mindenféle zajok, kiabálások, végül ki lehet venni, mit ordibálnak, mert borzalommá egységesül a hangzavar: Elveszett Buda! Három lófarkas zászló leng a budai váron! A janicsárok fegyverüket maguk előtt tartva összezárnak a három főúr körül. Egy pillanatra szétnyílnak, kilép a résen Werbőczy és György barát. Török Bálint a kör közepén áll, torkának meredő fegyverek között, fogolyként.

22. jelenet

A vár bejárata. Változatlanul özönlenek befelé az emberek. Mekcsey és Gergely félrehúzódva beszélgetnek. Emlékeznek.

MEKCSEY Emlékszel a Héttoronyra?
GERGELY Nem emlékszem. *(Nevet.)* Mi az a Héttorony?
MEKCSEY Hát ahol az új asszonykáddal megpróbáltunk énekelni valami hibbant basának, hogy Bálint urat lássuk, meg – hogy kiszabadítsuk...
GERGELY Én is ott voltam?
MEKCSEY Cecey Éva, emlékezetem szerint, minden bizonnyal ott volt. Meg... *(elneveti magát)* az a bizonyos vörös Fürjes!
GERGELY Fürjesről aztán egy szót sem!
MEKCSEY Hát Cecey uram? Úgy dobott ki a házából, mint egy fostos macskát, amikor azt az ígérését kérted rajta számon, hogy hozád adja feleségül a lányát!
GERGELY Vele érkeztem, Cecey urammal, láthatad.
MEKCSEY Bezzeg, ha nincs az az esküvő Gyulafehérvárott, útban Istambul felé, vagy útban Istambullból...
GERGELY Akkor nincs Jancsika sem, a kisfiam...
MEKCSEY Hol vannak most?
GERGELY Biztonságban, Sopronban.
MEKCSEY Sopronban? Ott talán biztonságban. Adná az ég. Na, megyek, felváltom Dobót a kapunál, most még terhes, hogy ennyien jönnek, majd hitványságra válhat később, hogy csak ennyien jöttek...

23. jelenet

Sopron. Éva és a kis Jancsika a szobában játszik. Egy fiatalember lép be, Miklós, peregrinus deák, látszik, hogy meg van beszélve az érkezése.

ÉVA Kisfiam, most ülj meg csendesen a sarokban, amíg Miklós deákkal elparentáljuk a ruhák dolgát.
MIKLÓS Nem tartom fel sokáig, kedves Éva, Bornemissza asszony, de az a pár ruha bizony jó lenne a hosszú útra.

Derkics Vivien: (Bende Tamás: Merülünk)

Hegedűs Dorka: (Peer Krisztián: Bérlet)

Lengyel Renáta: (Kemény Zsófi: Naprendszer)

JUMURDZSÁK Balogh Tamás vagyok, és Bornemissza Gergely hadnagy urat keresem. Azt mondják, itt lakik. Pénzt hoztam volna neki.

ÉVA Itt lakik, de nincs itthon. Én a felesége vagyok. A pénzt hagyja itt az úr, ha megjön Egerből, át fogom adni neki.

JUMURDZSÁK Nincs itthon... de kár... Ha bejöhetnék egy perc megpihetésre...

ÉVA Kerüljön beljebb, Balogh úr. Ez itt Miklós deák, aki épp különba készül. Miklós, kérem, vigye ki Jánoskát, vegyüljenek el a vásárban, vegyen neki réztrombitát, úgyis arra vágyik.

JUMURDZSÁK A hadnagy úr fia? Formás kis legény. És szép a... kardja, ebben a bordó bársony hüvelyben...

MIKLÓSm Megyünk, máris megyünk, Éva asszony... és sietünk vissza.

ÉVA*(utánuk szól.)* Nem sürgös... Hanem, kend milyen pénzt hozott az uramnak?

JUMURDZSÁK Hallottam, hogy pénzre van szüksége, hogy Egerbe megy, és némely arany- és ezüstmarháját áruba bocsátja.

ÉVA Nemigen van nekünk ilyesmink.

JUMURDZSÁK Asszonyom, én a gyűrűk mániákusa vagyok. S hírlík, hogy a hadnagy úrnak van egy különleges gyűrűje. Azt venném meg.

ÉVA Van egy gyűrűje... igen, emlékszem rá, különleges. Holdas. És csillagos. A hold topáz...

JUMURDZSÁK A csillagok pedig gyémántok.

ÉVA Maga ezt honnan tudhatja, Balogh úr?

JUMURDZSÁK Látni akarom azt a gyűrűt!

ÉVA Megrémit a hangja... Akarhatja, de nem láthatja. Mindig magánál hordja. Valami töröké volt. Annak a szerencsegyűrűje.

JUMURDZSÁK Kár, igen kár... hogy magánál hordja. Sok pénzt megadtam volna érte. Hanem, lenne a tekintetes hadnagy úrnak valami ábrázolatja itthon? Bevallom, igen régen láttam, csak a hírét hallottam hosszú évek óta. Megnézném ismét, hogy megösmérem, ha összehoz bennünket a sors.

ÉVA Csak ez a medaillon a nyakamban. *(Kipattintja.)* Valami német füstő pingálta. Életben derekabb, szebb az én uram.

JUMURDZSÁK Szép ember ez így is. Meglehet huszonöt éves is.

ÉVA Huszonhat.

JUMURDZSÁK És jártak Konstantinápolyban is... Hallottam egy Manda nevű török bégtől az útjukról. Az emberek sok mindent beszélnek.

ÉVA Manda? Sosem hallottam róla.

JUMURDZSÁK Régen Hajván volt a neve.

ÉVA Hajván? Így hogyne ismerném! Magam is láttam.

JUMURDZSÁK Akkor én megyek is... Talán Eger várában megtalálom.

Zavart sietséggel elmegy.

ÉVA Különös ember. Olyan rossz érzés fog el a közelében... Talán a fél szeme miatt... szegény... A gyűrű... Gergely mindig a hétköznapi mellényében hordta. *(A szekrényhez siet, turkál benne, egy mellényt húz ki onnan, melynek a zsebében rábukkan a gyűrűre.)* A gyűrű! A gyűrű... Jumurdzsák!

Kintről zaj hallatszik, lábdobogás, emberek izgatott futkorászása. Miklós deák ront be a szobába.

MIKLÓS Tekintetes asszony! A templom előtt hirdették, hogy Szolnokot elfoglalta a pogány.

ÉVA A gyermekem...

MIKLÓS Szolnokot...

ÉVA Hol van a gyermekem... Jancsika?

MIKLÓS Ne aggódjék, asszonyom, Balogh úr épp az imént vitte be a templomba. Vettem neki trombitát... Balogh úr azt mondta, hogy amíg ő imádkozik, hozzam meg Éva asszonynak a hírt, hogy Szolnok török kézen van...

ÉVA A gyermekem... Ember! A gyermekem!

Kirohan a szobából, le-fel a lépcsőkön, hangosan imádkozó sokaság között rohan embereket félrelökve, sikoltozva eszelősen...

ÉVA Jancsi! Gyermekem! Jancsika! Gyermekem! Jancsikám!

Az imádkozó tömeg közönyösen hullámszik körülötte.

II. FELVONÁS

1. jelenet

Gyerekek körmenete – de lehet a várba érkezőké is. Közöttük lehetnek, de nem feltétlenül kell, hogy közöttük legyenek, a már megismert gyerekek. Zászlókat visznek, énekelnek.

*1541: Töröké már Buda,
Esztergom, Fejérvár,
Szeged, Nógrád, Hatvan,
Veszprém, Pécs – fél ország
már odavan.*

*1546:
A török szandzsákra*

*osztja az országot.
Magyaré a Felföld
marad, s az osztrákok
még éhesek.*

1547:

*Magyarokat nemcsak
hogy a török nyúzza,
hanem bőrét róla
osztrák is lehúzza,
és vérezik.*

1548:

*Luther új vallása
országosan terjed.
Nem kell török, osztrák,
magyar magyar ellen
acsarog már.*

1549:

*Adót szed a török,
elszemtelenedve,
asszonyt és gyermeket,
ha úgy hozza kedve,
elraboltat.*

1550:

*Ötvenezer ember,
Fráter György a vezér,
oláh s török ellen
Erdély földjére lép,
s győzelem!*

1551:

*Izabell királyné
Erdélyből menekül,
Fráter György életén
orgyilkos merény ül
halált és tort!*

1552:

*Temesvár és Szolnok
török igában nyög,
Eger felé indul
hetvenezer ördög,
ölni készen!*

2. jelenet

A gyerekek cellája. A jelenetek előre haladásával egyre többet járnak át a másik szobába, a hálószoba részbe. Most éppen ott öltözködnek, Panna és Piroska szégyenkezve, a többiek hányják le magukról a gatyáskáikat, veszik föl a tisztát. Közben dudorásznak, hol az egyiknek, hol a másiknak erősödik föl a hangja.

MIND

*Az Isten megsegít,
vagy segíünk magunkon,
hiába hogy a török,
itt van a nyakunkon,*

*kivágjuk népünket
szoros gyűrűjéből,
elűzzük a pogányt
hazánk szép földjéről.*

*Az Isten megsegít,
vagy segíünk magunkon,
életünk és vérünket
kínáljuk magunktól,*

*amíg itt az ellen,
nem lesz nyugovásunk,
hódító pogánynak
példát így szolgálunk.*

*Az Isten megsegít,
vagy segíünk magunkon,
csak erős hitünkkel
győzhetünk bajunkon.*

*Egymásba fogódzva,
vállunk összevetve
megálljuk helyünket
e szörnyű fürgetegbe.*

PINKE BÁCSI (*aki meg-meghúzza a boros flaskáját, ahogy obsitos vitézhez illik, átkiabál hozzájuk.*) Aztán meg ne lássak koszos csizmácskát, ráncos inget, foltos pruszlikot. Nem akármilyen nap lesz ez a mai! Vegyük sorra ismét! Mit mondott Dobó, először is – na, Huszka?

HUSZKA Akármiféle levél jön a töröktől, azt el nem fogadjuk, hanem az udvar közepén, mindenki előtt elégetjük, az istenfáját!

PINKE BÁCSI Ezt jól megjegyezted, Huszka fiam. Menjünk tovább! Mit mondott másodjára, Panna?

PANNA Bármit is kiáltoznak be a törökök, arra semmi nemű üvöltés, felelet el ne hangozzék.

PINKE BÁCSI Meg kell dicsérjelek benneteket, odafigyeltetek.

JANKOVICS Na, akkor hadd mondjam én a harmadikat!

FEGYA Miért éppen te?

JANKOVICS Mert te buta vagy még ahhoz, Fegyácska, hogy te mondd.

FEGYA Hogy én buta-e én? Hogy buta én még hogy? Hát már mondom is. Harmadszor azt mondta Dobó, hogy senki se beszéljen halkán a várban, hanem mindenki üvöltsön, ahogy a torkán kifér.

JANKOVICS Na látod, kis picinyem, hogy nem érted te még a felnőttek beszédét. Dobó azt mondta, a török megszállás után a várba ne legyen titkos susmus se két, se több ember között, mert különben üt-vág.

GÁSPÁR Nem egészen így mondta.

JANKOVICS Csak a lényeket emeltem ki, picinyem!

PINKE BÁCSI A lényeg tényleg benne volt. Így akarta a kapitány a titkos szervezeteknek elejét venni. De mit mondott negyedszer?

JANKOVICS Senki az altisztek és hadnagyok tudta nélkül, sem a hadnagyok a két kapitány intézkedése nélkül, a csapatokon nem rendelkeznek.

Kopogtatnak. Valamennyien az ajtóra merednek. Egy jó kötésű legényke lép be rajta.

PINKE BÁCSI Hát te meg ki fia-borja vagy?

IMRE Hegedűs Imre vagyok.

PINKE BÁCSI Honnan jöttél, fiam?

IMRE Nem jöttem. Ide küldtek.

PINKE BÁCSI Az es jó. Apád?

IMRE Katona fent.

PINKE BÁCSI Anyád?

IMRE Kassán maradt.

PINKE BÁCSI Nem vagy túl beszédes.

IMRE Nem.

PINKE BÁCSI Hát, gyere be, Imre fiam! Én Pinke bácsi vagyok. Van még egy hely valahol, keresd meg, és pakold le a holmijaidat! Akad-e valami ünnepibb ruhád?

IMRE Az van

PINKE BÁCSI Ha van, akkor igyekezz, mert sietős dolgunk lesz a várban. Dobó várkapitány fölesküdteti a vár lakóit, és maga is fölesküszik a várra. Ott kell lennie mindenkinek, aki él és mozog idebenn, asszonyoknak-embernek, felnőttek-gyerekeknek. Nagy megtiszteltetés ez.

JANKOVICS Esküdni kell, föl, mielőtt ideér a török, az isten fáját!
 FERKÓ Ha eljön az idő, mi is a várfokra állunk talán.

PINKE BÁCSI Az az idő is eljőhet, de az az idő ne jöjjön el! Az már a végnek lesz az ideje... Na, igyekezzetek, pulyáim, le ne maradjunk a lényegről, mert a végén még kisépernek bennünket a várból!

JANCSI Mondott még valamit Dobó. Mi volt az utolsó felhívása?
 IMRE Aki a vár megadásáról beszél, kérdez, felel, vagy bármiképp is a vár megadását akarja, halál fia legyen

FIÚK, EGYSZERRE Haljon meg! Haljon halált! A várat föl nem adjuk!

JANCSI *Jön a török, jön a török meg sem áll,
 míg Eger alatt magyar kardra nem talál.
 Eger vára sziklaszirtként magaslik,
 török tenger alatta csak morajlik.*

MIND *A várat föl nem adjuk,
 hitünk meg nem tagadjuk.
 Török szultán megbánod
 Eger várát hogy bántod!*

JANCSI *Jön a török, jön a török hadakkal,
 elé állunk fényesre fent kardokkal.
 Felénk hajol a falról a fészület,
 mutassuk meg mi a magyar becsület.*

MIND *A várat föl nem adjuk,
 hitünk meg nem tagadjuk.
 Török szultán megbánod
 Eger várát hogy bántod!*

3. jelenet

A vár főterén. Dobó egy magaslaton áll, előtte feszület, a feszület mellett két gyertya ég. Körben a vár népe, itt vannak az asszonyok és a gyerekek is.

DOBÓ   Azért hívtam össze a vár népét, hogy mindenki számot vessen magával. Aki többre becsüli a bőrét, mint a nemzet jövődjét, nyitva a kapu. Nekem bátor emberek kellene. Inkább kevés oroszlán, mint sok nyúl.

BEKIABÁLÁS LENTRŐL   Adjátok meg magatokat!

DOBÓ   Akinek reszket az ina a közelgő zivatartól, hagyja el a várat, mielőtt tovább szólanék, mert meg kell esküdnünk a vár védelmére olyan esküvel, hogy ha azt megszegi valaki, meg ne állhasson holta után az örök Isten szeme előtt.

Nem mozdul senki.

DOBÓ   Most esküdjetek velem! (*Előénekel, az egész vár utána énekliz az esküt.*)

*Esküszöm az egy élő Istenre,
hogy véretem és életemet a hazáért
és a királyért, az egri vár
védelmére szentelem.
Sem erő, sem fortély
meg nem félemlít.
Sem pénz, sem ígéret
meg nem tántorít.
A vár feladásáról
sem szót nem ejtek,
sem szót nem hallgatok.
Magamat élve
sem a váron belül,
sem a váron kívül
meg nem adom.
A vár védelmében
elejétől végéig
alávetem akaratomat a
nálam feljebb való parancsának.
Isten engem úgy segítjen!*

DOBÓ   És most magam is esküszöm. (*Két ujját a feszületre teszi.*) Esküszöm, hogy a vár és az ország védelmére fordítom minden erőmet, minden gondolatomat, minden csepp véretem. Esküszöm,

hogy ott leszek minden veszedelemben veletek! Esküszöm, hogy a várat pogány kezére juttatni nem engedem! Sem a várat, sem magamat élve meg nem adom! Föld úgy fogadja be testemet, ég a lelkemet! Az örök Isten taszítson el, ha eskümet meg nem tartanám!

MIND Esküszünk! Esküszünk! Éljen Dobó! Éljen Eger! Éljen Magyarország!

Megszólal Sárközi pikulája, táncolnak, dalolnak örömiükben. A vár fokáról kiáltozás hallatszik.

Véres arcú férfi jelenik meg, lekapja a sapkáját Dobó előtt.

BORNEMISSZA Az én katonám, Bakcsay! Beszélhet, kapitány uram?

BAKCSAY Beszélhetek?

DOBÓ Mondhatod, fiam! Harcoltál, hogy ilyen véres vagy?

BAKCSAY Harcoltam bizony. A kontyosok észrevettek, és egészen a város külső faláig kergettek. Hárman voltunk előőrsben. Kettőt levágtak mögülem.

DOBÓ Hol tart a csapat?

BAKCSAY Elérték Abonyt. Sokan vannak. Nagyon sokan. Még annál is többen.

DOBÓ Azt mondd, sokan?

BAKCSAY Mint a tenger. Jönnek azok erdön, mezőn, hegyen, völgyön keresztül, ömlenek, akár a megáradt víz. A két csapatrész egyesült, Ahmed pasa serege, aki Temesvár elestét okozta, és Ali pasáé, aki Buda felől érkezett, most egyesült, megszámlálhatatlanul sokan vannak, száz számra szállítják ökrök vontatta kocsikon az ágyúgolyókat, hogy rommá törjék vele a várat, nem állítja meg már ezeket az Isten sem. Azt tanácsolnám, kapitány uramnak, ha tanácsolhatok valamit...

DOBÓ Tanácsolj!

BAKCSAY Nyitassa ki a kapukat, kapitány uram, és meneküljön innen, míg ide nem érnek, ki merre tud, amíg nem késő. Ezt a várat Arszlán bég csak rozzant akolnak nevezi.

DOBÓ De mi lesz akkor a rozzant akollal, ha kimenekülünk belőle?

BAKCSAY A magunk után felrobbantott várat adjuk fel, hagyjuk itt nekik, úgysem tudnak mit kezdeni vele.

Hegedűs hadnagy lép ki a többiek közül, és orrba csapja a meglepődött Bakcsayt.

HEGEDŰS Hagyd, Hegedűs, ő még nem esküdött fel! Ő még nem tudja, amit mi már tudunk. Hogy a várat nem adjuk fel, semmi

áron. Legyenek annyian, ahány csepp van a tengerben, ez az akol meg fog állni az áradásban.

A mellette álló paphoz fordul.

DOBÓ Atyám, legyen róla gondod, hogy ez a derék legény felesküdjék a keresztre még a mai napon.

A pap és Bakcsay elmennek.

DOBÓ Hallottátok, mit mondott a legény. A török itt van a kapuban. Tudtuk ezt, és vártuk. De még napok telnek el addig, hogy körül fogja a várat. Van időnk, ha még nem elég erős a lelünk, hogy felkészítsük a harcokra.

BORNEMISSZA Kapitány uram, hadd mondjak egy hangos fogadjistent a töröknek! Kicsapnék rájuk egy kisebb csapattal, meg Mekcsey alkapitánnyal az éjszaka sötétjében, hadd tudja ő is, hogy itt már készen vagyunk az érkezésére.

DOBÓ Ha annyira viszket a tenyeretek, Bornemissza főhadnagy, hát menj, csapj ki a törökre! De Mekcsey nem mehet veled, bármi történik, alkapitány nélkül nem maradhat a vár. Épp csak belecsíptek a fenevad oldalába, aztán irány visszafelé. Zsákmányt hozhattok, de csak annyit, amennyi nem lassítja a visszafelé meneküléseteket. Ember el ne vesszen, ez a te felelősséged, Bornemissza. Eredj, válogass ki száz embert magadnak. A többiek is menjenek a dolgukra! A bombákat a szerint lapogassátok össze, ahogy az Bornemissza főhadnagy úr meghagyta. Az ágyúk csövét porozzátok be, nehogy nedves legyen, amikor visszaszólnak a töröknek.

CECEY Hát nem mink mondunk neki fogadjistent?

DOBÓ Aki érkezik, az mondjon jó napot! Hallotta, Cecey uram, százszámra szállítják az ágyúgolyót a szekerek. Nekünk nincs fölösleges golyónk, még csak elégséges ágyúnk sem. Ha már lövünk, akkor találnunk is kell. *(Elfordul az öregtől.)* A hadnagykok folytassák a kiképzést, mintha mi sem történt volna! Az az egy-két nap is életet menthet, amíg csak egymással gyakorolnak, és nem a törökkel néznek farkasszemet, az újonnan érkezettek.

4. jelenet

A gyerekek szállása. Éppen játszani készülnek, amikor betoppan Pinke bácsi. Abbagyják a játékot, az öreg köré gyűlnek.

- JANCSI   Mondja most már a híreket, Pinke bácsi, a híreket!
- PINKE BÁCSI   Az éjjel Bornemissza Gergely kicsapott száz lovassal a pogányra. Dőltek, mint a gabona, ha a kasza rendet vág benne! Nyelvet is fogtak. Sok zsákmánnyal tértek meg. Még egy török kisgyereket is elhoztak magukkal egy kasban – tévedésből. Na, a török kisgyerek mindjárt itt velünk fog lakni... *(Valamennyien rémült felháborodással néznek egymásra.)* Na, ne rezegjetek már, őt az asszonyok vették a pártfogásukba, mielőtt valamelyik nekivadult katona ketté hasította volna. Reggel az anyja már itt volt érte. Aranyat ígért, sokat. De Bornemissza főhadnagy úr azt mondta, majd egy keresztény gyermekkel kiválthatja.
- JANKOVICS   Egy janicsárral kevesebb, picinyeim...!
- PINKE BÁCSI   Folytatom. Veszteségünk nincs. Ezzel be is fejeztem.
- PANNA   Az én apám is ott volt közöttük? Azok között, akik kicsaptak a törökre?
- BEKIABÁLÁS LENTRŐL   Adjátok fel a várat!
- PINKE BÁCSI   Ne törődjetek a bekiabálásokkal. A török mindig ezzel próbálkozik. Hogy az apád ott volt-e? Ott hát. Annak mindenhol ott kell lennie, picinyem.
- PINKE BÁCSI   Biztosan ott volt.
- HUSZKA   Mitől olyan biztos benne, Pinke bácsi?
- PINKE BÁCSI   Attól, hogy aki följött harcolni a várba, csakis vitéz ember lehet. A te apád is igazi vitéz, Panna.
- HUSZKA   Nem vitéz az, hanem üstfoltozó cigány... az isten fáját. És az is marad.
- PANNA   Becsületes foglalkozás az is, nincs rajta szégyellni való... *az isten fáját... egy az Isten, egy a fája...*
- PINKE BÁCSI *(leül, belehúz az üvegébe.)* Ez a beszéd! Bár káromkodhatnátok kevesebbet is! Becsületes emberek között nincs magyar és cigány, vagy tót vagy oláh, csak ember van... meg ember... már mondtam. Inkább énekeljetek, pulyáim!

MIND

*Az Isten megsegít,
vagy segíünk magunkon,
hiába, hogy a török,
itt van a nyakunkon,*

*kivágjuk népünket
szoros gyűrűjéből,
elűzzük a pogányt
hazánk szép földjéről.*

*Az Isten megsegít,
vagy segítünk magunkon,
életünk és vérünket
kínáljuk magunktól,*

*amíg itt az ellen,
nem lesz nyugovásunk,
bódító pogánynak
példát így szolgálunk.*

*Az Isten megsegít,
vagy segítünk magunkon,
csak erős hitünkkel
győzhetünk bajunkon.*

*Egymásba fogódzva,
vállunk összevetve
megálljuk helyünket
e szörnyű fürgetegbe.*

MIND

Játsszunk! Játsszunk háborúsdit! Háborúzzunk! Mi vagyunk a magyarok! Mi vagyunk a magyarok! Mi vagyunk a magyarok! Mindig ti vagytok a magyarok? Most legyetek ti a törökök!

JANCSI

Akkor?

FERKÓ

Mit akkor?

JANCSI

Lesz harc?

FERKÓ

Lesz hát.

JANCSI

Én leszek a magyar.

FERKÓ

Én is magyar leszek.

JANCSI

Az nem lehet. Egymás ellen nem háborúzhat a magyar.

FERKÓ

Hallottam már ilyenről. Hogy magyar a magyar ellen...

JANCSI

Itt nem lesz testvérháború. Szedj magadnak csapatot! Török leszel.

FERKÓ

De miért én leszek a török?

JANCSI

Mert én mondtam először, hogy magyar leszek. Minden csatához kell ellenség is, nem érted?

FERKÓ De, értem. Legyen! Ki akar török lenni velem?
 GÁSPÁR Legyél csak egyedül. Még hogy török!
 JANC SI Szóval, te se leszel velem török, Gáspár?
 GÁSPÁR Nem én. Nem elég, hogy cigány vagyok? Még törököt is akarsz belőlem csinálni?

BEKIABÁLÁS
 LENTRŐL Adjátok fel a várat, és szabad elvonulást kaptok!
 HUSZKA Na, csak menj töröknek, cigánygyerek, ne a magyarokhoz dörögölj, az isten fáját!

JANKOVICS Úgy-úgy. Csak menjen töröknek az összes cigány, picinyeim!
 PANNA Szégyelljétek magatokat!
 TÖBBEN Meg a tótok is legyenek törökök! Meg az oláhok. Aztán, majd jól elverjük őket.

IZSÓ Ha már így áll, inkább beállok én is töröknek. Naná! Magyar-nak úgysem kellek. Nem kellenek a magyaroknak a zsidók... se a szerbek, se az oláhok...

JANC SI Csak játék az egész.
 GÁSPÁR Csak játék... Aztán meg ne bánjátok, hogy így játszotok ve-lünk...

JANC SI Szedj magadnak embert, válassz, aki köll, aztán készüljétek az ostromra!

FERKÓ Akkor... te még velem jössz velem, Zsenya. Meg te is, Hegedűs.
 PANNA Én is megyek.
 JANC SI Panna! Nem mész schova! Te itt legyél énmellettem, te leszel az apródom. Téged nem adlak oda nekik.

PANNA Nem adsz? Nem tudtam, hogy a tulajdonod vagyok. Én csak egy cigánylány vagyok, kapitány! Hogy lehetnék én a magyar kapitány apródja.

JANC SI Ahogy akarod... hát, eredj! Akkor te maradj nálunk, Piroška!
 PIROSKA Én meg árva lány vagyok. Azok nem tartoznak senkihez. Jó le-szek én Ferkó csapatában – ha elvisz... janicsárnak.

FERKÓ Ha jössz, elviszlek én, de nem ám janicsárnak...
 JANKOVICS Kapitánynénak viszi, picinyeim!
 FERKÓ Elhallgass, mert kiverem a fogadat!
 JANC SI Nem könyörgök egyikőtöknek sem. Ha menni akartok, ered-jetek! Készüljétek, s ha készen vagytok, támadjatok! Mi meg megerősítjük a várat.

HUSZKA Már is nekilátunk, kapitány. Csak ezek a... törökök... menjenek arrébb.

JANC SI Te nem jössz, Hegedűs?
 HEGEDŰS Mehetek...
 FERKÓ Török, vagy magyar akarsz lenni?

HEGEDŰS   Leszek, ahova köllök.
FERKÓ   Na, akkor gyere hozzánk!

A két csapat félrehúzódik. Fölrüházkodnak, a törökök törökös ruhákat öltenek, a magyar fiúk várat építenek kövekből és palánkokból, sisakokat, fakardokat szednek elő. Amíg készülődnek, Jancsi Pannáról álmodozik.

JANCSI

*Fekete rózsám, szép cigány Panna,
rád gondolok és reszketek belé,
Törökké lettél, magyar maradtam,
Szívem hazámé, s a szerelemé.*

*Fekete rózsám, szép cigány Panna,
Nélküled nem jó nekem e játék,
Mért nem vagy velem, mért vagy te máshol,
egyetlen szódra rohannék, szállnék,*

*Fekete rózsám, szép cigány Panna,
repülnék hozzád egyetlen szóra,
mégsem mehetek, ideköt esküm,
nem leszek csapatom árulója.*

Panna a másik oldalon szomorkodik.

PANNA

*Messzire szöktél, jaj, nagyon messze,
elér-e egy cigánylány szerelme?
Ha kimondanád, ha kimondhatnám,
érted akár az életem adnám.*

*Messzire szöktél, jaj, másik tábor
kapitánya vagy, keményen játszol,
ha elfogsz engem, fogd el szerelmem,
török vagy magyar, mindkettő csak ember.*

JANCSI   Készen vagytok a fallal?
HUSZKA   Készen, kapitány.
JANCSI   Helyes. Sorakoztasd föl a csapatot!

Felsorakoznak egymással szemben, fa-kardokkal, krumpli-buzogányokkal fõlszerelkezve. Huszka eléjük áll, ő a kapitány hadnagya.

HUSZKA Kapitány úr, a várvédők felsorakoztak.
 JANCSI Aztán, fiam, tudod-e, hogy mi a feladatod?
 HUSZKA Életem árán is megvédem a várat. *(Szégyenlősen elmosolyodik.)*
 Meg, hogy csata után kitekerjem ennek a hitvány Jankovicsnak a nyakát a győztes csata után, aki már megint elkötötte a legszébbik fűzfapapirpámat!

JANCSI Helyes. Derék gyerek vagy.
 HUSZKA Tudom. Miszlikre aprítjuk őket! Pörköltnek való lesz belőlük!
 Lehasogatjuk róluk a bugyogót!

JANCSI Huszka... akarom mondani, Bornemissza fiam, hányan vagyunk a várban?

HUSZKA Kétezeren, kapitány.
 JANCSI És hányan jönnek a törökök ellenünk?
 HUSZKA Sokkal többen.
 JANCSI Mégis, mennyivel?
 HUSZKA Nem tudok addig elszámolni. Mindenkire jut legalább harminc török, a keservit.

JANCSI Ha csak annyi, akkor nem kell félnünk. *(A kis csapat elé áll.)*
 Emberek! Az a török sereg jön ellenünk, amelyik a nyáron az ország két legerősebb várát, Temesvárt és Szolnokot lerombolta. Elfoglalta Drégelyt, Hollókőt, Salgót, Bujákot, Ságot, Balassagyarmatot. Jön, hogy a szultán hatalmába igázza, ami Magyarországból hátra maradt. Engedjük-e?

MIND Nem engedjük. Azt már nem!
 HUSZKA Lecsavarjuk az orrát.
 ZSENYA Úgy csapom bele a földbe, hogy csak úgy nyekken. Meg aztán, nyakig bele is csusszan... jaj, de hát én nem török vagyok?

JANCSI *Jön a török, jön a török meg sem áll,
 míg Eger alatt magyar kardra nem talál.
 Eger vára sziklaszirtként magaslik,
 török tenger alatta csak morajlik.*

MIND *A várat föl nem adjuk,
 hitünk meg nem tagadjuk.
 Török szultán megbánod
 Eger várát hogy bántod!*

JANCSI *Jön a török, jön a török hadakkal,
 elé állunk fényesre fent kardokkal.
 Felénk hajol a falról a feszület,
 mutassuk meg mi a magyar becsület!*

MIND *A várat föl nem adjuk,
 hitünk meg nem tagadjuk.*

JANCSI *Török szultán megbánod
 hogy Eger várát bántod.
 Aki fél, még ezen percben elmehet,
 harcunkhoz csak oroszlánok kellene,
 a falakra bátor szívvel menjete,
 mi vagyunk a végső remény, emberek!*

MIND *A várát föl nem adjuk,
 hitünk meg nem tagadjuk.
 Török szultán megbánod
 Eger várát hogy bántod.*

Készülődés a „török táborban” is. Törülközőkből, rongyokból turbánt eszkábálnak maguknak, elkötik a gatyájuk végét, hogy bugyogónak látszódjék. Nem látszik rajtuk lázas készülődés.

FERKÓ *Nem tetszik nekem ez nagy törökösödés, Gáspár.*
 GÁSPÁR *Nekem se. De legalább megtudod, milyen cigánynak lenni –
 közöttetek.*

FERKÓ *Milyen? Olyan, mint... magyarnak lenni... más magyarnak.*
 GÁSPÁR *A fenét! Olyan, mint neked töröknek. Nem akarod, de kivá-
 lasztanak másnak. Még jó, ha nem ellenségnek.*

PANNA *Ne nyavalyogj, öcsém! Török lettél, legyél török!*
 FERKÓ *Nem vagyok jó janicsárnak, töröknek,
 magyar vérem magyar ereken lüktet,
 nem dobban meg szívem a nagy Sztambulért,
 de odaídnám életemet Egerért.*

GÁSPÁR *Cigány voltam, török lettem,
 mikor leszek végre magyar,
 ha győzők, utálom magam,
 ha vesztek meg hát odavan
 a becsületem.*

JANKOVICS *Ha a török is így volna törökként,
 nem kellene így aggódnunk Egerért.
 De vérszomjas farkashadként özönöl,
 magyar földet magyar vérrel megöntöz.*

GÁSPÁR *Inkább lennék én áruló,
 mint hazámra rátámadó,
 remélem, nem lesz örökké,
 nem leszek mindig törökké,
 a mindenségért!*

GÁSPÁR *Én már azon is gondolkodtam, hogy áruló leszek. Az nem bűn,
 ha a magyarok kedvére elárulom a törököt...*

PANNA
GÁSPÁR Az árulás mindenhol árulás... Az árulót sehol sem becsülik...
Na jó, akkor nem leszek áruló. De valamit mégis kellene csínálni, mert nekem nincs kedvem törökként harcolni a magyarok ellen.

FERKÓ
PANNA Nekem sincs kedvem így harcolni.
Hát akkor ne harcoljatok, gyávák! Bújjatok be nyakig a patakba, hátha nem vesznek észre benneteket!

FERKÓ Neked tán nem fontos, hogy törökként támadsz a hazádra, vagy magyarként védelmezted azt?

PANNA
FERKÓ Ez csak játék, Ferkó.
Lennék csak én Dobó, a másik oldalon, akkor nekem is jó játék volna. Így viszont már keserű.

PANNA
FERKÓ Jancsi nem rossz fiú...
De véded! Tán csak nem a szerelmed?

PANNA
GÁSPÁR Menj már!
Én megyek. Követségbe az egriekhez. Megmondom, hogy nem akarunk harcolni. Mit szóltok hozzá?

MIND *Nem akarunk harcolni,
török göncben elesni,
Allah-Akbárt bömbölni,
soha disznóhúst enni.
Nem akarunk harcolni,
Eger várát rombolni,
Vissza akarunk menni
Ismét magyarnak lenni.*

Hatalmas dörrenés kint, omlás zaja. A gyerekek riadtan kapaszkodnak egymásba, és húzódnak vissza az egyik sarokba. Pinke bácsi, aki az asztalnál ül, nyugodtan faricskál tovább. Fel sem néz, úgy mondja.

PINKE BÁCSI (*feleszmél a borozásból.*) Ne riadozzatok, kicsi pulyáim. Elkezdődött.
Most még csak a török lő befelé. Majd, ha elérkezettnek látja Dobó kapitány, visszalövünk a pimaszoknak.

JANCSI És miért nem most lövünk nekik vissza?

PINKE BÁCSI Mert ma vasárnap van.

FERKÓ Vasárnap? De egésznap hallgattak a harangok.

PINKE BÁCSI Szóltak azok, elverték a delet, csak nem hallottad. Mert a földbe vannak beásva. És onnan idáig nem hallatsz fel a hangjuk.

A gyerekek eldobálják a fegyvereket, ki-ki az általa barátjának tekintett társa mellé húzódik. Látszik, hogy félnek.

5. jelenet

Dobó a hadnagyai körében. Dobó mögött Kristóf áll, az apródja. Fáklyafény, éjszaka. A kapitány gondterhelten látszik.

- DOBÓ A török hat napja ágyúzza megállás nélkül a várat 16 faltörő és legalább 1000 kisebb ágyúval. Sokat rontott rajta, de kevesebbet, mint remélte. Veszteségeink elenyészőek, mióta kiadtam a parancsot, hogy az emberek csak fedett árkok fedezékében közlekedhetnek. Az emberek hozzászoktak a golyóbisok süvítéséhez, a szüntelen török zenebonához.
- HEGEDŰS A vártemplom tornyait mindenesetre már földig rombolta.
- BORNEMISSZA Azt kellett neki elsőnek lerombolnia, hogy ne lássuk a csapatmozgásaikat fentről.
- MEKCSEY A falak javítása, a rések betömése megállás nélkül, éjjel-nappal folyik.
- BEKIABÁLÁS LENTRŐL Halottak vagytok valamennyien, ha nem adjátok fel a várat!
- ZOLTAI Mikor számíthatunk az első rohamra?
- DOBÓ Ne nyugtalankodjatok, hamarosan megindulnak. Az ágyúikkal már egészen közel húzódtak a falakhoz. Hiába lőttünk szét közülük néhányat, hoztak a helyükbe újakat.
- HEGEDŰS A mieinket meg, amelyeket szétlőttek, nem tudjuk pótolni.
- DOBÓ Ezért kell észnél lenni, és csak akkor löni, ha lőtávon belül van a célpont, és azt nagy eséllyel el is találjuk.
- ZOLTAY Csak kifogynak egyszer...
- HEGEDŰS Ezek soha.
- DOBÓ Te mit gondolsz erről, Varsányi?
- VARSÁNYI Azt, hogy egyszer kifogynak. Amikor közöttük jártam, azt láttam, van morgolódás, hogy nincs már elég ágyúgolyójuk. Elhasználták annak nagyrészét az eddigi ostromoknál. Szolonok és Eger nem szerepelt az eredeti hadjárat állomásai között.
- HEGEDŰS De még mindig van elég, hogy törjék a falakat. Egerre biztosan elég lesz...
- BORNEMISSZA Én is azt hiszem, a végtelenségig mégsem törethetik a falakat. Napokon belül elkezdődik az ostrom.
- MEKCSEY Azt szimatolja az orrom, hogy Szent Mihály napján már vér fog folyni ezeken a falakon.
- BORNEMISSZA Török vér, azt azért tegyük hozzá!
- DOBÓ Nem kell ahhoz jó orr, István, elég, ha az ember egy kicsit is érti az ostromlók lélektanát. Lent áll a százezres tömeg a vár

alatt, ugrásra készen, gyilkolásra és zsákmányra lesve. Azt gondolják, egynapos móka lesz nekik az egri teknősbéka.

PETHŐ Majd megtanulják, hogy ez a teknősbéka hogy tud csípni, rúgni, harapni...

HEGEDŰS Vajon, hol fog támadni a török?

BEKIABÁLÁS LENTRŐL Add meg magad, Eger, különben rabláncra fűzük a nőiteket, és janicsárnak visszük el a fiaitokat!

DOBÓ Egyelőre, ahol eszébe jut. Hacsak a kémeik nem jelentették már nekik a vár gyenge pontjait.

HEGEDŰS A várban kémek? Ez lehetetlen, kapitány.

DOBÓ Miért lenne az? Ha Varsányit közéjük küldhetjük kémként, ők is elküldhetik közénk az embereiket. Láttunk-e papírt a várba érkezőktől? Kértünk-e születési levelet? De most ne erről beszéljünk. Minden éjszakát úgy kell készenlében tartanunk, hogy másnap hajnalban elindulhat alatt a fõrgeteg. Mindenki menjen a dolgára. Bornemissza főhadnagy és Zoltai hadnagy a Szeglet-bástyánál legyen résen. Gergely fiam, te folyamatosan ellenõrizd közben, hogy a tüzes labdacsaidat kellõ gondossággal lapogatják-e az emberek. Az Ó-kapunál Pethõ Gáspár és én fogok őrködni...

HEGEDŰS És én? Velem mi legyen?

DOBÓ A Föld és a Tömlõc bástya ellenõrzése továbbra is a dolgod. A török nem tudja még, de oda juthat be legkönnyebben, ha elszánja magát a rohamra.

6. jelenet

A gyerekek szállása. Pinke bácsi az asztalnál hortyog. Jancsi és Ferkó egy sarokban sutyorászik.

JANCSI Én ma éjszaka kimegyek innen, és meglesem a törököket.

FERKÓ Hogy mész ki innen? Meg, sötétben úgysem látnál semmit. És ha meglát valaki?

JANCSI Pinke bácsi takarodóra elbóbiskol a bortól. A kulcs belülrõl van az ajtóban. Mire hajnalban fölbred, megint itt vagyok. Ha meg nem látok semmit, ahogy mondod, akkor ők sem látnak meg engem.

FERKÓ Én is ki akarok kimenni holnap.

JANCSI Ha nem félsz, akkor te is kimehetsz.

FERKÓ De nappal is ki kéne járnunk... csak úgy egyenként.

JANCSI Megoldható. Pinke bácsit átcsalja valaki a másik terembe, aki ki akar menni, az kisurran, aki meg cinkosa, az visszazárja az ajtót.

FERKÓ És hogy jön vissza?

JANCSI Három bagolyhuhogás a jel. Akkor nyílik az ajtó. Pinke bácsi úgyis alszik reggelig. És nekünk hajnalban kell visszajönnünk.

FERKÓ És ha napközben megyünk ki?

JANCSI Akkor csak olyankor jöhetünk vissza, amikor az öreg már alszik.

PINKE BÁCSI (*épp felriad.*) Ágyba, galambocskáim, magyarok és törököcskék, holnap megint hangos napra ébredünk. Legalább most éjszákára abbahagyták ezek az elátkozottak a nagy pufogatást. A puskák azért csak-csak szólnak, de attól még jó lehet aludni.

Fejét az asztalra hajtja, s már hortyog is. A többiek legnagyobb meglepetésére Jancsi az ajtóhoz megy, óvatosan kikulcsolja a vén zárat, és kisurran az éjszakába. Ferkó bezár utána.

7. jelenet

A vár fokán áll Dobó és Mekksey alkapitány, mellettük örök. Nézik a távoli mozgolódást. Nem veszik észre a mögöttük settenkedő Jancsit, aki beszögellések árnyékában rejtőzik el. Tátott szájjal nézi a lenti máglyákat, a törökök sürgölődését. Azt sem veszik észre, amikor Bornemissza szótlánul mögéjük áll, és nézi a lenti nyüzsgést. Váratlanul egy hang szeli át lentről az éjszakai derengést.

KIÁLTÓ HANG Bornemissza Gergely! Te király hadnagya! Hallod-e? Jobb lesz, ha kinyitod a füled! (*A vár falon lévőék némán állnak.*) Van nálad egy török gyűrű. Holddal és gyémánt csillagokkal. Nálam van egy magyar gyerek, kis meggyszín bársonyhüvelyű karddal. Az a gyűrű az enyém. Ez a gyermek a tiéd. (*Csend.*) Ha vissza akarsz kapni a gyermekedet, jer a piaci kapuhoz! Add ide a gyűrűmet! Odaadom a gyermekedet. Felelj nekem, Bornemissza Gergely!

DOBÓ Senki ne merjen felelni!

KIÁLTÓ HANG Ha a szavamnak most nem hiszel, majd hiszel akkor holnap, ha a gyermeked fejét bedobatom az udvarotokba.

DOBÓ Bornemissza főhadnagy úrnak egy szót se erről! Se másnak. Huszonöt botütést kockáztat...

GERGELY Köszönöm, kapitány uram – de hallottam mindent.

DOBÓ Egy szavát se hidd a töröknek, Gergely!

MEKCSEY Tegnap éjjel nekem azt kiabálták be, hogy a feleségem Arszlán bég sátorában mulat, és a gyereket már a janicsárképzőben dögönyözik. Jót nevettem rajta...

Bornemissza szurkozott nyilat helyez az ija húrjára.

GERGELY Én nem nevetek, de nyugodt vagyok. A feleségem a gyermekemmel Sopronban van. Onnan ők el nem mozdulnak se télen, se nyáron.

KIÁLTÓ HANG Hallod-e, Bornemissza! Itt van a fiad velem. Jer a kapuhoz egy óra múlva, magad is megláthatod!

Gergely hozzáérinti a nyilat a tűhöz, megfeszíti a húrt, aztán kilövi a kiáltó felé.

DOBÓ (*legyint.*) Csak két kaftános török. És mindkettő felnőtt.

MEKCSEY Nincs velük gyerek.

GERGELY De az egyik szemét fehér kendő takarja... Kapitány uram is tudja, ki lehet ez a török.

DOBÓ Tudom. Kár, hogy nem magam öltem meg akkor, ott a Mecsekben, amikor a Cecey-ház ellen támadtak.

GERGELY Hát, Gábor pap miért nem ölte meg?

DOBÓ Mert a papok ritkán ölnek. És Gábor pap tudta, ha elveszi tőle az amulettét, akkor gyilkosabban bánik el vele, mintha megölné.

MEKCSEY Így kellett lennie. A törökök ritkán támadnak fel!

DOBÓ Reméljük, ez az isteni rendelkezés nem éppen most változik meg – ellenünkre.

Nevetve elvonulnak. Távolodóban Bornemissza még rendelkezik az őket követő katonáknak.

GERGELY Holnap reggel hozzatok el minden nélkülözhető tálalt az aszszonyoktól a konyhából, töltsétek meg őket vízzel, és mind mellé állítsatok egy-egy őrt. Tegyetek le dobokat a házak tövébe. Szórjatok rá babot meg borsót. Ha a víz reszketni kezd, a bab vagy a borsó mozgolódik, azonnal szóljatok Mekksey kapitányhelyettes úrnak. Mert az azt jelenti, hogy török elindult a föld alatt is a vár felé. De annak még, remélhetőleg, nincs itt az ideje...

Jancsi óvatosan előkucorog rejtkehelyéről. Leül lőrésbe, és a hideg köbhöz támasztja a fejét. Pityereg.

JANCSI (*magában.*) Szegény Bornemissza Gergely! Király szegény hadnagya. Török fogságra jutott a gyermeke. A kis meggyszín bársonyhüvelyű kardocskájával... Bárcsak megmenthetném! De hogy találnám meg a sokezer ember között? El sem jutnék a közelebe... Na, ha már kint vagyok, körül nézek. (*Feláll, de egy nyilvessző közvetlenül a feje mellett süvit el, és pattan le a köről.*) Nem talált... Milyen kár... szép halál... apám biztosan büszke lenne rám...

8. jelenet

A vár udvara. Nappal. Nagy a csönd. Most a török tábor moraja sem hallatszik. Az udvar közepén áll Dobó, előtte egy szűrös paraszt, körülöttük a vár népe, a gyerekek is. A kör közepén kis máglyarakás lobog.

DOBÓ   Hangosan válaszoljon kend, hogy mindenki jól hallja, amit mond.

SZÜRÖS PARASZT Értettem. Hajdú András vagyok.

DOBÓ   Nem a nevét kérdeztem. Hanem azt, hogy mit keres itt?

SZÜRÖS PARASZT Én, kérem, a töröknek élelmiszert szállítok...

DOBÓ   Mások is ezt teszik, tudomásom van róla. Tudomásunk van arról, hogy akiknek mi a bőrét védjük a vérünket áldozva fel, azok a törökkel üzletelnek, s rajtuk gazdagodnak meg. Ha senki nem szállítana a töröknek az egri püspöktől a király bizalmas embereiig... na, mindegy, meddig is, akkor a török már régen éhen halt volna.

SZÜRÖS PARASZT De nem halt éhen.

PETHÓ   De nem ám, az istenit a pofátoknak...

DOBÓ   Hagyd, én hadd beszéljek vele! Aztán, a várba miért jött kend? Csak nem marhát hajtott a védőknek, legyen mit enniük megszorultságukban?

SZÜRÖS PARASZT Levelet hoztam Veli bégtől.

DOBÓ   Magától Veli bégtől? Igen magas ismeretségi köre van.

SZÜRÖS PARASZT Odavonszoltak hozzá csak egyszerre...

DOBÓ   Azt tudja-e kend, hogy hogy jár az, aki levelet hoz a töröktől? Merthogy kihirdettem falakon belül és kívül.

SZÜRÖS PARASZT Tudom. Mondták, hogy hozzam... Nem tehettem mást.

DOBÓ   És a marhát is kényszerből hajtotta a török üstök mellé?

SZÜRÖS PARASZT Azokat nem. Élni kell, kapitány uram.

DOBÓ   Vasra a gazemberrel, dobjátok a többi közé!

Megragadják az embert, és elhurcolják.

DOBÓ

A török minden éjjel bekiabál valamit a várba, leginkább, hogy adjuk meg magunkat, mert tudja, hogy kicsiny a lélekszám és kicsiny a vár, azt reméli, kicsi a hitünk is, hogy megfélemlíthet bennünket, vagy az a szándéka, hogy elcsábít minket a szabad elvonulás ígéretével. Azt nem tilthatom meg nektek, hogy hallgassátok a kiabálásokat. De azt bejelentetem, hogy a töröknek nem válaszolunk, és a törökkel nem levelezünk. Ez már a negyedik levél. Ezt a levelet is bedobom most a tűzbe. *(Szétnyitja, azután olvasás nélkül a tűzbe dobja.)* Nincs kételyem abban, mit akarhat minden magyarok barátja, a jó Veli bég. Mehet mindenki a dolgára.

Ketten maradnak Gergellyel az udvar közepén. A gyerekek hallgatónak.

GERGELY

Kapitány uram, én akarva-akaratlan elolvastam egy mondatot a levélből, mielőtt a tűz elemészttette volna.

DOBÓ

Minek? Én kívülről tudom, mit írhatott benne a pogány.

GERGELY

De ez az egy mondat különös mondat volt. Meghallgatja mégis?

Dobó megvonja a vállát. Amúgy: „mondhatod is, meg ne is mondd!”-módon.

GERGELY

Hát jó, mondom. *Vágy pedig kész-e a koporsód, Dobó István?...Ez volt az a mondat.*

DOBÓ

Hogy kész van-e a koporsóm? Azt kérdezi a híres Veli bég? Hát erre az egyre kivételesen megfelelek neki.

Döngő léptekkel elsiet. Sem Bornemissza, sem a gyerekek nem merik követni. Pár percnyi dermedt csend. Azután abból az irányból, amerre Dobó eltávolodott, négy katona egy fekete koporsót hoz, melyet két végén két-két vasláncon két-két kopja tart. A koporsót kitudúzik a vár falára. Lent megdördülnek a török ágyúk.

9. jelenet

A gyerekek szobája. Pinke bácsi az asztalánál ücsörög, pityókázik, a gyerekek egymás közelében üldögélve beszélgetnek.

JANCSI

Láttátok azt a koporsót?

JANKOVICS

Láttuk, picinyem, nem volt akármilyen látvány.

FERKÓ

A török rögtön lőni kezdett, amint meglátta.

HUSZKA

Kapott választ a török, az isten fáját, csak azt nem tudom, hogy mire!

ZSENYA   Hogy valamennyi töröknek kész a koporsója.
 IZSÓ   Vagy nekünk kész a koporsónk.
 PANNA   Senkinek sincs kész a koporsója. Ez csak egy jelzés, hogy ha
                       így folytatódik, belehal az ország.
 HEGEDŰS   A török egy-kettőre lelövi azt a koporsót onnan.
 HUSZKA   Azt, azt soha, az isten fáját!
 JANKOVICS   De soha ám, picinyem!
 HEGEDŰS   Miért, miből van?
 IZSÓ   Naná, hogy acélból kívül is, belül is...
 FEGYA   Még a kopják is acélból készültek hozzá...
 FERKÓ   Nincs abban a koporsóban semmi különös. Egyszerű koporsó
                       az, olyan, amilyenben el szokták temetni az embereket.
 GÁSPÁR   Akkor hogyan nem találják el?
 JANCSI   Mert teli van lélekkel. A mi lelkünk van abba belezárva.
 PANNA   Brrr... Az én lelkem egy koporsóba zárva... Én ezt nem tudom
                       másként fölfogni, csak úgy, hogy már meghaltam.
 JANCSI   Nagyon is élsz. A haza lelke van benne.
 BEKIABÁLÁS LENTRŐL   Adjátok meg magatokat, különben minden várbélit
                       lemészárolunk.
 ZSENYA   Milyen a haza lelke?
 IZSÓ   Dehogyan a haza lelke van benne... Naná, hogy nincs abban
                       semmi.
 HUSZKA   És akkor mi van, ha a koporsót nem is tudják eltalálni, az isten
                       fáját, de a kopjakat kilövik alóla?
 FERKÓ   Akkor lebegni fog, mint Mohamed koporsója.
 PINKE BÁCSI *(nevetve.)* No, ha így lesz, akkor Isztambulig meg sem áll a török.

Ferkó odabajol Jancsihoz.

FERKÓ   Ma éjszaka majd én megyek ki.
 JANCSI   Csak menj... és vigyázz!

10. jelenet

Éjszakai derengés. Az Ó-kapu fölött a munkások épp egy romlást javítanak. Dobó tűnik föl fölöttük. Vesszőkassokkal védekeznek a lenti török puskatúz elöl.

DOBÓ   Ki a parancsnokol benneteket?
 KATONA   Bolyky Tamás.
 DOBÓ   Csak vigyázzatok, az tüfencsik mély árokból tüzelnek min-
                       denkire, aki a lőrésekben mutatkozik.
 BOLYKY   Vigyázzunk, kapitány, védjük magunkat, ahogy tudjuk.

DOBÓ Jól van, Bolyky hadnagy, siessetek a munkával, mindjárt hajnalodik.

Tovább megy, halljuk, ahogy osztogatja mindenfelé a parancsokat.

BOLYKY Fel a gerendákkal! Na, fel a gerendákkal! Ide fel, gyorsan! (*A parasztok habozva állnak.*) A szentségit, ne féljetek már, kapjátok el a gerendát, és hozzátok fel ide!

BEKIABÁLÁSOK LENTRŐL Egyenként lövünk ki benneteket, amíg akár egy kutya is mozog a várban.

PARASZTOK Ma hármat lőttek ki eddig közülünk a tüfencsik! Erős ösztűz alatt vagyunk... abba kéne hagynunk, hadnagy úr!

BOLYKY Ha százat lőttek ki már, akkor is ide mind, be kell tömni a rést! Ne merjen senki se félni! Megyek, segíték. (*Golyó csattan a sisakján.*)

MEKCSEY (*fentről.*) Tamás, gyere onnan! Túl nagy céltábla vagytok a töröknek!

BOLYKY (*két szálfát egymásnak láncol.*) Ide-ide! Még ezt az egyet! Már csak ezt az egyet... Ne merjen senki félni! Gyáva népség, hát senki sem segít?

A valahonnan sisakot szerzett Ferkó a segítségére siet. Bolyky lehajol a gerendáért, de fel már nem egyenesedik. Ferkó föléje hajol, de ő sem egyenesedik fel, Bolyky mellé hanyatlik. Mekcsey ordít fentről, érkezik Dobó is, behúzzák a testet egy védett köemelő mögé. Mekcsey leveszi Bolyky sisakját.

MEKCSEY Tamás! Tudsz-e szólni?

BOLYKY Tudok. Küzdjete... a hazáért...!

DOBÓ Meghalt? (*Mecsey szomorúan bólint.*) Dolgozzatok tovább! (*Letérdel a halotthoz.*) Isten veled, Bolyky Tamás. Állj meg az Isten előtt: mutass rá vérző sebedre, és mutass le erre a várra is! (*Abog feláll, észreveszi a másik holttestet, a Ferkóét.*) Milyen vézna kis ember... Akár egy gyermek... Isten veled, fiam! Hősként haltál meg te is... s lám, az ostrom még el sem kezdődött... Takarjátok le, s vigyétek őt is. Mondjátok lent a kriptában, hogy mindkét ember a *Bolyky bástyánál* áldozta fel az életét... Bánjanak velük megkülönböztetett tisztelettel...!

11. jelenet

A fiatalok szállása. Békésen alszanak, Pinke bácsi az asztalnál, Gáspár Pannához bújva, a legkisebbek is egymásba kapaszkodnak. Jancsi félálomban kuporog a matracán, várja Ferkót, aki nem akar megérkezni. Valami morajlás hallatszik lentről, majd a morajlás egyre jobban fölerősödik. A gyerekek sorra felébrednek, és értetlenül figyelnek. Pinke bácsi is fölriad, akaratlanul, halkan mormogja magyarul, amit a törökök lent ordítanak.

PINKE BÁCSI   Imádkoznak. Most már ti is hallhatjátok, milyen az az imádom... Csak mondják, mondják a magukét...

ZSENYA   Mit mondanak, Pinke bácsi?

PANNA   Mondja hangosan, ha érti, Pinke bácsi!

PINKE BÁCSI   Én mondhatom... vagy megértitek, vagy nem... ezek így imádkoznak... Allah... prófétánk, Mohamed... bátorítsd meg a szívünket... Terjeszd ki győzhetetlen karjaidat... Változtasd ebekké a hitetlen eszteleneket, hogy egymást mardossák halálra... Küldj forgószelet földjükre, hogy szemük elteljen porral, s földhöz veressenek... Törd össze lábuknak csontját, hogy előttünk meg ne állhassanak... Szégyenítsd meg őket, dicsőséges prófétánk, hogy fölöttük tündökölhessünk, és a te országod örökké virágozzon!

IZSÓ   Naná, hogy értettük! Nem vagyunk mi hülyék, Pinke bácsi!

Lent megszűnik a zsolozsmázás, egyszerre megzendül a föld és az ég.

TÖRÖKÖK   *Bismillah!*

GÁSPÁR   Mit jelent ez, Pinke bácsi?

PINKE BÁCSI   Azt, hogy megindult az első igazi nagy ostrom!

A gyerekek, mintegy vezényszóra megrohanják az ajtót, feltépi az ajtót, és kirohannak a harcolók közé. Pinke bácsi ugrabugnál utánuk, azután föladja. Leül a szobában egyedül vele maradt Zsenya mellé. Kint a többiek hamar fölatalálják magukat. A nagyobbak a földön szétszórt fegyverek közül ragadnak egyet-egyed, kényszerre nem vállalkoznak, de a létráról felfelé kapaszkodó törökök oda-odavágnak, szűrnak. A kisebbek Bornemissza tüzes lapdait hajigálják a falról lefelé. Panna az asszonyok közé áll segíteni. A vár falai megrendülnek, töltések szerteszakadnak az odarobbanó temérdek ágyúgolyótól. A bástyák sövényére záporoként hull a nyíl és a puskagolyó. A levegő puskaporbűdőséggel telik meg. Az eget-földet reszkető dörgésbe a dobok, kürtök, trombiták lármája, százezernyi török Allah-üvöltése vegyül. Ostromlétrák erdeje száll a megrombolt falak és bástyák felé, s a létrák mögül a nyilak zápora suhog magas ívekben a falakra. Fölről is lezúdul a felelet. A lefelé irányzott ágyúk lángot, vasat, ólmot és üvegcserepet okádnak oda, ahol a legsűrűbben sokadzik a török. Százak bo-

ruľnak vérbe, s ingadoznak, d lnek. De százak tolongnak ugyanabban a percben az elesettek fölé.

- TÖRÖKÖK *Allahuakb r! La il haill Allah! Ja kerim! Ja rahim! Ja fettah!*
MAGYAROK Falra! Falra!
(Mondatok a csatajelenethez:)
GERGELY Kapj tok fel a létrát!
TÖRÖK Allahuakb r! Ja kerim! Ja fettah!
KATONA Jaj, isten, a karom, a lábam!
MEKCSEY Ford ts tok meg őket l tr st l, és tartsátok őket, amíg le nem potyognak!
TÖRÖK Adjátok meg a várat!
ZOLTAY Adjuk  m a kurva anyádat! Csak a fejire, fi k!
TÖRÖK Allahuakb r! Ja kerim! Ja rahim!
MEKCSEY Tiszteltetem a pr f t dat!
KATONA Hárman jönnek r m, segítse már valaki, a szentségit!
BORNEMISSZA  sd, fiam,  sd, mintha tüzes mennykő volnál! Adj l neki!
Ebből se legyen egri basa... Mit vársz! Talán azt várod, hogy megcsókoljon? Baszom a kurva anyját...! Hulljon a pokol fenekéig a pogány!
DOBÓ Sz z embert a palot khoz!  tvenet a Bolyky-bástyára!  tvenet az  kapuhoz! Ne feledjétek, a haza sorsa van a fegyveretenek...! Jöjjön már az az ötven!
KATONA A tompa végével  sd, attól gyorsabban lesz d l...
PETŐ Utánam, fi k! Ne h tr ljj tok! K t kézzel, a teremtésit neki!
MAGYAR Jézus, segíts!
TÖRÖK Allah! Allah!
BALÁZS APRÓD A palotánál kiszakadt a t m s!
DOBÓ Sz z embert vigyen oda Mekcsey.
BALÁZS Az  kapu tornyát elfoglalták a törökök, tűzik ki a z szlaiakat!
TÖRÖK Allah! Ja kerim!
DOBÓ Három  gy t a torony derekának irányozni. T z!... K r érte, szép torony volt.
KATONA Istenem, Istenem, a f l szemem kilőtték.
PETH  Ne  b gass, Miska! Inkább f l szemmel  lj az egri várban, mintsem hogy két szemmel akasszon fel a török!
DOBÓ Elesett az egri bíró... A v r lobogójával takarj tok le!
KATONA Jelentem, kapitány uram, győztünk!
DOBÓ B r  gy lenne, édes fiam. Győzni akkor fogunk, ha a török elvonul Eger alól. Ma visszavert k az első ostromot. Elpatkolt néhány ezer török. P r szalmaszál ez még csak a bogly b l. A java ezután jön... Emberek! Aki a bort szereti, igy k egy kup val. Akinek még nyitva a sebe, az igyekezz k a borb lyokhoz.

A borbélyok is igyekezzenek, toldozni, foldozni a sebeket. Nem adok senkinek pihenőt. A halottakat el kell szállítani, azonnal hozzá kell fogni a romlások kijavításához. Most minden kézre szükség van. Elmúlt dél. És ki tudja, már holnap hajnalban támadnak-e újra a törökök?

12. jelenet

Éva és Miklós deák a török tábor peremén. Üldögelnek, hideg csirkehúst falatoznak; látszólagos idill. Miklós a térképet böngészi. Egy részegnek tetsző török alszik a közepükben.

ÉVA Ez az a kő. Egészen biztos, nyolcszög alakú. Ez nem lehet véletlen.. Már itt a sötét... Gyűjtják a tüzeket a törökök... Ideje leereszkednünk. De mit gondol mégis, nem lenne jobb itt, fenn megkeresnem a fiamat, a törökök között?

MIKLÓS Megint ezen töpreng a tekintetes asszony.

ÉVA Eddig sem tartóztattak fel ebben a ruhában. Ha eljutottam eddig, eljuthatok tovább is.

MIKLÓS És mit tenne, ha beljebb jutna a török táborba?

ÉVA Eléje állok annak a Jumurdsáknak, és azt mondom neki: itt a gyűrű, nesze, fogd, add vissza a fiamat!

MIKLÓS Erre ő elveszi a gyűrűt, és nem adja ki a fiút. Sőt, magát is a rabnőjévé teszi.

ÉVA Ó, nem lehet ennyire istentelen vadállat!

MIKLÓS Pedig ennyire az. Álljon félre, Éva asszony, megpróbálom elmozdítani a követ. Nézze, egy csapóajtó. Ez az alagút ajtaja. Úgy kell elrendeznünk, hogy amikor lemegyünk, a követ vissza tudjam húzni a helyére. Menjen előre, és készítse elő a gyerityákat!

Éva leereszkedik az alagútba. Miklós követi őt, majd nagy erőfeszítések árán a malomkövet visszahúzza a helyére. A részegnek tetsző török felpattan, és elrohan a sátrak irányába.

13. jelenet

Gergely és Hegedűs a fal pótlását ellenőrzi. Meg-megállnak, elsősorban Hegedűs beszél.

HEGEDŰS Te tudós ember vagy, Gergely. Én negyven törököt vertem le az eddigi ostromok során, evvel az egy kezemmel. Hát nem mondhatod azt, hogy nincs bennem bátorság. *(Leül egy köre.)*

Mégis sokszor eltűnődöm, hogy az ember csak ember, akár le van borotválva a feje, akár nincs. És hát mink tulajdonképpen gyilkolunk.

GERGELY
HEGEDŰS

És azok is ölnek minket.

Persze hogy ölnek. Mink itt vagyunk ezen a földön, az bizonyos, de hogyha fejünket veszi a török, nem bizonyos, hogy élünk-e tovább.

GERGELY

Csak a közepes elme ragaszkodik az élethez. A gyöngé elméjű ember azért bátor, mert nem érti a halált. Az erős elméjű ember meg azért bátor, mert érti.

HEGEDŰS
GERGELY

A halált?

Minél lelkebb az ember, annál kisebb érték neki a test. A hősök, a világtörténelem nagy hősei mind lelki emberek voltak. Mind egy szálig. No de most már menjünk tovább.

HEGEDŰS

Jó, jó, a papoktól sokszor hallok ilyenféle beszédet. De ennek a földi életnek, földi testnek bizonyára van értéke, s nem arra való, hogy egy gyöttment pogánynak legyen kit levágnia.

GERGELY

Bolondokat beszélsz, jó Hegedüs hadnagy.

Dobó közeledik Mekcseyvel. Távolabb ólálkodik Sárközi, a cigány. Hegedüs, amint meglátja Dobót, azonnal eléje lép.

HEGEDŰS
DOBÓ
HEGEDŰS
DOBÓ

Uram, jelentenivalóm van.

Sürgös?

Nem éppen.

Tarts velem! Mondd el a kapuig!

Faképnél hagyják Bornemisszát, akihez odasomfordál Sárközi.

DOBÓ

Halljam hát, mi az a fontos, amit mondani akarsz, Hegedüs hadnagy!

HEGEDŰS

Sajnos, vannak öreg katonák köztünk, akik ismerik az izét... az ostrompénzt. Tegnap egész nap azt várták, hogy megkapják, mint máskor, máshol szokás volt. Este már duzzogtak. Gondoltam: tovább mérgesedik a baj, ha leszidom őket. Hát engedtem, hogy beszéljenek. Arra kértek: mondjam meg a kapitány úrnak, hogy mi a kívánságuk.

DOBÓ

Hát, először is, nem lett volna szabad elfelejtened, hadnagy úr, hogy a várban semmiféle settegésnek-sugdolódnak helye nincsen. Másodszor, ami az ostrompénzt illeti, aki nem a házáért harcol itten, hanem az ostrompénzért, hát csak jelentkezék: megkapja.

Sarkon fordul, és otthagyja a megdöbbsent Hegedűst, aki megsemmisülten elmegy a másik irányba. Ekkor élénkül meg Sárközi. Gergely mögé oson.

SÁRKÖZI Pst! Pst, Gergely hadnagy úr!
GERGELY No, mit akarsz ilyen nagyon sisterege?
SÁRKÖZI Csak azt, hogy kutya van a kertben, nagyságos Gergely uram!
GERGELY Na, aztán meg miféle kutyát lestél meg a kertben, te Sárközi?
SÁRKÖZI Az este az Ókapunál egy kassai katonának a sisakja álladóját
reparáltam. Hegedüs hadnagy úr arról beszélt, hogy mikor
ostrom van, duplán járna a fizetség. A katonák morognak
Dobó nagyságos úrra. Azt mondják, hogy a terek minden jót
ígér, szabad elvonulást, még tán marhákkal is megtoldja a hálá-
ját, a kapitány úrtól meg semmit se kapnak. Válastani kell a
kettő között. Sóval, a vár meg a terek között.
GERGELY S előtted beszéltek így?
SÁRKÖZI Elöttem nem... konkrétan. Inkább csak a saját katonái előtt.
Én meg nem mondtam volna ezt el így... De ha már félni
kell, jobban félek a terektől, mint a kassai hadnagy úrtól.
GERGELY Jössz velem, mindent elmondunk Mekksey alkapitány úrnak.
SÁRKÖZI Menek, menek, hogyne mennék, Mekksey kapitány urat ki-
mondottan kedvelem. Elmondok én neki mindent, tövirül-
hegyire...

14. jelenet

A gyerekek szállása. Hervadt a hangulat. Pinke bácsi borozgat az asztalnál, a többiek meg néznek maguk elé.

PINKE BÁCSI Ejnye, kis pulyáim, hát mi bajotok van! Majd előkerül. Bizto-
san elcsavargott.
JANKOVICS Maga már csak tudja! Ki se dugta az orrát egész ostrom alatt.
PINKE BÁCSI Te bezzeg harcoltál, mi?
HUSZKA Bizony, hogy harcolt, az isten fáját, nem győzte lelökni a létrá-
kat a falról.
PINKE BÁCSI Hát te mit csináltál, jómadár?
JANKOVICS Ott volt végig mellettem. Egyszer egy török feléje vágott a
görbe kardjával, de én felfogtam az ütést.
PINKE BÁCSI Aztán mivel?
JANKOVICS Mivel különben kettévágta volna ezt a gizard a nagy
kardjával.
IZSÓ Én laptákat dobáltam, amelyeket Bornemissza főhadnagy úr
készítettett. Ledobtunk egy lapdát, volt rögtön nemulass!

Szállt abból a szikra és a vastörmelék mindenfelé, akit az elkapott, nem kíváncszott már fölfelé a falra.

GÁSPÁR Én is lapdákat dobáltam. Aztán egy török feljutott valahogy, ott állt előttem, már levágott volna, amikor Bornemissza főhadnagy úr úgy vágta fejbe a kardjával, hogy a penge meg sem állt a nyakáig. Szerencsére...

PANNA Pfuj, még el is meséled...

GÁSPÁR Persze, könnyű a konyhás lányoknak.

IMRE És te mit csináltál, Jancsi, nagyon hallgatsz?

JANCSI Én... én... ölttem. Megöltem két embert... Két törököt... Karddal...

IMRE Én is öltem... egyet... hátulról... mert le akart szúrni egy asszonyt a konyhánál, aki megbotlott és elesett, amikor futott előle... tövig szúrtam a kardomat a hátába...

PINKE BÁCSI Nem öltetek ti, pulyáim! A háborúban nincs ölés, legyőzés van – vagy valami olyasmi. A háborúnak más törvényei vannak... Ha nem te ölsz, te halsz meg... vagy az az asszony, aki megbotlott menekülés közben... Büszke vagyok rátok, fiaim!

PIROSKA Engem nem kérdezett senki... de Pannával segítettem az asszonyoknak a konyhán... Pinke bácsi... lenne egy kérdésem... a Ferkó... hogy a Ferkó... hogy a Ferkó, az hazajön-e még valamikor?

PINKE BÁCSI Haza hát, kislányom, hát hogyan jönne haza. Csak elcsavargott egy kicsit a várban.

HUSZKA Hát az már aligha. Láttam, ahogy öntik leöntik mésszel a hulláját az altemplomban.

JANKOVICS Most aztán kussoljál, picinyem, mert úgy jársz, ahogy az Imre törökje... csak nem hiszitek el, hogy ezt a gilisztát beengedik a hullakamrába?

ZSENYA Én nem hiszem el. Ferkó vissza fog jönni.

JANCSI Visszajön, és kész. Ne beszéljünk erről többet!

PINKE BÁCSI Aki elmegy, az előbb-utóbb visszatér... éltesen ez, benneteket, kis pulyáim...

15. jelenet

Mekcsey őrzőjében. A katonák álmosan tisztelegnek neki. Váratlanul mögéje kerül Sárközi.

SÁRKÖZI Pst... Pst!... Mekcsey alkapitány úr! Megálljon csak egy pillanatra!

MEKCSEY *(meglepetten fordul hátra.)* Mi kell?

SÁRKÖZI Markomba érzsem már a jó ló kantársárát, amit a kapitányhelyettes úrnak ígérni tetsett.

MEKCSEY Tudsz valamit?

SÁRKÖZI Haj-haj! De még mennyi mindent! Még többet is.

MEKCSEY Van bizonyítékod is?

SÁRKÖZI Van, csak meg kell fagni.

MEKCSEY Hát fogd meg magad, ebadta!

SÁRKÖZI Én fajgam meg? Tessék velem gyönni, ost megvan. De tistéd-tistént!

MEKCSEY Én fogjam meg? Hova viszel?

SÁRKÖZI A vízstartóho. Oda ereskedett le Hegedüs. Hajhaj!

MEKCSEY Egyedül?

SÁRKÖZI Három katonája strázsál a vízstartó ajtajában.

Mekcsey magához inti a közelben álló katonákat. Közéjük keveredett Jancsi is.

MEKCSEY Fegyvertelenül velem jöttök! A csizmátok vessétek le. Szíjait vagy kötelet hozzatok! (*Útközben magyaráz nekik.*) A vízstartóhoz megyünk. Három katona ül ottan, vagy hogy áll, vagy hogy fekszik. Hátulról megrohanjátok őket, és megkötöztitek. Elvezetitek a tömlőcbe, és beadjátok a tömlőctartónak, hogy zárja be őket. De semmi kiáltás! De semmi hang! (*A cigányhoz fordul.*) Fuss, kerítsd elő a kapitány urat, a föld alól is! Siess ide vele!

16. jelenet

Éva és Miklós deák gyertyavilágnál fáradtan imbolyog az alagútba. Egy terembe jutnak, amelynek két sarkán két omladék van, jelezve, hogy arrafelé vezethetnek további utak. Éva leroskad egy kőre.

MIKLÓS A vár árka alatt kell lennünk. A terem két sarkán az a két omladék két járatot jelenthet, kegyelmes asszonyom. Melyik a mi utunk a kettő közül? Most az a kérdés, melyiket bontsam.

ÉVA Kicsit megpihenünk... csak pihenünk, nem alszunk el, deák.

Még hátra se dőlnek, Miklós máris elalszik. Dübörgés hallatszik az alagút vége felől, majd fáklyák fénye közeledik.

ÉVA Miklós! (*A fiút rázza.*) Jönnek! (*Mert nem ébred fel, tovább rázza.*) Miklós! Jönnek!

MIKLÓS (*fölbriad, a kardjához kapna, de nincs a hüvelyében semmi.*) Kegyelmes asszony, nem tudom megvédelmezni, az összes kardom, jata-
gánom eltört az ásásban. Próbáljuk meg ezt a követ eltolni
innen... jöjjön, segítsen, kérem...

*Nekifeszülnek, de a kő nem mozdul. Eldől, kialszik a gyertyájuk. A sötétségből kiválik
egy lógó bajuszú, természetes aga, akinek övében handzsárok csillognak, nyomában törö-
kők sokasága. Az aga egy pillantást vet a két emberre, azután a földhányásokat nézi.*

AGA (*Miklóshoz.*) Fogd a fáklyát, kölyök! (*A delikhez.*) Hányjátok félre ezt a va-
kondtúrát. (*A delik dolgozni kezdenek, pillanatok alatt sza-
baddá teszik a járatot. Az aga Miklós kezébe nyomja a fáklyát.*)
Te fogsz vezetni. Úgy látom, te már ismered itt az utat. Az a
másik egyelőre itt marad. Ha rosszul vezetsz bennünket, a nőt
a közlegények közé vetem. Egy deli vigyázzon a nőre. Ki akar
vigyázni a nőre?

*Egy szőrös süvegű kis aszab jelentkezik. Hogy szavait nyomatékosítsa, kivonja a han-
dzsárját.*

ASZAB   Majd én megőrzöm itt, csak menjete!
MIKLÓS   Elbúcsúzhatom az asszonyomtól?
AGA   Csak gyorsan, nincs időnk az ilyesmire.

*Éva holtra váltan támaszkodott a falhoz. Amikor Miklós odamegy hozzá, hogy meg-
ölelje, az aszab halkán mond neki valamit. Miklós bólint, megöleli Évát, és kezében a
fáklyával elindul az alagút belseje felé. Ketten maradnak.*

ASZAB   Ne féljen tőlem, magyar vagyok. Varsányi Imre a nevem,
Dobó István embere. Híreket hozok neki a török táborból. A
javát akarom. Amikor láttam, hogy maguk után lódulnak a
törökök, gondoltam, hátha hasznomat vehetik ideleln. Maga
a királytól jön?

ÉVA (*szinte félájultan.*) Attól.

VARSÁNYI   Csak annyit áruljon el, kapunk segítséget?

ÉVA   Nem tudom... Nem árulhatom el...

VARSÁNYI   Nekünk a másik úton kell mennünk. Akkor a halottak ter-
mébe jutunk. Remélem, nem fél a halottaktól?

ÉVA   Én csak az élőkötől félek. És a másik út hova vezet?

VARSÁNYI   Megmondtam a deáknak.

ÉVA   Mit mondott meg a deáknak?

VARSÁNYI   Azt, hogy az alagútnak az az ága a puszkaporos kamrába vezet.

ÉVA Szent ég... Remélem, nem csinál semmi ostobaságot az a fiú.
VARSÁNYI Csak azt fogja tenni, amit a becsülete és vár megmentése megkövetel.
ÉVA Azt akarja mondani...
VARSÁNYI Én nem akarok semmit sem mondani... most érhetnek oda...

Tompa, mély dörgés hallatszik, mintha a föld belsejében dörögne az ég. A terem bejáratától visszafelé az alagút hosszan beomlik. A dübörgés percekig tart. Kövek omlanak s tompán zuhannak alá. Az omlás irányából tompa jaj és hörgés.

ÉVA Miklós...! Szegény Miklós! Miklós... Szegény Miklós...
VARSÁNYI (*Gyöngéden megfogja a sokkot kapott Éva kezét.*) Jöjjön, sietnünk kell!
Ha ki tudom bontani a másik nyílást, megszabadultunk. De ha itt is beomlik, akkor nekünk is végünk.

17. jelenet

A víztartó előtt. A három katona összekötözve, bekötött szájjal fekszik a nyitott ajtó előtt. Dobó, Mekksey és a katonák, közöttük Jancsival, feszülten várakoznak.

MEKCSEY (*suttogva.*) Biztosan itt van, cigány?
SÁRKÖZI A saját két szemmel láttam, amikor lement.
DOBÓ Hegedűs hadnagy volt? Nem tévedtél?
SÁRKÖZI Az, az! Hát csak megösmérem arról a karvaly orráról.

Lentről hangok hallatszanak, de nem lehet kivenni, mit beszélnek.

DOBÓ Egy hangot se, amíg jelt nem adok.

Lentről: Erre, erre...

DOBÓ Puskákat előkészíteni!

A mélységben fegyvercsörgés, léptek ropogása: erre, erre! Egy nagy csobbanás... Nyomban egy másik csobbanás...Ej vá! Meded! Kiáltások... Újabb csobbanások... A lépcsőtakaró ajtó meggokpan. Valakinek a feje felbukkan. Dobó felkapja a lámpást. Bevilágít az arcába.

DOBÓ Hegedűs hadnagy! Fogjátok le!

Mekksey megragadja, és a gallérjánál fogva kivonszolja a mélységből.

DOBÓ   Vegyétek el tőle a fegyvert! Kötözzétek meg!

Lent még egyre hangzik a csobogás, a zűrzavaros kiáltozás: Jetisin! Jetisin!

DOBÓ   Tűz! Addig tüzeljétek, míg mozgást vagy hangot észleltek odalent.

A puskások a lyukba tüzelnek, lent ordítás, jajgatás, csobogás. Aztán elcsöndesül minden.

DOBÓ (*Mekcseyhez.*) István, maradj itt reggelig! Ha lesz még mozgás lent, lőjétek bátran. Reggel a lyukakat be kell járni. El kell menni addig, ameddig lehet. Ha túlterjed a váron, beomlasztjuk, be is falazzuk. Egy ór mindig ott álljon a fal mellett.

MEKCSEY   Így lesz, kapitány. Velük mi lesz?

DOBÓ   Hegedűst külön zárjátok el, dupla őrség vigyázza! Holnap törvényt ülünk az áruló fölött. Vasat rá! A másik hármat a tárgyalásig zárjátok a levelet hozó parasztok mellé!

Dobó döngő, nehéz léptekkel elmegy.

SÁRKÖZI   Látod, bibas, forgandó a serencse. Holnap jó kis kötelet kaps, én meg egy jó lovat. Kellett neked terekkel kokettálnod, hadnagy létedre!

18. jelenet

Lázadás a gyerekek szállásán. Morgolódnak, Pinke bácsit szorongatják. Mérgükben bele-beleisznak a borába.

HUSZKA   Aztán, ma miért nem mehetünk ki, az isten fáját?

PINKE BÁCSI   Mert a kapitány így rendelkezett.

JANKOVICS   Mára nincs is ostrom.

PINKE BÁCSI   Arról én nem tehetek. Akkor sem mehettek ki.

PANNA   Történt valami, hogy megint bezártak bennünket ebbe a hodályba?

IZSÓ   Hodály? Otthon a putritok talán palota volt ehhez képest?

GÁSPÁR   Váglak pofán, Izsó, csak még egy mondat...

ZSENYA   Mégis, hadd tudjunk már valamit arról, Pinke bácsi, hogy mi történik odakint!

PINKE BÁCSI   Esemény van.

JANKOVICS   Hallod, esemény van, picinyem, ami nyilván még az ostromnál is fontosabb, mert ostromkor már kimehetünk innen.

JANCSI Ma felakasztanak egy embert.
 PINKE BÁCSI Te ezt honnan tudod?
 JANCSI Éjjel kint voltam. Magam is részt vettem az elfogásában.
 PIROSKA Te is, Jancsi? Én nagyon büszke vagyok rád.
 ZSENYA Miért akasztják fel azt az embert?
 JANCSI Mert áruló volt.
 IZSÓ Csak tán nem boltos?
 JANKOVICS Hülye.
 HUSZKA Nem hiszem el, az isten fáját.
 PINKE BÁCSI Jancsi igazat mond. Egy hadnagyot ítélt halálra a vár törvénytörése miatt.
 IMRE Egy hadnagyot?
 JANCSI Éppen Hegedűsnek hívták őt is. Mint téged. Nem rokonod véletlenül?
 IMRE Nem gondolnám. Az én apám nem áruló.
 JANKOVICS Senki sem gondolná az apjáról, hogy áruló, picinyem.

Imre már ugrana, hogy üssön, de Pinke bácsi közéjük áll, szétszedi őket

PINKE BÁCSI Jancsi fiam, nem szeretem, hogy éjjel kint kószálsz a várban.
 JANCSI Dobó kapitány az első ostrom óta megengedte, hogy kint legyünk. És azóta volt már néhány. És lám, még mindig itt vagyunk.
 PINKE BÁCSI De éjjel...
 JANCSI Éjjel veszélytelenebb, akkor el van foglalva magával a török. Csak akkor lő, ha fáklyalángot lát a falon.
 HUSZKA Én szeretném megnézni azt az akasztott embert, az isten fáját, még soha nem láttam akasztott embert.
 JANKOVICS Én sem, picinyem, de én nem is akarok látni.
 PINKE BÁCSI Holnap hajnalban leszedik, és a meszesgödörbe dobják. Akkor majd kimehettek.
 HEGEDŰS Mégis, hogy nézett ki az az ember?
 JANCSI Olyan, hadnagy formája volt.

Mind nevetnek, Hegedűsön kívül.

JANCSI Panka és Gáspár. Jó hírem van számotokra. Az árulót a ti apátok leplezte le. Kapott is a hősiességéért egy lovat jutalom gyanánt.
 HUSZKA Remélem, nem vak lovat, az isten fáját!
 JANKOVICS Biztosan nem, picinyem. Majd csak később fog az éhségtől megvakulni...

Mindenki boldog, hurrázik, ölelgetik a két testvért.

ZSENYA   Egyszer én is kimegyek. Hátha én is a hősök között leszek, akik elfogják az árulókat! Lehet, hogy még ma éjszaka kiszököm...

19. jelenet

Sötét várudvar, középen az akasztott emberrel. Egy vezna, fáklyás alak közeledik lassan hozzá. Távolabbról egy kisebb, csuklyás alak árnyékként követi. Megáll előtte, nézi, aztán megsókolja a csizmáját. Megfordul, a fáklya fénye megvilágítja az arcát. Hegedűs Imre az.

IMRE   Isten velünk, apám!

A mellvédhez közeledik, feláll egy körre, és magasra tartja a fáklyáját. Lentről lövések dördülnek. Imre alázatosan a mélybe. Az árnyék a mellvédhez fut, összegörnyed, nyüszít.

20. jelenet

Dobó szobája. Az ágyon Éva fekszik, alszik, vagy talán ájult. Mellette ül Varsányi. Dobó lép be, nyomában Kristóf, az apródja. Varsányi föláll, tiszteleg.

DOBÓ   Hívtattad a kapitányodat, Varsányi!
VARSÁNYI   Hova gondol! Én csak üzentem, hogy itt vagyok.
DOBÓ   Mi hírt hoztál?
VARSÁNYI   Királyi követet hoztam föl az alagútból, uram, a várba. Üldöztek, elfogták, de sikerült kimentenem az aszabok közül. Aszszonyféle. Nincs magánál.
DOBÓ   Tudsz a robbantásról?
VARSÁNYI   Ketten voltak. A nő meg egy deákforma ember. Azt elkapták, egy agával és sok aszabbal a lőporos kamra felé elmentek. Engem ott hagytak a nővel, ahol az alagút kettévált. Valószínűleg a deák áldozta fel magát, fáklya volt nála, azt vághatta bele a puskaporos kádba.
DOBÓ   Szegény ember! Hány ilyen névtelen ember vérére és életére épül a megmaradottak dicsősége... Szóval, ez lenne a követ?
VARSÁNYI   Azt mondta...
DOBÓ   Valamit levelet nem hozott?
VARSÁNYI   Nem mondta.
DOBÓ   A ruháit átkutatattátok?

VARSÁNYI Baloghnével igen. Nem találtunk semmit.
DOBÓ *(kiszól az ajtó előtt hallgatózó asszonynak.)* Baloghné, hozza be a nő összes ruháját!

Baloghné egy sáros, meszes, török katonai ruhát hoz be a folyosóról. A kis szattyáncsizmák kénszínsárgák, rajtuk sarkantyú. Az övben két maréknyi magyar arany, egy kardnak a hüvelye és két törött jataján.

DOBÓ Tapogassa át az összes zsebét!

Az egyik zsebben papiros zörren.

DOBÓ *(Elveszi a papírt.)* Ez lesz az. *(Széthajtogatja.)* Mégsem. Érdekes! Ez a vár alaprajza. Tapogasson tovább! A ruha varratait fejtse föl! A csizmáját is bontsa szét!

BALOGHNÉ Semmi.

DOBÓ Nincs-e nála az ágyban?

BALOGHNÉ Nála nem lehet. Én adtam szegénykének inget is. Nagyon össze volt törve... Régen nem alhatott már. A föld alatt jött be, a Halottak útján át.

DOBÓ *(Varsányihoz.)* Azt mondtad, hogy királyi követ.

VARSÁNYI Úgy értettem, hogy azt mondta.

DOBÓ Hát nem mondta tisztán?

VARSÁNYI Nem beszéltünk mink sokat, uram. Az alagúton jöttünk be, csaknem futvást.

DOBÓ Micsoda alagúton?

VARSÁNYI A temetőn át.

DOBÓ Hát ott is van alagút?

VARSÁNYI Már nincs, uram. Beomlott.

DOBÓ A töröknek van-e élelme?

VARSÁNYI Jön néha tíz-húsz szekér liszt, meg egy-egy nyáj birka. Isten tudja, hol szerzik! A rizsük régen elfogyott.

DOBÓ Eszerint nem éheznek még?

VARSÁNYI Eddig nemigen.

DOBÓ Mit tudsz még a táborról?

VARSÁNYI Csak azt, hogy Királyszéke felől árkot ásnak.

DOBÓ A várba?

VARSÁNYI Bizonyosan, mert a lagundzsik dolgoznak.

DOBÓ Mért nem jöttél előbb? A rözsehordásról és a földhányásról is hírt kellett volna hoznod.

VARSÁNYI Nem lehetett. A kapuk elé a legerősebb janicsárokat tették, s nem volt janicsárruhám. Gyanút keltett volna, ha át akarok rajtuk jönni.

DOBÓ Menj, jelentkezzél Bornemissza Gergely úrnál, és jelentsd meg neki, hogy az alagutat merről ássák. Azután visszatérsz, és a palota körül fogsz tartózkodni. (*A tervrajzot odanyújtja Varsá-nyinak.*) Ezt meg add oda Mekcsey alkapitány úrnak! A föld alatti utak vannak rajta. Rakassa be mindet, amelyik még be-falazatlan.

Éva ébredszik.

DOBÓ Most mindenki menjen ki! Kristóf, te is! (*Éva nehézkésen felül az ágyban.*) Kicsoda kegyed?

ÉVA (*erőtlen hangon.*) Négyszemközött vagyunk? (*Dobó bólintására folytatja.*) Bornemissza Gergelynek a felesége vagyok. (*Dobó elkomo-rodva hajtja le a fejét, nagyot sóhajt.*) Tudom, hogy az ilyen he-lyen, az ilyen harci munkában nem jó, ha asszony van jelen. De higgye meg kegyelmed, én az uramat a harctól eljajgatni nem fogom!

DOBÓ Gergely tudja, hogy itt van?

ÉVA Nem. S bizonyára jó is, hogy nem tudja.

DOBÓ Hát, hűgomasszony, jól tette kegyelmed, hogy elhallgatta a nevét. Gergelynek nem szabad megtudnia, hogy kegyelmed itt van. Ebben kérlelhetetlen vagyok. Az ostrom már nem tarthat soká: a fölmentő seregnak meg kell érkeznie. Miért jött kegyelmed ide?

ÉVA A gyermekemet...

DOBÓ Hát csakugyan elrabolták?

El. Sopronból...

DOBÓ És a gyűrű?

ÉVA Itt van. (*Szinte letépi a nyakáról.*) Kimondhatatlanul gyűlölöm ezt a gyűrűt. Minden bajunk belőle származik.

DOBÓ Gergellyel nem találkozhat, amíg az ostrom tart. Megértette?

ÉVA Megértettem. Minden parancsának engedelmeskedem, főka-pitány uram.

DOBÓ Megérti azt, miért nem szabad Gergellyel beszélnie?

ÉVA Nem értem, csak gondolom.

DOBÓ Gergely a védelem esze. Az ő elméjét nem szabad elvonni a vár védelmétől. Ismer még kegyed mást is a várban?

ÉVA Mekcseyt, Fügedyt, Zoltayt bizonyára, ha itt vannak. Apám is itt van, ő a vén Cecey. Bálint bácsi is, a papunk...

DOBÓ Akkor nem szabad mutatkoznia kegyednek a Baloghné szobáin kívül. Adja erre anyai becsületszavát!

ÉVA Ígérem.

DOBÓ Kevés! Esküdjön meg!

ÉVA Esküszöm!

DOBÓ A gyerek dolgában megpróbálok mindent megtenni. Adja ide a talizmánt!

Dobó felcsatolta a sisakját, s mielőtt kesztyűt húzna, odanyújtja a kezét az asszonynak.

DOBÓ Bocsássa meg, hogy ennyire nyers vagyok! Háború van, nem lehet másképpen. Tekintse a feleségem szobáit, itt hagyott holmijait, a magáénak!

ÉVA Köszönöm.... Még egy szóra, kapitány úr! Ha kérdezik, mit mondjak, ki vagyok?

DOBÓ Mondjon, amit akar! Csak az igazi neve nem hangozhat el. *(Külép, már kintről hallatszik a kiáltása.)* Kristóf, hozasd a lovamat!

Éva visszahanyatlik az ágyra, és nyitott szemmel alszik.

21. jelenet

Szomorúság a gyerekek szállásán. Tanácstalanság, Pinke bácsi is szomorkásan kortyolja a borocskáját.

PINKE BÁCSI Most meg ez a Hegedűs-fiú, az Imre tűnt el.

PANKA Olyan árvának látszott.

JANKOVICS Nem lehet, hogy megszökött, picinyeim?

HUSZKA Hova szökött volna, innen a várból, az isten fáját, te nagyokos Jankovics!

JANCSI Lehet, hogy csak elkódorgott valamerre, és nem talált vissza a romok között.

IZSÓ Az Imre gyerek csöndes volt, de nem volt hülye. Majd előkeveredik valahonnan, lehet, Pinke bácsinak hoz egy flaska bort is, hogy ne szomjazzon.

PIROSKA Ferkó... a Ferkó sem jött még vissza. Pinke bácsi azt ígérte, hogy visszajön.

PINKE BÁCSI Vissza, vissza hát, ha azt mondtam, biztosan visszajön.

GÁSPÁR És ha baj érte? Én láttam éjszaka kimenni az ajtón.

MIND Láttad?

IZSÓ Kiment más is.

MIND Öt is láttad?
 FEGYA Nem érte baj.
 PINKE BÁCSI Hát ezt meg honnan tudod? Talán te is kint voltál?
 FEGYA Kint. És láttam mindent.
 JANC SI Mit láttál, Fegya, ha tényleg kint voltál?
 FEGYA Az Imre találkozott az udvaron az apjával.
 MIND Az apjával?
 FEGYA Azzal. Szép szál ember az apja. És az Imre megcsókolta a csizmáját.
 GÁSPÁR A csizmáját?
 FEGYA Azt. A csizmáját.
 PANNA Lehet, hogy feléjük így szokás.
 IZSÓ Lehet. De elég különös szokás.
 HUSZKA Hát aztán... mi közünk hozzá... Hát aztán, mi történt?
 FEGYA Valami nagy fekete madár szállt le az udvarra.
 PIROSKA Nagy fekete madár? Az udvarra?
 FEGYA Oda, oda. A saját szememmel láttam.
 IZSÓ És mi történt azután?
 FEGYA Azok ketten felültek a madár hátára, és elrepültek a Hold irányába.
 JANKOVICS A madár hátán... Álmodtad, picinyem...
 FEGYA *(sírással küszködve.)* Mondtam, hogy ezzel a két szememmel láttam.
 HUSZKA És a törökök, az isten fáját? Hogy nem vették észre?
 FEGYA Észrevették. Lőttek is rájuk. De a madár akkor már olyan magasan szállt a török tábor fölött, hogy nem ért oda föl sem a nyíl, sem a golyó... sem gondolat.
 PANNA Aztán?
 FEGYA Nincs aztán. Belevesztek az ég setétjébe.
 JANC SI Pinke bácsi, mit gondoljunk erről? Hogy megbolondult a Fegya?
 PINKE BÁCSI Nem. Vessen mindenki keresztet, és mondjon el egy imát Imre lelki üdvéért! Jól mondom, Fegya?
 FEGYA Jól, Pinke bácsi. Vessen mindenki keresztet, és mondjon egy imát az Imre lelki üdvéért!

A gyerekek összekapaszkodnak, és közösen mormolják az imát. Fegya nem tart velük, a sarokban kuporog, fejét a két térde közé szorítva.

22. jelenet

Dobó tanácskozik a szobájában a hadnagyjaival. Egy asztal körül ülnek, rendetlenségben.

- DOBÓ Összegezve az eddigieket: a nyolcnapos ostromot túléltek, de felrobbant a puszkapor-tartalékunk. A várat harminckét napja ágyúzzák hol innen, hol onnan, hol mindenhol, romhal-maz, már javíthatatlanok a falak. A törökök aknamunkáját visszavertük a föld alatt, de nagy az emberveszteségünk. Vi-zünk és az élelmünk még pár napig kitart. A törökök, kéme-ink jelentése szerint már éheznek, fáznak, elégedetlenkednek, nem való nekik ez a magyar októberi hideg. Varsányi hozta a hírt, hogy előkerült a nagy fekete zászló is.
- PETHÓ Tájékoztatlan ember vagyok, ha megkérdezem, hogy ez mit je-lent?
- DOBÓ Egyáltalán nem. Ez azt jelenti, hogy a végső rohamra készül-nek, és ha győznek, senkinek sem kegyelmeznek a várban. Se asszonymak, se gyerekeknek, se sebesülteknek. Hogy mindenki ha-lálfia. De ennek nem szabad elkövetkeznie! Holnap mindenki a falakon legyen! Asszony, beteg és egészséges ember, a jární, mozogni tudó sebesültek is ott legyenek! Döntő ostrom előtt állunk, talán holnap dől el Eger – és Magyarország – sorsa. Bornemissza főhadnagy, most térjünk a te dolgodra!
- GERGELY A törökök majdnem a mellvédig ácsolták föl az emelvényüket.
- DOBÓ Tudjuk. Ez ellen már nem tehetünk semmit a hajnali ostro-mig.
- GERGELY Én éppenséggel tettem. Arasznyi széles szalonna- és faggyúda-rabokat, meg mindenféle gyúlékony anyagot dobatok le folya-matosan a hasábfá és a rözse közé. Még döglött macskát is.
- PETHÓ A törökök nem gyanítanak semmit?
- GERGELY A törökök nem bánják. Ha meg is nézik, amit ledobunk nekik, elundorodnak tőle.
- DOBÓ És mire lesz ez jó, Gergely fiam?
- GERGELY Hajnalra készen lesz több száz bögre. Hatan töltögetik őket megállás nélkül. Az egyik puszkaport tesz bele egy marokkal. A másik rongyot és követ gyömöszöl rá. A harmadik ismét egy marok puszkaport tesz a bögrébe. A negyedik arasznyira vagdalt, rozsdás puszkacsódarabokat. Kétfelől fával veri be. Az ötödik dróttal szorítja a két dugót a csőhöz. A cigány a maga szakértelmével besározza a bögréket.
- MEKCSEY Sejttem már, miben mesterkedsz, Gergely öcsém!
- GERGELY Jól gondolod, Pista. Amikor közéjük dobáljuk a bögréket, a szétrobbanó labdacsok egy csomó közelükben lévő megse-beznek. A lángjuk pedig meggyújtja a szalonnát és a ledobált éghető anyagokat a hasábok és a rözse között, percek alatt

lángban fog állni a híres építményük. Ostrom végére úgy fog kinézni az ácsolmányuk, mint egy rosszul leégett faház.

ZOLTAY Tegyetek bele ként is, hogy biztosan meggyulladjon valamennyi.

DOBÓ Hát a malomkereked, hogy áll?

MEKCSEY Az mi? Arról miért nem tudok?

DOBÓ Mindenről neked se kell tudnod, Pistám. Kell, hogy az ember életében meglepetések legyenek.

GERGELY Mondjam?

DOBÓ Ha már kitaláltad, miért is ne mondanád!

GERGELY A török rőzséből és földből emelkedő utat épít a vár falához. Pereme már majdnem eléri a lőrések magasságát. Egy régi malomkereket előszedtem az emberekkel. Azt kicsit megreparáltattam, aztán kibéleltem. Töltött puskákkal, robbanó bögrékkel. Amikor a földhányással a vár pereméig érnek az akindszik, akkor egyet meggyújtunk, és szépen leküldjük a keréket a törökök közé. A kerék közben robban, lángba borul, veszettül lövöldözik. A törökök azt fogják hinni, hogy az apokalipszis lovasai hozzá közéjük végzetüket.

ZOLTAY Hát, én ki ne néztem volna ennyi firnajszösságot belőled Budán, te Gergely.

PETHŐ Budán? Én még itt, a várban sem...

DOBÓ Örülök a jókedveteknek. Most menjetek, pihenjetelek le egy kicsit.

A többiek kimennek. Gergely és Kristóf marad. Dobó felpillant, aztán az irataiba merül, majd ismét felpillant.

DOBÓ Akarsz valamit mondani, hadnagy?

GERGELY Kapitány uram, való igaz, a török mindenfélét bekiabál éjjelente, amit, természetesen, nem szabad komolyan vennünk.

DOBÓ Meg sem szabad hallani.

GERGELY Itt van mindjárt fiam dolga.

DOBÓ Felejtsd el mihamarabb! Magad mondtad, hogy Sopronban vannak, biztonságban, arra nem jár a török.

GERGELY Ezt mondtam. De ma hajnalban ezt a meggyszínű, bársonyhüvelyes kis kardot találták a katonák bedobva az udvarra. *(Elveszi a kardot, mutatja.)* Kapitány uram már nem emlékezhet rá, de ott a mecseki erdőben ezt adta nekem a töröktől elvert zsákmányból, én pedig Jancsikának, a fiamnak adtam.

DOBÓ *(fel sem pillantva.)* Tedd a kardot az asztalra! Elmehetsz! Aludj, és ne gondolkodj! Holnap ostrom lesz a megérzéseim szerint.

GERGELY Hányadik ostrom is?
DOBÓ Nem számolom. Ez legyen az ő gondjuk. Én majd csak az utolsót számolom – egynek. Elmehetsz.

Bornemissza kimegy. Dobó int Kristófnak, hogy üljön a helyére. Diktálni kezd.

DOBÓ Diktálok. Írjad! Hallod-e, Dervis bég! *(Kristóf megakad az írásban, felpillant, aztán lesüti a szemét.)* Jól hallottad, amit hallottál, írd tovább. A Bornemissza gyerekét mihelyt megtalálod, tudasd kék-vörös zászlóval azon a jegenyefán, amelyik a patak mellett, a vártól északra áll. Gyűrűd nyomata a levélen. A gyermeket fehérzászlós küldött hozhatja. Nem csak a gyűrűt adom ki érte, hanem egy nálunk rab török gyereket is. Ennyi. Mekkseyt hívatom. *(Kristóf kisiet, hamarosan Mekkseyvel tér vissza.)* Mekksey István, írd alá ezt a levelet, a nélkül, hogy elolvasnád! *(Mekksey szó nélkül megteszi.)* Köszönöm, elmehetsz. *(Mekksey kisiet.)* Hívatom Varsányit – itt kell lennie valahol a ház körül. *(Kristóf kisiet, és Varsányival jön vissza – ez alatt Dobó a gyűrűvel lepecsételi a levelet.)* Ismered Dervis béget?

VARSÁNYI Akár a tenyeremet.

DOBÓ Eljuttatod hozzá valahogy ezt a levelet. Becsempészed a sátorába, a zsebébe, a törülközőjébe...

VARSÁNYI Így lesz, kapitány úr. Mikor induljak?

DOBÓ Azonnal! *(Varsányi elsiet. Kristóf tanácstalanul álldogál az ajtóban.)* Elmehetsz te is. *(Az apród elsiet. Dobó magára marad. A tulajdon öklével beszélget.)* Hát, ide jutottál, Dobó István, Eger vár kapitánya. Levelezel a törökkel... Rádadásul Mekksey nevében. Tehettél volna másként? Hogyan is lehetne másként cselekedni, ha az ember már megtette, amit nem lett volna szabad. Megígértem az asszonynak, hogy visszakapja a gyereket. De ehhez a holnapi csatát még túl kellene élnünk...

23. jelenet

A gyerekek szállása. A gyerekek fegyverkeznek.

PINKE BÁCSI Na, most örültök, pulyáim, mehettek ti is a falakra.

HUSZKA Nagy pillanat lesz az, Pinke bácsi, az isten fáját!

PINKE BÁCSI Szomorú pillanat, fiam. Ez azt jelenti, hogy egy végső nagyot akar rúgni Dobó, akár a torkát vágott állat. Ha nem sikerül lerúgni magunkról a törököt, kivéztünk.

JANKOVICS Miért beszél úgy, mint akinek eleredt az orra vére?
 PINKE BÁCSI Sajnálak benneteket.
 JANCSI Csak ne sajnáljon! Nagyfiúk...
 PANNA .... és nagylányok vagyunk.
 PINKE BÁCSI Azok, azok. Nagyfiúk és nagylányok... De gyerekek.
 GÁSPÁR Ha Dobó megengedte...
 PINKE BÁCSI Dobó nem engedte meg.
 IZSÓ Akkor...?
 PINKE BÁCSI De nem is tiltotta... Úgyhogy, én megengedem nektek, fiaim, hogy kimenjetelek. Inkább legyen belőletek hős, mint janicsár! Amúgy sem tudnának tovább itt tartani benneteket. Ha győzünk, ha veszünk. Ha menni akartok, kis pulyáim, hát, csak menjetelek!

MIND Menni akarunk!
 PINKE BÁCSI Csak azt kérem, vigyázzatok magatokra, ott nagy lesz a zenebona, még megsüketültök. Mindig csak árnyékban, a törökkel egy az egyben nem fölvenni a harcot, ti még gyerekek vagytok! A lányok maradjanak az asszonyok közelében, ott talán biztonságban lesztek.

MIND Nem vagyunk már gyerekek.
 JANCSI Mehetünk végre kifelé?
 PINKE BÁCSI Ha eldördül az első ágyú, kinyitom az ajtót, akkor mehettek.
 FEGYA Én nem megyek.
 PIROSKA Ne is gyere! Te még kicsi vagy.
 FEGYA Nem kicsi vagyok, hanem gyáva.

Befordul a fal felé. Eldödül az első ágyú.

24. jelenet

A jelenetet gyakorlatilag „néma”-jelenetként képzelem el, ahol hol lassítva, hol felgyorsítva történnek meg az események. Alább elősorolom, melyek.

(történések az ostrom közben:)

a tüzes lapdák, szurokkoszorúk tűzijátéka a várfalról Bornemissza tüzes kereke legördül a várfalról Dobó megsebesül a lábán Bornemissza megsebesül a karján Éva férfiruhában, sisakban szembe találja magát Jumurdzsákkal a falon, küzdenek, a török a fejére sújt a kardjával, Éva elájul – Gergely a segítségére siet, ledöfi Jumurdzsákat, felismeri az elgurult sisakú sebesültben a feleségét – kimenteti a tűzből Huszkára támad egy török, Jankovics a segítségére siet, de a török ledöfi – Huszka végez a törökkel, de a következővel már nem bír, ő is elesik... Izsó és Gáspár hol itt, hol ott bukkan fel, tüzes lapdákat dobálnak nagy szorgalommal és élvezettel, mintha cirkuszban lennének, és föl-lebukó bábokra céloznának, mit sem törődve a veszéllyel

Gergely megív Hajvánna, és legyőzi Kristóf apródot halálos lövés éri – a sisakját Jancsi teszi a fejére, ő követi Dobót és az utasításait, ezt Dobó nem veszi észre; végül őt is halálos lövés éri egy megbízatás közben Sárközi kardot és lándzsát ragad, és beleveti magát a küzdelembe szurok, forróvíz, leves leöntés az asszonyok részéről karddal harcoló asszonyok, akik közül néhányan elesnek

25. jelenet

Halotti csönd odalent. A megmaradt várvédők – nincs ép ember közöttük – a falon állnak, néznek lefelé. Egyszerre valaki azt mondja: elmentek. Aztán egy másik hang is mondja, azután sok hang mondja ugyanezt, végül zúg a boldog kórus: ELMEN-TEK!

DOBÓ Ezek tényleg elmentek. Verjétek csapra az utolsó boroshordókat is! Aki szomjas, ragadjon kupát! Ma mindenki marhasültet egyék! Este ünneplünk...

SÁRKÖZI Hacsak addigra vissza nem gyűnnek a bibasterekek.

DOBÓ Nem jönnek ezek már vissza ide többet.

GERGELY Adja isten, kapitány úr!

SÁRKÖZI A kapitány úrnak meg tetszett sérülni?

DOBÓ Tetszett, nem tetszett, egy dárda beleállt a lábamba.

SÁRKÖZI De serencse, hogy nem előbb...

DOBÓ Aztán miért serencse?

SÁRKÖZI Serencse, mert én ast hittem, a kapitány urat nem fogja a fegyver. És ha mi mind le is pustulunk itt, akkor majd ő egyedül megvédi a várat. *(A többiek nevetnek.)* Bistos így lett volna... De tessék csak nézsni, itt vannak az én két sép gyerekeim, a Panna, meg a Gazsi... Túl vannak élve. Meg itt vannak a kis barátaik... úgy harcoltak ezek, mint azs ördögök... Itt van még a Piroska is... astán, hogy a többiek hun vannak, mert ast mondják voltak többen... az egri fiúk... az egri srácok...

IZSÓ *(valahonnan előkerül.)* Én csak harcos nézője voltam a küzdelemnek. De hát, kell az olyan is, vagy nem? Aki túléli...

PINKE BÁCSI De a többiek... Ferkó, Jancsi, Imre, Huszka, az isten fáját, Jankovics, picinyem...

DOBÓ Leveszem a sisakom, és mélyen fejet hajtok elöttetek hős halottaink, és elöttetek is, hős túlélők, várvédő híveim. Isten velünk volt az öldöklő küzdelemben, de a ti hitetek is kellett ahhoz, hogy velünk tudjon mindvégig maradni...

Lentről egy asszony hangja.

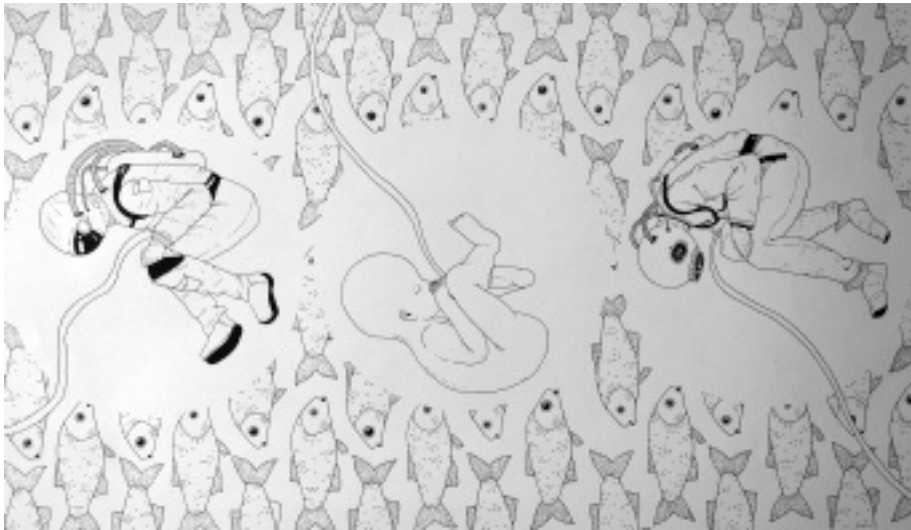
ASSZONY Dobó! Dobó!

DOBÓ *(lenéz a várfalról.)* Egy török asszony. Egy kisfiú van vele. *(Gergelyhez és Évához fordul.)* Engem szólongat, de bizonyára nem engem hív. Azt hiszem, hozzátok jött! Meghozta Jánoskát. Ne felejtétek itt a nagy örömben a török cseregyereket!

Éva és Gergely elsietnek. Váratlanul Fegya keveredik Dobó mellé. Megfogja a kezét, áll mellette, mintha a fia lenne.

FEGYA Dobó kapitány, jelentem, én félttem, de már nem félek.

DOBÓ Így van ez jó, kisfiam. Az a fontos, hogy ne féljen a legény...!

Sain Eszter: (Bende Tamás: Merülünk)